T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

AFET EĞİTİMİ VE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
AFET EĞİTİMİ VE YÖNETİMİ BİLİM DALI

OTEL İŞLETMELERİNİN YENİ NESİL AFET OLARAK COVİD-19 PANDEMESİNE KARŞI DİRENÇ DÜZEYİ: TRAKYA BÖLGESİ OTEL YÖNETİCİLERİ ÜZERİNE UYGULAMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TALİH ERDİNÇ

Tez Danışmanı
DR. ÖĞR. ÜYESİ VOLKAN FEHMİ AKYÖN

ÇANAKKALE – 2021

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

AFET EĞİTİMİ VE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
AFET EĞİTİMİ VE YÖNETİMİ BİLİM DALI

OTEL İŞLETMELERİNİN YENİ NESİL AFET OLARAK COVİD-19 PANDEMESİNE KARŞI DİRENÇ DÜZEYİ: TRAKYA BÖLGESİ OTEL YÖNETİCİLERİ ÜZERİNE UYGULAMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TALİH ERDİNÇ

Tez Danışmanı
DR. ÖĞR. ÜYESİ VOLKAN FEHMİ AKYÖN

ÇANAKKALE – 2021

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Talih ERDİNÇ tarafından Dr. Öğr. Üyesi Volkan Fehmi AKYÖN yönetiminde ve Dr. Öğr. Üyesi Elif Ezgi GÜREL ikinci danışmanlığında hazırlanan ve **23/12/2021** tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan "**Otel İşletmelerinin Yeni Nesil Afet Olarak Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi: Trakya Bölgesi Otel Yöneticileri Üzerine Uygulama**" başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Afet Eğitimi ve Yönetimi Anabilim Dalı**'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri	**İmza**
Dr. Öğr. Üyesi Volkan Fehmi AKYÖN **(Danışman)**	……
Dr. Öğr. Üyesi Ebru CAYMAZ **(Üye)**	……
Dr. Öğr. Üyesi Ali GÜREL **(Üye)**	……

Tez No : 10350945

Tez Savunma Tarihi : 23/12/2021

……

Doç. Dr. Yener PAZARCIK

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Talih ERDİNÇ

23/12/2021

TEŞEKKÜR

Bu tezin hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen saygı değer danışman hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Fehmi Volkan AKYÖN'e ve Dr. Öğr. Üyesi Elif Ezgi GÜREL'e teşekkür ederim.

Tez süreci boyunca desteğini esirgemeyen, her zaman yanımda olan ve desteğini hayatımın her döneminde hissettiğim değerli eşim Ezgi ERDİNÇ'e çok teşekkür ederim.

Sevgili oğlum Rüzgar ve tez yazım sürecinde dünyaya gelen sevgili kızım Rüya'ya fedakârlıkları sebebiyle teşekkür ederim. Her ikinizde umarım hayatınız boyunca bilimsel düşünmeyi ön planda tutar ve bilim yolunda yürüyüp insanlığa faydalı işler yapabilirsiniz.

Veri toplama sürecindeki yardımlarından dolayı değerli dostlarım Rıdvan TAŞÇI ve Serkan YILDIZ'a teşekkür ederim.

Talih ERDİNÇ

Çanakkale, Aralık 2021

ÖZET

OTEL İŞLETMELERİNİN YENİ NESİL AFET OLARAK COVİD-19 PANDEMİSİNE KARŞI DİRENÇ DÜZEYİ: TRAKYA BÖLGESİ OTEL YÖNETİCİLERİ ÜZERİNE UYGULAMA

Talih ERDİNÇ
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Afet Eğitimi ve Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Volkan Fehmi AKYÖN
İkinci Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Elif Ezgi GÜREL
23/12/2021, 115

İnsanlığın var oluşundan bu yana salgın hastalıklar ekonomik, sosyal ve çevresel sorunlara neden olmuştur. 21. Yüzyıl ile birlikte oldukça sık karşılaşılmaya başlanan salgınlar ile başa çıkılmakta oldukça zorlanır hale gelinmiştir. 2019 yılının son günlerinde Çin'de ortaya çıkan ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından yeni tip koronavirüs olarak tanımlanan salgın, dünya ekonomisini şiddetli bir şekilde sarsmış ve insan hareketliliğini büyük oranda azaltmıştır. Turizm sektörü tamamiyle insan hareketliliğine sahip bir yapıda olduğundan Covid-19 Pandemisinden oldukça fazla etkilenmiştir. Oteller sabit taşınmazlar olduğundan afetlere karşı sürekli açık bir tehdit altındadır. Bunun yanı sıra turistlerin meydana gelmiş bir afetten etkilenen bölgelerden uzak durmak istemesi nedeniyle turizm sektörü ekonomik açıdan zarar görmektedir. Bu nedenle özellikle afetlere maruz kalma ihtimali yüksek bölgelerde bulunan oteller afet direnç düzeylerini yükseltmelidirler.

Bu çalışma Trakya Bölgesinde (Çanakkale, Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ) faaliyet gösteren üç, dört ve beş yıldızlı 81 otelin yöneticilerinin gönüllü katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmamız 62 otel yöneticisinin anket yanıtlarına dayanmaktadır. Çalışma Brown vd., (2019)'lerinin geliştirdiği afet direnç ölçeğine ek olarak Covid-19 Pandemisinin etkisini ölçmek için geliştirdiğimiz sorulardan oluşmaktadır. Otellerin afetlere karşı direnç düzeyi ile Covid-19 Pandemisine karşı direnç düzeyini ölçmeyi

hedeflediğimiz çalışmada; otelin büyüklüğü ve kategorisinin, konaklama sektöründe çalışma süresinin ve yöneticilik deneyiminin otellerin afetlere karşı direnç düzeyi üzerinde olumlu bir etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Afet Direnci, Covid-19, Otel İşletmeleri, Otel Yöneticisi, Trakya Bölgesi, Turizm

ABSTRACT

RESİLİENCE LEVEL OF HOTEL MANAGEMENTS AGAİNST Covid-19 PANDEMİC AS A NEW GENERATİON DİSASTER: APPLİCATİON ON THRACE REGİON HOTEL MANAGERS

Talih ERDİNÇ
Çanakkale Onsekiz Mart University
School of Graduate Studies
Master of Science Thesis in Disaster Training and Management

Advisor: Dr. Volkan Fehmi AKYÖN
Co-Advisor: Dr. Elif Ezgi GÜREL
23/12/2021, 115

Epidemics have caused economic, social and environmental problems since the existence of humanity. With the 21st century, it has become very difficult to cope with the epidemics, which have started to be encountered quite frequently. The epidemic, which emerged in China in the last days of 2019 and defined as a new type of coronavirus by the World Health Organization, severely shook the world economy and greatly reduced human mobility. Since the tourism sector has a structure with full human mobility, it has been greatly affected by the Covid-19 pandemic. Because of the fact that hotels are immovable properties, they are often under constant threat from disasters. In addition, the tourism sector suffers economically because tourists want to stay away from the areas affected by a disaster. For this reason, hotels located in regions that are likely to be exposed to disasters should increase their disaster resilience levels.

This study was carried out with the voluntary participation of the managers of 81 hotels with 3, 4 and 5 stars operating in the Thrace Region (Çanakkale, Edirne, Kırklareli and Tekirdağ). Our study is based on the survey responses of 62 hotel managers. The study consists of questions that we developed to measure the impact of the Covid-19 pandemic, in addition to the disaster resilience scale developed by Brown and friends(2019). In the study where we aimed to measure the resistance level of hotels against disasters and the level of resistance against the Covid-19 pandemic; It has been

determined that the size and category of the hotel, working time in the accommodation sector and managerial experience have a positive effect on the resilience level of hotels.

Keywords: Disaster Resistance, Covid-19, Hotel Management, Hotel Manager, Thrace Region, Tourism

İÇİNDEKİLER

		Sayfa No
JÜRİ ONAY SAYFASI		i
ETİK BEYAN		ii
TEŞEKKÜR		iii
ÖZET		iv
ABSTRACT		vi
İÇİNDEKİLER		viii
SİMGELER ve KISALTMALAR		xi
TABLOLAR DİZİNİ		xii
ŞEKİLLER DİZİNİ		xv
BİRİNCİ BÖLÜM GİRİŞ		1
1.1.	Problem Durumu	1
1.2.	Araştırmanın Amacı	2
1.3.	Araştırmanın Önemi	2
1.4.	Araştırmanın Sınırlılıkları	3
1.5.	Araştırmanın Varsayımları	4
1.6.	Tanımlar	4
İKİNCİ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE/ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR		**7**
2.1.	Afet Kavramı	7
	2.1.1. Doğal Afet Kavramı ve Sınıflandırması	9
	2.1.2. İnsan Kaynaklı Afet Kavramı ve Sınıflandırılması	10
2.2.	Afet Yönetimi ve Türkiye'de Tarihsel Gelişimi	11
	2.2.1. Afet Yönetim Süreçleri	12
	2.2.2. Modern Afet Yönetim Sistemi	13
	2.2.3. Afet Yönetiminin Ülkemizde Tarihsel Gelişimi	14
2.3.	Afetlerde Direnç Kavramı ve Gelişimi	16
2.4.	Trakya Bölgesi'nde Afetlerin Etkisi	19
	2.4.1. Çanakkale Destinasyonu	20
	2.4.2. Edirne Destinasyonu	21
	2.4.3. Tekirdağ Destinasyonu	21

2.4.4. Kırklareli Destinasyonu 22
2.5. Turizm Kavramı ve Çeşitleri 22
2.5.1. Kitle Turizmi 23
2.5.2. Alternatif Turizm 24
2.5.3. Turizm Çeşitleri 24
2.6. Otel İşletmeleri 25
2.6.1. Otel İşletmelerinde Afet Yönetimi 29
2.6.2. Otel İşletmelerinde Kriz Yönetimi 30
2.6.3. Otel İşletmelerinde Acil Durum Yönetimi 31
2.7. Afetlerin Turizm Sektörüne Etkileri 32
2.8. Covid-19 Pandemisinin Turizme Etkisi 37
2.9. Konaklama İşletmeleri İçin Alınan Covid-19 Önlemleri 44
2.10. Covid-19 Pandemisinin Trakya Bölgesindeki Otel İşletmelerine Etkisi 47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ/MATERYAL YÖNTEM 49

3.1. Araştırmanın Modeli 49
3.2 Veri Toplama Araçları ve Yöntem 49
3.2.1. Afet Direnç Ölçeği 49
3.3. Verilerin Toplanması 50
3.4. Verilerin Analizi 50
3.5. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi 50

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ARAŞTIRMA BULGULARI 58

4.1. Araştırma Bulguları 58

BEŞİNCİ BÖLÜM
SONUÇ ve ÖNERİLER 83

5.1. Sonuç 83
5.3. Öneriler 92
KAYNAKÇA 94
EKLER 107
EK A. OTEL SEKTÖRÜ İÇİN AFET DİRENÇ ÖLÇEĞİ (DRFH) 108

EK B: ANKET ONAM FORMU 109
EK C: ANKET FORMU 111
EK D: ETİK KURUL ONAY 113
EK E: ÖZGEÇMİŞ 114

SİMGELER VE KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	Afet ve Acil Durum Başkanlığı
AHP	Analitik Hiyerarşi Süreci
BRİC	Topluluklar için Temel Direnç Göstergeleri
CRED	Afetlerin Epidemiyolojisini Araştırma Merkezi
DRFH	Otel Sektörü için Afet Direnç Ölçeği
DROP	Afetlere Dirençli Toplum Ölçeği
EM-DAT	Uluslararası Acil Durum Veri Tabanı
EU	Avrupa Birliği
GSYH	Gayrisafi Yurtiçi Hasıla
IDNDR	Uluslararası Doğal Afet Azaltma On Yılı
NATO	Kuzey Atlantik Paktı
NİDM	New Delhi Institute of Management
NRC	Ulusal Araştırma Konseyi
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
TABB	Türkiye Afet Bilgi Bankası
TGA	Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı
TÜROFED	Türkiye Otelciler Federasyonu
UN	Birleşmiş Milletler
UNISDR	Birleşmiş Milletler Afetlerin Azaltılması Uluslararası Stratejisi
UN-ISDR	Birleşmiş Milletler Afet Azaltımı için Uluslararası Strateji Sekretaryası
UNSİDER(UNDRR)	Birleşmiş Milletler Afet Riskini Azaltma Ofisi
UNWTO	Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü
WHO	Dünya Sağlık Örgütü
WMO	Dünya Meteoroloji Örgütü

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Doğal Afetlerin Sınıflandırılması	10
Tablo 2	İnsan Kaynaklı Afetlerin Sınıflandırılması	11
Tablo 3	Yıllara Göre Konaklama Tesisleri	27
Tablo 4	Türlerine Göre Bakanlık Belgeli Konaklama Tesislerinin Sayısı	28
Tablo 5	Türlerine Göre Belediye Belgeli Konaklama Tesislerinin Sayısı	28
Tablo 6	Turist Güvenliğini ve Güvenliğine Yönelik Büyük Tehditler	32
Tablo 7	2019 Yılında Dünyanın En Çok Ziyaretçi Alan Ülkeleri	34
Tablo 8	Turizm Gelirinin Yıllara Göre Dağılımı ve Yabancı Ziyaretçi Sayısı	34
Tablo 9	Tarih Boyunca Yaşanan Salgın Hastalıklar	38
Tablo 10	Kurtarma ve Destekleme Paketi	40
Tablo 11	Covid-19'a Hükümetlerin Reaksiyonu	42
Tablo 12	Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesislerinin 2019 - 2020 İstatistiki Karşılaştırması	47
Tablo 13	Çalışma alanına ait otel bilgileri	51
Tablo 14	Ankete katılanların ve kuruluşların profili	51
Tablo 15	Ölçeklerde Uygulanan Güvenilirlik Skalası Bulguları	54
Tablo 16	Otel Sektörü İçin Afet Direnç Ölçeği Güvenirlik Analiz	54
Tablo 17	Tanımlayıcı istatistikler ve belirleyicilerin güvenilirliği	55
Tablo 18	Otel Kategorisi ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler	58
Tablo 19	Otel Kategorisi İle Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik ANOVA Testi	59
Tablo 20	Otel Büyüklüğü İle Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler	60

Tablo 21	Otel Büyüklüğü İle Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik ANOVA Testi	61
Tablo 22	Otel Personel Sayısı İle Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler	62
Tablo 23	Otel Personel Sayısı İle Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik ANOVA Testi	62
Tablo 24	Otelin Bulunduğu İl ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler	63
Tablo 25	Otelin Bulunduğu İl ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik ANOVA Testi	65
Tablo 26	Otel Yöneticilerinin Cinsiyeti ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik T-testi	65
Tablo 27	Otel Yöneticilerinin Eğitim Düzeyi İle Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişki Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler	66
Tablo 28	Otel Yöneticilerinin Eğitim Düzeyi İle Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik ANOVA Testi	67
Tablo 29	Yöneticilik Deneyimi Süresi İle Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler	68
Tablo 30	Yöneticilik Deneyimi Süresi İle Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik ANOVA Testi	69
Tablo 31	Otel Yöneticisi Olmadan Önce Afet Deneyimi İle Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik T-testi	70
Tablo 32	Otel Yöneticisi olarak kariyeriniz sırasında Afet Deneyimi İle Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik T-testi	71
Tablo 33	Konaklama Sektöründe İş Deneyimi İle Otelin Afetlere Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler	72
Tablo 34	Konaklama Sektöründe İş Deneyimi ile Otelin Afetlere Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik ANOVA Testi	73
Tablo 35	Otel Kategorisi İle Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişki Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler	74

Tablo 36	Otel Kategorisi İle Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik ANOVA Testi	74
Tablo 37	Otel Büyüklüğü İle Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler	75
Tablo 38	Otel Büyüklüğü İle Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik ANOVA Testi	75
Tablo 39	Otel Personel Sayısı İle Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler	76
Tablo 40	Otel Personel Sayısı İle Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik ANOVA Testi	76
Tablo 41	Otelin Bulunduğu İl İle Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler	77
Tablo 42	Otelin Bulunduğu İl İle Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye ANOVA Testi	77
Tablo 43	Otel Yöneticilerinin Cinsiyeti ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik T-testi	78
Tablo 44	Otel Yöneticilerinin Eğitim Düzeyi İle Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler	78
Tablo 45	Otel Büyüklüğü İle Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik ANOVA Testi	79
Tablo 46	Genel Afet Deneyimi İle Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik T-testi	79
Tablo 47	Otel Yöneticisi Olmadan Önce Afet Deneyimi İle Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik T-testi	80
Tablo 48	Otel Yöneticisi Olarak Calışma Süresi İle Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler	81
Tablo 49	Otel Yöneticisi Olarak Calışma Süresi İle Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Anava Testi	81
Tablo 50	50.Soru: Size göre Covid-19 Pandemesinin turizm sektörüne etkileri nelerdir?	81

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 1	Modern Afet Yönetim Sistemi Döngüsü	14
Şekil 2	Konaklama Sektörünün Sınıflandırılması	26

BİRİNCİ BÖLÜM
GİRİŞ

Bu bölüm; yapılan problemin konusunu, problemin durumunu, araştırmanın amacını, önemini ve araştırma sorularını: problem ve alt problemleri kapsamaktadır.

1.1. Problem Durumu

Afetler, ülkeler için ekonomi başta olmak üzere birçok alana zarar verir. Bu anlamda etkilenen sektörlerden biri de turizmdir. Afetler, yaşandıkları toplumdaki bireylerin maddi kayıplara uğramasına neden olurlar. Bu durum bireyleri giderlerini kısmaya itmekte ve lüks görülen turistik harcamaların ilk kısıtlanan gider kalemlerinden biri olmasına yol açmaktadır (Emekli, 2001). Ayrıca otellerin taşınmaz mülkler olmaları ve herhangi bir yıkıcı afete maruz kaldıklarında fiziksel hasar görme ve tamamen yok olma riski ile karşı karşıya bulunmaları hem otel sahiplerini olumsuz etkilemekte hem de yatırımcıların turizm yatırımlarına negatif yönde yansımaktadır. Tüm bunlara, turistlerin afetlerden etkilenen alanlardan kaçınma eğilimleri eklendiğinde; turizm afetlerden en çok zarar gören sektörlerin başında gelmektedir (Bahar ve Çelik İlal, 2020). Bu tespitler göz önüne alındığında afetlerin sıklıkla görüldüğü bölgelerdeki otellerin düzenli iş akışları normale dönene kadar kriz dönemi boyunca devam edecek kadar dirençli olduklarından emin olmaları gerekir.

Ülkeler için vazgeçilmez gelir kaynaklarından biri olan turizmin zor dönemlerinde desteklenmesi büyük önem taşır. Dünya Turizm Örgütü tarafından tanımlanan, turizm gelişimi için gereken önceliklerin başında güvenli kesintisiz seyahatin teşvik edilmesi gelmektedir (UNWTO, 2017). Güvenlik ve emniyet, seyahat sırasında turistler için en önemli konulardır ve insanların ilk düşündükleri husus tehlikelerden korunmaktır (AlBattat ve Mat Som, 2013). Bu sebeple turizm sektörü, yaşanabilecek afetlere karşı her zaman hazır olmalı ve mevcut afet direnç düzeyini belirleyerek mümkün olan en kısa sürede afet direnç düzeylerini beklenilen seviyeye getirmelidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Otellerin afete direnç düzeyi, işletmelerin felaketlere dayanma ve bunlardan kurtulma becerilerine bağlıdır. Otel sektöründe afetlere karşı direnç oluşturma bağlamında, dirençlilik "resilience": "Bir otelin, paydaşlarıyla (personel, misafirler, yerel topluluk) birlikte afetlerin yol açtığı olası aksaklıkları değerlendirmek, yenilik yapmak, uyarlamak ve bunların üstesinden gelme kapasitesini açıklayan dinamik bir durum" (Brown N. A., vd., 2017) olarak tanımlanmaktadır. Meydana gelen afetler içerisinde özellikle son 20 yılda giderek artan salgın hastalıklar turizm sektörünü olumsuz yönde etkileyen afet türleri arasında öne çıkmaktadır. Salgın hastalıklar can kayıplarının yanı sıra, büyük ekonomik kayıplar yaşanmasına ve küresel çapta krizlere neden olmuştur. Otel yöneticileri öngörülemeyen olaylar karşısında turistlerin güvenliğini düşünmeli ve organizasyonlarını bu gibi durumlara karşı daha dirençli hale getirmek için afet yönetim giderlerini işletme bütçelerine eklemeleri ve gerekli önlemleri almaları otellerin afetlere karşı dirençlilik seviyesini yükselteceği düşünülmektedir.

Bu araştırma Brown vd., (2019)'lerinin çalışmalarında kullandıkları "Otel Sektörü İçin Afet Direnç Ölçeğine" ve geliştirdiğimiz Covid-19 sorularına dayanmaktadır. Brown vd., (2019)'leri Yeni Zelanda otel sektöründeki direnç düzeyini ölçmeyi, Ivkov vd., (2019)'leri farklı bir kıta olan Avrupa'da otel sektörünün doğal afet direnç düzeyini ölçmeyi hedeflemişlerdir. Bu çalışma ise daha dar bir çalışma alanı olan Trakya Bölgesi'nden gelen verilerin ortaya konduğu bir takip çalışması özelliğinde olup, diğer çalışmalar gibi geniş afet direnç belirleyicilerinden oluşmaktadır.

Bu araştırmada Trakya Bölgesinde (Çanakkale, Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ) faaliyet gösteren üç, dört ve beş yıldızlı otellerin genel afet direncinin yanı sıra güncel bir sorun olan Covid-19 Pandemisine karşı direnç düzeyini belirlemek amaçlanmıştır.

1.3.Araştırmanın Önemi

Türkiye son yıllarda, özellikle uluslararası turizm alanında en çok tercih edilen ülkelerden biri olma yolunda hızla ilerlemektedir ve bu amaçla ülkemizde birçok teşvik programı uygulanmaktadır. Ülkemizde turizm teşvikleri plansız dönem (1923-1963) ve planlı dönem (1963-günümüz) olmak üzere iki döneme ayrılmıştır (Mil, 2019). Özellikle 1982 yılında yürürlüğe giren, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ile turizmin

sürdürülebilir hale gelmesi ve turizmin vazgeçilmezleri olan konaklama, eğlence, yeme ve içme gibi bölümleri kapsayan teşvikler ile turistik ürünlerin gelişimi hedeflenmiştir. Örneğin; 1982 yılı itibariyle yürürlüğe giren Turizmi Teşvik Kanunu ile ülkemize gelen turist sayısında 20 kat, turizm gelirlerinde de yaklaşık olarak 60 kat artış olduğu görülmüştür (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2009). Ancak, meydana gelen terör faaliyetleri, büyük göçler, ekonomik krizler ve doğal afetler gibi olaylar nedeniyle kalkınma ve sürdürülebilir turizm süreçleri olumsuz yönde etkilenmektedir. Afetler sırasında ortaya çıkan güvenlik ve emniyet zaafları turizm destinasyonları üzerinde olumsuz imaj oluşturmakta ve güvenli yer arayışındaki turistlerin seçimlerini doğrudan etkilemektedir. Ülkemiz turizm sektöründen gelir bekleyen bir yapıya sahipken yaşanacak afetlere veya krizlere karşı hazırlıksız bir şekilde yakalandığı takdirde ülke ekonomimiz doğrudan olumsuz şekilde etkilenecektir. Ülkemiz, doğal afetler açısından değerlendirildiğinde en büyük tehdidin deprem olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra göçler, terör eylemleri, heyelan, çığ düşmesi, sel ve su baskınları ile özellikle 2020 yılı için salgın hastalıklar olumsuz etkiler yaratabilen afet türleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu türden afetlerin etkileri ile ülke ekonomisini ve turizmi olumsuz yönde etkileyecek güce sahiptir.

Risk algısının varış yeri seçiminde ve riskli bölgeleri ziyaret etme düşüncesi üzerinde önemli bir rol oynamasına rağmen, turistlerin hala dünyayı keşfetmek için güçlü bir istek duymaya devam etmesi turizm açısından önemli bir ayrıntıdır. Diğer yandan turizm sektörünün afetlere karşı gittikçe daha savunmasız hale geldiği de bir gerçektir. Bu sebeple, otel yöneticileri, önlenebilir afetler için gerekli ve yeterli önlem alınması; önlenemez afetler için ise zararı en aza indirecek metotların geliştirilmesi gerekmektedir.

1.4.Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma Trakya Bölgesi'nde (Çanakkale, Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ) faaliyet gösteren üç, dört ve beş yıldızlı toplam 81 adet otelin yöneticileriyle sınırlandırılmıştır.
2. Bu çalışmada Trakya Bölgesi'nde (Çanakkale, Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ) bulunan otellerin afetlere karşı dirençleri araştırılırken güncel bir sorun olan Covid-19 Pandemisinin otel işletmeleri üzerine etkilerine yer verilecektir.

3. Araştırma verileri, “Otel Sektörü için Afet Direnç Ölçeği (DRFH)” üzerinden geliştirilen anket formundaki sorular ve Covid-19 Pandemisinin otel işletmelerine etkilerini ölçmek adına geliştirilen anket soruları ile sınırlandırılmıştır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmada kullanılan anket formundaki soruların otel işletmelerinin afet direnç düzeyini ve Covid-19 Pandemisinden otel işletmelerinin etkilenme düzeyini ölçmek için yeterli olduğu varsayılmaktadır.
2. Araştırmaya katılan otel yöneticilerinin verilen anket formunu dikkatlice okuyarak yanıtladıkları varsayılmaktadır.
3. Araştırmaya katılan otel yöneticilerinin verilen anket formunda yer alan açık uçlu (50. Soru) soruyu yanıtlarken gerçekçi cümleler yazdıkları varsayılmaktadır.
4. Seçilmiş olan örneklem grubunun Trakya Bölgesindeki otel işletmelerini temsil ettiği varsayılmaktadır.

1.6.Tanımlar

Acil Durum: İnsanları, mal ve çevreyi korumak için acil müdahaleyi gerektiren ve yerel imkânlar ile baş edilebilen olayların sonucu ve toplumun belli kesimlerinin normal hayat ve faaliyetlerini kesintiye uğratan olaylar, acil durum olarak nitelendirilmektedir (Kadıoğlu, 2011).

Afet; Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olay. Afet bir olayın kendisi değil, doğurduğu sonuçtur (AFAD, Erişim: 22 Kasım 2020).

Afete Dirençlilik: Ulusal Araştırma Konseyi (NRC), 2012) Dirençliliği "olumsuz olaylara hazırlık ve planlama, absorbe etme, bunlardan kurtulma ve daha başarılı bir şekilde uyum sağlama yeteneği" olarak tanımlamıştır.

Afete Hazırlık: Bir felaketten etkilenebilecek veya etkilenen kişilere hayatta kalma şanslarını artırmak ve mali ve diğer kayıplarını en aza indirmek için gerekli prosedürlerin belirlendiği süreçleri içeren aşamadır. AFAD'ın tanımına göre, Afetlere zamanında, hızlı ve etkili olarak müdahale edebilmek için afet öncesinde yapılması gereken planlama, eğitim, tatbikat, erken uyarı sistemlerinin kurulması, acil yardım malzeme stokları, halkın bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi gibi faaliyetlerin sürekli ve sürdürülebilir olarak yürütüldüğü süreçtir (AFAD, 2020).

Afet Riski: Belirli bir tehlikenin, gelecekte belirli bir zaman süresi içinde meydana gelmesi hâlinde, insanlara, insan yerleşmelerine ve doğal çevreye, bunların zarar veya hasar görebilirlikleri ile orantılı olarak oluşturabileceği kayıpların olasılığıdır. (AFAD, 2020).

Afet Risk Yönetimi: Ülke, bölge, kent veya yerleşme birimi ölçeğinde tehlike ve riskin belirlenmesi, analizi, riskin azaltılabilmesi için imkân, kaynak ve önceliklerin belirlenmesi, politika ve stratejik plan ve eylem planlarının hazırlanması ve yaşama geçirilmesi sürecidir (AFAD, 2020). Risk değerlendirme işlemi sonucunda ortaya çıkabilecek tehlikelere karşı yapılacak iş ve işlemlerin neler olması gerektiği ile ilgili karar verme süreci olarakta ifade edilmektedir.

Afet Yönetimi: Afet yönetimine rehberlik eden motive edici kavramlar - can, mal ve çevreye verilen zararın azaltılması - büyük ölçüde dünya genelinde aynıdır. Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması, afet sonucunu doğuran olaylara zamanında, hızlı ve etkili olarak müdahale edilmesi ve afetten etkilenen topluluklar için daha güvenli ve gelişmiş yeni bir yaşam çevresi oluşturulabilmesi için toplumca yapılması gereken topyekûn bir mücadele süreci. Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması amacıyla, afet öncesi, sırası ve sonrasında alınması gereken önlemler ve yapılması gereken çalışmaların planlanması, yönlendirilmesi, koordine edilmesi, desteklenmesi ve etkin olarak uygulanabilmesi için toplumun tüm kurum ve kuruluşlarıyla, imkân ve kaynaklarının belirlenen stratejik hedefler ve öncelikler doğrultusunda kullanılmasını gerektiren, çok yönlü, çok disiplinli ve çok aktörlü, dinamik ve karmaşık bir yönetim sürecidir (AFAD, 2020).

Covid-19: Yeni Koronavirüs Hastalığı (Covid-19), ilk olarak Çin'in Vuhan Eyaleti'nde 2019 yılı aralık ayının sonlarında solunum yolu belirtileri (ateş, öksürük, nefes darlığı) gelişen bir grup hastada yapılan araştırmalar sonucunda 13 Ocak 2020'de tanımlanan bir virüstür (T.C. Sağlık Bakanlığı, COVID-19 (Yeni Koronavirüs Hastalığı) Nedir?, 2020).

Kriz: Normal düzeni bozan, toplum için olumsuz sonuçlar doğurma olasılığı bulunan fiziksel, sosyal, ekonomik ve politik olayların ortaya çıkması hâli. Normal sistemi ve toplumun temel değerlerini önemli ölçüde tehdit eden, zaman baskısı ve stres altında önemli kararlar almayı gerektiren durumları kapsamaktadır (AFAD, 2020).

Kriz Yönetimi: Kriz hâli şartları süresince uygulanan, durumu normale döndürmeyi amaçlayan geçici bir yönetim biçimi. Afet yönetiminden farkı, sürekliliğinin olmaması, belirli bir zamanla sınırlı bulunması, krizi gerektiren olay ve nedenler kalktığında sona ermesidir (AFAD, 2020)**.**

Olay: Ortaya çıkan, oluşan durum; ilgiyi çeken veya çekebilecek nitelikte olan her türlü iş, hadise, vaka (AFAD, 2020).

Otel (Konaklama) İşletmeleri: İnsanların kendi konutlarının bulunduğu yer dışında değişik sebeplerle yaptıkları seyahatlerde, birinci planda geçici konaklama, ikinci planda yeme-içme gibi zorunlu ihtiyaçlarının karşılanması için hammaddeden veya yarı mamul maddeden yararlanarak mal ve hizmet üreten ticari nitelikteki işletme faaliyetidir (Olalı H. , 1973).

Otel Yöneticisi: Çalıştığı otelin konaklama, gelir-gider dengesi ve tedarik gibi birçok işlemini denetleyip yönetmek ile görevli olan kişidir.

Turizm: Dünya Turizm Örgütü'ne (UNWTO) göre turizm; kişilerin olağan çevrelerinin dışındaki yerlere veya ülkelere kişisel veya iş/profesyonel amaçlar için hareket etmesine yol açan sosyal, kültürel ve ekonomik bir olgudur (Durak, 2014).

İKİNCİ BÖLÜM
KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, afet kavramı, afetlerin sınıflandırılması, yönetimi ve tarihsel gelişiminin yanı sıra afetlerde direnç kavramının detayları ve afetler açısından dirençliliğin alana girişinden bahsedilmiştir. Ayrıca turizm ile ilgili temel bilgilere yer verilip konaklama sektörü içerisinde otel işletmeleri ile ilgili kavramlar ve otellerde afet, kriz ve acil durum yönetim süreçleri anlatılmıştır. Afetler ile Covid-19 Pandemisinin turizm sektörüne etkilerine değinilmiş olup konaklama işletmeleri için alınan pandemi önlemlerine yer verilmiştir.

2.1. Afet Kavramı

'Afet' kavramı köken itibariyle Arapça bir kelime olup Türkçe karşılığı olarak yıkım, kıran, felaket, bela gibi kelimeler ile ifade edilmeye çalışılmış olsa da literatürde hala en fazla kullanılan Arapça kökenli hali olan 'afet' kelimesi en geçerli terim olarak kullanılmaya devam etmektedir (Tercan, 2008).

Afet, geniş bir alanı etkisi altına alarak hasara sebep olan kurtarma kapasiteni aşan krizleri tanımlar. Birleşmiş Milletlerin tanımına göre "insanlar için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara neden olan, normal yaşamı durdurarak veya kesintiye uğratarak toplumları etkileyen ve yerel imkânlar ile baş edilemeyen her türlü doğal, teknolojik veya insan kaynaklı tüm olaylara" afet denilmiştir (Kadıoğlu, 2008). AFAD afeti; "Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olay. Afet bir olayın kendisi değil, doğurduğu sonuçtur." şeklinde tanımlamıştır. CRED'e göre afet; "öngörülemeyen ve sıklıkla büyük hasara, yıkıma ve insanların acı çekmesine neden olan, yerel kapasiteyi aşan dışarıdan ulusal veya uluslararası düzeyde yardım alınması gereken ani olay" olarak tanımlanmıştır (CRED, 2015). Diğer bir tanıma göre afetler; "ulusal veya uluslararası yardım gerektiren, yerel kapasiteyi sınırlayan bir durum veya olay" olarak ifade edilmektedir (Taş ve Mürsel, 2015). Bir başka tanıma baktığımızda, "meydana gelmesi halinde, süregiden normal yaşamı bozarak veya kesintiye uğratarak, fiziksel, sosyal, ekonomik ve psikolojik sorunlar ortaya çıkaran, yerel halkın tek başına

üstesinden gelemediği, doğal veya teknolojik olayların sonucu" olarak tanımlanmaktadır (Ergünay, 2007). Afetlerin ekonomik etkilere vurgu yaptığı tanıma göre, "doğal afetler ulusal ya da küresel ölçekte sermaye stokunu ve/veya sermayenin verimliliğini azaltarak, GSYH'nin, tüketimin ve servetin azalmasına yol açan olaylar" olarak ifade edilmiştir (Akar, 2013). Afet denildiğinde akla ilk gelen, can ve mal kayıplarıdır; ancak sosyolojik açıdan bakıldığında ilerleyen süreçte afetlerin fiziksel ve ruhsal hasarlara neden olduğu görülmektedir (Akyılmaz ve Karka, 2009). Ortaya çıkan psikolojik problemler sadece afetzedeleri değil, afetzede yakınlarını, olayları medyadan görsel ve yazılı olarak takip eden kişileri ve arama kurtarma faaliyetlerine katılan görevlileri de dolaylı olarak etkilediği yapılan araştırmalar ile ortaya konmuştur (İstanbul AFAD, 2009). Tanımlara baktığımızda genel olarak doğal ya da insan kaynaklı olsun bir olaya afet diyebilmemiz için içerisinde mutlaka meydana gelen olaylardan etkilenen insan unsurunun bulunması gerektiği sonucuna varabiliriz.

Türkiye'de doğal ya da insan kaynaklı olsun bir olaya afet diyebilmek için birtakım ölçütler geliştirilmiştir. Bunlar; 7269 sayılı "Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun" a dayanak çıkarılan "Afetlerin Genel Hayata Etkililiğine İlişkin Temel Kurallar Hakkında Yönetmelik" gereği; kırsal alanda nüfusu 100 haneye kadar olan köy veya beldelerde hane sayısının %10'unda, 100 haneden fazla olanlarda 10 konutun, nüfusu 5000'e kadar olan il ve ilçelerde, 20 binanın, nüfusu 5-10 bin arasında 25 binanın, 10-30 bin arasında 30 binanın, 30-50 bin arasında 40 binanın, 50 binden fazla olan yerleşim yerlerinde 50 binanın yıkılması ya da bir daha oturulamayacak veya kullanılamayacak şekilde hasar görmesi, meydana gelen afetin o yerin genel yaşamını etkilediği kanısına varılması için gerekli ölçütler olarak belirlenmiştir (Afetlerin Genel Hayata Etkililiğine İlişkin Temel Kurallar Hakkında Yönetmelik, 1968).

Afetler sadece doğal olaylar nedeniyle oluşmaz, insanlık tarafından üretilen teknolojinin ve insan hatası veya kötü niyeti ile meydana gelen afetler de mevcuttur. Bunlar taşımacılık kazaları, terör, göçmenler ve yerlerinden edilenler, endüstriyel kazalar, nükleer, kimyasal, biyolojik savaş gibi afetlere örnek olarak gösterilebilir. Afetler genellikle kökenlerine göre doğal ve insan kaynaklı afetler olarak ikiye ayrılmıştır;

2.1.1. Doğal Afet Kavramı ve Sınıflandırması

Doğal afetler, kontrol edilmesi mümkün olmayan çevresel faktörlerden kaynaklanan yıkıcı olaylardır. Dünya genelindeki doğal afetler ele alınınca, 31 çeşit doğal afetin 28 tanesini meteorolojik afetlerin oluşturduğu görülür (AFAD, Erişim: 22 Kasım 2020). Doğal afetleri de kendi içerisinde yavaş gelişen (kuraklık, şiddetli soğuklar, kıtlık vb.) ve ani olarak gelişen doğal afetler (deprem, sel, çığ, heyelan vb.) olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür.

Doğal afetler ile ilgili tanımlara baktığımızda; "insanlığın başlangıcından itibaren doğal afetler ölümlere, yaralanmalara, ekonomik kayıplara, çevre sorunlarına, psikolojik ve sosyolojik sorunlara neden olmuştur" (Bayram ve Seyhan, 2016). Başka bir tanıma göre, "Dünyada süregelen doğa olayları, insanların yaşamını önemli ölçüde etkilediğinde de doğal afet" olarak nitelendirilir (Kadıoğlu, 2011). Diğer bir tanıma göre; "Doğal afetler aniden gelişen olaylar olduğundan sürdürülebilir kalkınma süreçlerini olumsuz etkiler hatta ekonomik krizlere yol açabilir. Doğal afetlerin durumu ve sıklığı, yoksul ve gelişmekte olan ülkelerde meydana gelmesi daha olasıdır. Meydana gelen afetler sonrasında ekonomik sonuçlar ile genellikle zengin ve yoksul arasındaki maddi güç daha da artmaktadır" (Strobl, 2012). Az gelişmiş ülkeler ile gelişmiş ülkeleri kıyasladığımızda doğal afet çeşidi ve önem sırasında gelişmişlik düzeyine göre değişikler olduğu görülmektedir. Hatta bu farklılıklar bölgeden bölgeye göre değişiklikte gösterebilir. Örneğin Akdeniz Bölgesi için kurallık, orman yangını, sel, heyelan çığ düşmesi daha çok rastlanan doğal afet türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizde ise en sık görülen meteorolojik karakterli doğal afetler dolu, sel, taşkın, don, orman yangınları, kuraklık, şiddetli yağış, şiddetli rüzgâr, yıldırım, çığ, kar ve fırtınalardır. Dünya Meteoroloji Örgütüne (WMO) göre sadece 1980'li yıllarda dünyada 700,000 kişi meteorolojik afetlerden dolayı hayatını kaybetmiştir (AFAD, 2020).

Ülkemiz Cumhuriyet tarihi boyunca bakıldığında gerek can kayıpları gerek yaralanma ve gerekse maddi kayıplara sebep olan afetlere çok sık bir şekilde maruz kalmıştır. Ülkemizin karşılaştığı afetleri Uluslararası Acil Durum Veri Tabanı (EM-DAT) üzerindeki istatistiklere göre değerlendirdiğimizde, ülkemizin en fazla etkilendiği ve en çok ölüme neden olan afet türünün deprem olduğu görülmüştür. Bunun sebebi ülkemizin Alp-Himalaya gibi oldukça aktif deprem kuşağı üzerinde bulunmasından kaynaklanmaktadır (Eyidoğan, 2007). 2004-2013 yıllarında Dünya geneline bakıldığında

en sık karşılaşılan doğal afet türünün sel ve taşkınlar olduğu görülmüştür. Bu dönemde meydana gelen depremlerin gerçekleşme sıklığı bakımından dünya çapında meydana gelen doğal afetlerin toplamda %7'lik bir bölümünü oluşturmuşken, ülkemiz ise aynı tarih aralığında genellikle trafik kazalarının etkisi altında kalmıştır. Depremler ülkemizde meydana gelen tüm afetlerin yaklaşık dörtte birini oluştururken, yaşanan afetler sonucunda meydana gelen can kayıplarının çok büyük bir kısmının nedeni olmuştur. 1900-2021 yılları arası AFAD verilerine göre ülkemizde toplam ölüm sayısı 99.937 olarak tespit edilmişken bu sayının 95.544'nün deprem kaynaklı can kaybı olarak kaydedilmiştir (TABB, 2020). Türkiye'de 1999 yılında gerçekleşen Gölcük depremi, neden olduğu 17.000'den fazla can kaybı ile son 20 yılda dünyada en yüksek sayıda ölüme neden olan 15'inci doğal afet ve altıncı deprem olarak kayıtlara geçmiştir (Bahadır & Uçku, 2018).

Literatürde doğal afetleri sınıflandırırken gruplamayı doğa olaylarının oluş şekline göre sınıflandırmak en çok kullanılan metot olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre doğal afetler; jeofiziksel, meteorolojik, hidrolojik ve iklimsel olaylar olarak sınıflandırılmaktadır. Detaylı doğal afetler sınıflandırılmasına Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1

Doğal Afetlerin Sınıflandırılması

DOĞAL AFET TÜRÜ	AFET ALT TÜRÜ
Jeofiziksel	Depremler, volkanik aktiviteler, kütle hareketleri vb.
Meteorolojik	Aşırı sıcaklık, fırtına, sis vb.
Hidrolojik	Heyelan, dalga hareketleri, sel vb.
Biyolojik	Hayvan paniği, böcek istilası, Salgınlar vb.
Atmosferik	Şok dalgası, jeomanyetik fırtınalar, meteor patlaması vb.

Kaynak: EM-DAT veri tabanında kullanılan afet sınıflandırması.

2.1.2. İnsan Kaynaklı Afet Kavramı ve Sınıflandırılması

İnsan kaynaklı afetler; "Doğrudan insanın yapıp-ettiklerine bağlı olarak çoğunlukla dikkatsizlik ve tedbirsizlik nedeniyle gerçekleşen durumlardır" (Kadıoğlu, 2011). Politika ve insan faktörünün etkisiyle oluşan savaşlar, terör eylemleri, iç çatışmalar, endüstriyel kazalar, göç gibi olaylar ve bunlara bağlı olarak oluşan olaylara insan kaynaklı afet denilmektedir. Bir başka deyişle insan kaynaklı meydana gelen afetler, doğada yaşanması beklenen bir olay ile arasında bir bağ bulunmadan ve doğrudan

beşeri faktörler sonucu oluşan afetler olarak nitelendirilmektedir. Tablo 2'de meydana geliş şekline göre insan kaynaklı afetlerin sınıflandırılması yer almaktadır.

Tablo 2

İnsan Kaynaklı Afetlerin Sınıflandırılması

İNSAN KAYNAKLI AFET TÜRÜ	AFET ALT TÜRÜ
Ulaşım Kazaları	Karayolu (otomobil, kamyon, otobüs, vb.), Havayolu (helikopter uçak, vb.), Demiryolu (tren, metro vb.), Su (su kanalı, nehir, deniz vb.).
Endüstriyel Kazalar	Çökme, Patlama, Gaz Sızıntısı, Radyasyon, Zehirlenme, Yangın ve Diğerleri.
Diğer Kazalar	Terör faaliyetleri, iç savaş, savaş vb.

Kaynak: EM-DAT veri tabanında kullanılan afet sınıflandırması

2.2. Afet Yönetimi ve Türkiye'de Tarihsel Gelişimi

Genellikle afetlerin meydana geleceği an tam olarak bilinemediğinden gelişebilecek olumsuz durumlara karşı her zaman hazırlıklı olmak gerekir. Afet öncesi, sırası ve sonrasının iyi planlanması birçok can ve mal kaybının önüne geçilmesi açısından oldukça önemlidir. İnsanlık var olduğundan beri birçok afete maruz kalmış ve kalmaya devam edecektir. Afetlerin sürekli olarak devam edeceğini bilen ve bu afetlerden ancak afetlere karşı koyma yöntemleri ile baş edilebileceğini fark eden gelişmiş ülkeler afetlerle yaşamayı neredeyse yaşam tarzı olarak benimsemiş ve önlemler almaya çalışmışlardır. Yaşanan bu afetlerden korunmak ve çekilen acıları en aza indirebilmek adına elde edilen bilgi birikimi ile dünya genelinde 1990'lı yıllarda Birleşmiş Milletler öncülüğünde ortak çalışmalar gerçekleştirilerek afetlerin zararlarını daha afetler olmadan önce ortadan kaldırmaya yönelik zarar azaltma süreçlerini ön planda tutan ve özellikle son yıllarda afetlere karşı direnç merkezli afet yönetim modelleri geliştirilmeye başlanmıştır.

Afet Yönetimi ile ilgili tanımlar incelendiğinde; Afet yönetimi, afet sonucu doğabilecek doğal ve insan veya teknolojik kaynaklı olayların önlenmesi veya olası kayıplarının azaltılması amacıyla toplumun tümünü kapsayacak şekilde planlanması, yönlendirilmesi, desteklenmesi, koordine edilmesi, gerekli mevzuat ve kurumsal yapılanmaların oluşturulması veya yeniden düzenlenmesi ve etkin ve verimli bir

uygulamanın sağlanabilmesi için toplumun tüm kurum ve kuruluşlarıyla, kaynaklarının bu ortak amaçlar doğrultusunda yönetilmesini gerektiren bir kavram olarak değerlendirilmiştir (Ergünay, 2008). Başka tanıma göre, olası bir afette toplumun en az zarar ve fiziksel kayıplarla kurtulabilmesi için afetlerin önlenmesi veya zararlarının azaltılması amacıyla bir afet olayının zarar azaltma, önceden hazırlık, kurtarma ve ilk yardım, iyileştirme ve yeniden inşada yapılması gereken çalışmaların planlanması, yönlendirilmesi, koordinasyonu gerektiren geniş bir kavramdır (Işık vd., 2012). AFAD'a göre afet yönetimi; Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması, afet sonucunu doğuran olaylara zamanında, hızlı ve etkili olarak müdahale edilmesi ve afetten etkilenen topluluklar için daha güvenli ve gelişmiş yeni bir yaşam çevresi oluşturulabilmesi için toplumca yapılması gereken topyekûn bir mücadele süreci olarak tanımlanmaktadır.
Devlet Planlama Teşkilatının 2014 raporuna göre afet yönetiminin hedeflerini şu şekilde açıklanmıştır;

- Yaralanma ve can kayıplarının önlenmesi,
- Kültür, sosyal ve ekonomik yapı, mal-mülk, doğal çevre ve tabiat varlıklarının korunması,
- Hizmetlerin devamlılığı ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması afet yönetiminin hedefleri arasında yer almalıdır (Devlet Planlama Teşkilatı, 2014).

2.2.1. Afet Yönetim Süreçleri

Afet yönetimi ile ilgili yapılan çalışmalarda süreçler ile ilgili farklı yaklaşımların olduğu görülmüştür. Bir yaklaşıma göre; afet yönetim sistemini afet öncesi, afet sırası ve afet sonrası aşamalar olarak değerlendirilmiştir (NİDM, 2018). Bu afet yönetim sürecine göre ilk aşamada afetler meydana gelmeden önce olası tehlikelerin neler olduğu tespit edilmeye çalışılarak can ve mal kayıplarını ortadan kaldırmaya ya da en azından kayıpları en düşük seviyeye indirmek amaçlanmaktadır. İkinci aşama olan afet sırasında, mevcut tehlikelerden birinin meydana gelmesiyle ortaya çıkan etkiler sonucunda afetzedelerin arama kurtarma, acil yardım ve barınma vb. gibi ihtiyaçlarının karşılanması amaçlanmaktadır. Son aşama olan afet sonrasında ise, zarar görebilirlik ihtimalini ortadan kaldıran yeniden yapılanma ve iyileştirme faaliyetleri amaçlanmaktadır (Ergünay, 2008). Başka bir yaklaşıma göre; zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme olarak afet yönetim süreçleri ele alınmıştır. Diğer bir yaklaşıma göre ise afet yönetimi iki aşamaya

indirgenerek süreç risk ve kriz yönetimi şeklinde planlanmıştır (Işık, vd., 2012; Kadıoğlu.2008). Tüm çalışmaların ortak özelliği olarak öne çıkan yanının afet yönetimini durağan bir süreç olarak görmeyip, sürekli kendi içerisinde döngüsel olarak devam eden ve birbirini takip eden süreçler olarak belirlendiği görülmüştür.

2.2.2. Modern Afet Yönetim Sistemi

Dünyamız geliştikçe doğal ya da insan kaynaklı afetlerden daha çok etkilenmektedir. Böylece meydana gelen afetler dolayısıyla çevresel zararlarda, can ve mal kayıplarındaki artışların oldukça fazla yaşandığı gözlemlenmektir. Son yıllarda doğal afetlerin artması, yüksek nüfuslu yerleşim yerlerindeki artış ve insanların bilgi ve teknolojiyi yanlış ya da kötü kullanımı ile ortaya çıkan risk toplumlarını ancak etkin afet yönetimi ile korumak mümkündür. Bu "**Afet Yönetimi**" kavramı her türlü tehlikeye karşı hazırlıklı olma, zarar azaltma, müdahale etme ve iyileştirme amacıyla mevcut kaynakları organize eden analiz, planlama, karar alma ve değerlendirme süreçlerinin tümünü kapsayacak (Kadıoğlu, 2008) şekilde olması ile mümkün olacaktır. Bütünleşik, bilimsel veya modern afet yönetim sistemi olarak adlandırılan sürecin içerisinde bulunması gereken aşamalar şu şekilde sıralanabilmektedir;

Risk Yönetimi Aşaması: Kayıp ve Zarar Azaltma, Hazırlık, Tahmin ve Erken Uyarı süreçlerini barındırmalı,

Kriz Yönetimi Aşaması: Afet Anı, Etki Analizi, Müdahale, İyileştirme ve Yeniden Yapılanma süreçlerinden oluşmalıdır (Kadıoğlu, 2008).

Şekil 1. Modern Afet Yönetim Sistemi Döngüsü

2.2.3. Afet Yönetiminin Ülkemizde Tarihsel Gelişimi

Türkiye'nin afet yönetimi ve afetlere karşı oluşturmuş olduğu politikaları tarihsel süreçte dört döneme ayırmak mümkündür. Bunlar sırasıyla;

- 1944 yılından önceki dönem,
- 1944-1958 yılları arası dönem,
- 1958-1999 yılları arası dönem,
- 1999 yılından sonraki dönem.

1944 öncesi dönemde; genellikle meydana gelmiş olan afetlere müdahale faaliyetleri ile yeniden yapımı içerisinde barındıran sınırlı seviyede iyileştirme politikalarının geliştirilmeye çalışıldığı görülmüştür. Afetleri kadere bağlayan bu anlayış döneminde devlet iyileştirici rol üstlenerek afet tehditlerine karşı herhangi bir risk azaltma çabası içerisinde bulunmamıştır.

1944-1958 yılları arası dönem; 1944 yılında 4623 sayılı "Yer Sarsıntılarından Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun" un yürürlüğe girmesiyle başlar. Bu dönemde genellikle afetler meydana geldikten sonra çeşitli politikaların geliştirildiği görülmüştür. Bu dönemde müdahale ve iyileştirme odaklı yaklaşımların yanı sıra başlangıç seviyede afet öncesi çalışmalara rastlanmaya başlamıştır. Geleneksel afet

yönetim modelinin hakim olduğu ve iyileştirici devlet rolünün hala baskın olduğu söylenebilir.

1958-1999 yılları arası dönem; İmar ve İskan Bakanlığı'nın kurulması ve 7126 sayılı Sivil Müdafaa Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle yeni bir döneme girilmiştir. Sivil Savunma Kanunu ile doğal afetler meydana geldiğinde yapılması gereken kurtarma ve ilk yardım çalışmalarına yer verilmesi önemli bir aşama olarak değerlendirilebilir. Afetler sonrası politikalarda baskın tarafın hala kriz yönetimi olmasına rağmen risk yönetimi bakış açısının yavaş yavaş afet yönetim modeli içerisinde yer almaya başladığı görülmüştür. Bu dönemin en önemli gelişmelerinden biri de 1959 yılında yürürlüğe giren 7269 sayılı "Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun" un çıkarılması olarak değerlendirilebilir. Bu yasa afet zararlarının azaltılmasını amaçlamış ve eski yasaları bir araya toplamaya yönelik olması ile önemini ortaya çıkarmıştır. Afetlerin kaderden çok doğal olaylar nedeniyle olduğu anlayışına geçilen bu dönemde artık iyileştirici devlet anlayışının yanında koruyucu devlet anlayışının da yer almaya başlaması önemli bir adım olarak değerlendirilebilir.

1999 yılı sonrası dönem; Marmara Bölgesinde meydana gelen 17 Ağustos 1999 ve 12 Kasım 1999 Düzce depremleri ile başlayan bu dönemde artık Türkiye'nin Bütünleşik/Modern Afet Yönetimi modellerine geçişin başladığı 5902 sayılı kanun ile AFAD'ın kurulması, ülkemizde afet yönetimi tek bir çatı altında toplanmış ve dönemin Başbakanlığına bağlı olarak faaliyetlerini yürütmeye başlamıştır. Böylece afetler sırasında yaşanan ve yaşanabilecek koordinasyon sorunlarının azaltılması ve olaylara hızlı müdahale yeteneği kazanabilmek hedeflenmiştir.

Sonuç olarak afetler ile ilgili ortaya çıkan mevzuatların kurum bazlı ve kriz yönetimi odaklı değerlendirilirken genellikle doğal afetleri ele aldığı hatta doğal afetler içerisinde özellikle depremlere yönelik maddelere öncelik verildiği bu nedenle düzenlemelerin genellikle deprem ağırlıklı olduğu görülmektedir. Geçmişte yaşadığımız afetlere ve özellikle 1999 Marmara depremlerinin yıkıcı etkilerine baktığımızda ülkemizde etkili bir afet yönetim modeli olmadığı ve geliştirilemediği görülmüştür. Genellikle yaşanan afetler sonrasında müdahale ve iyileştirmeye ağırlık verildiği ancak afet öncesi çalışmalardan özellikle zarar azaltma yaklaşımının geliştirilemediği görülmektedir. Afet zararlarının azaltılması için alınan tedbirlerin mevzuatlarda dağınık bir şekilde yer aldığı ancak 5902 sayılı kanunla kurulan AFAD ile alanda bir bütünlük sağlanabildiği düşünülmektedir.

2.3. Afetlerde Direnç Kavramı ve Gelişimi

Direnç olarak Türkçeleştirilen kelimenin karşılığı olan 'Resilience' kelimesinin kökeninin Latince 'salire' ve 'resilire' kelimelerine dayandığı kabul edilmiş ve resilience kavramı; 'iyileşme gücü' veya 'olumsuz koşulları tersine çevirme' olarak açıklanmıştır (Doğantan, 2017). Doğantan (2017)'a göre "direnç kavramı ilk olarak 1858'de İskoçya'da mühendislik alanında çelik gibi materyallerin dayanaklığını ve esnekliğini açıklamak için kullanılmıştır". Tükenmez ve Kutlu (2018) 'ya göre ise; "Yapılan çalışmalar kökeninin milattan sonraki ilk yüzyıllara dayandığını göstermiştir." tespitinde bulunarak direnç kavramının kullanımının aslında oldukça eski tarihlere dayanabileceğini söylemişlerdir. Örneğin psikoloji alanında direnç kavramı toparlanma, uyum sağlama ve metanetli olmayı açıklamaya yönelik kullanılmış bunun yanı sıra ekoloji, yönetim, planlama ve antropoloji gibi pek çok farklı disiplinlerin de inceleme konusu olmuştur (Doğantan, 2017). "Resilience" kavramı henüz afetlerle ilişkili literatürde anlam açısından görüş birliğine varılmış bir terim değildir (Varol ve Buluş Kırıkkaya, 2017). Resilience kavramının Türkçe karşılığı olarak genellikle esneklik, dirençlilik, dayanıklılık veya rezilyans gibi kelimelerin kullanıldığı görülmüştür. Bu kavramlar arasından son yıllarda dirençlilik kavramının daha yaygın şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Afetlerde dirençlilik kavramının meydana gelmiş bir afetten hızla iyileşme sürecine girebilmeyi, afetlere anında müdahale edebilmeyi ve afetler olmadan önce olası olumsuzlukları önleyebilen toplumların ve kuruluşların sahip olduğu kapasiteyi ifade ettiği bilinmektedir. Birleşmiş Milletlerin 2012 yılı raporunda yaptığı afet direnci tanımına göre; bir topluluğun mevcut veya potansiyel olumsuzluklara karşı hazırlık, planlama, özümseme, kurtarma ve daha başarılı bir şekilde uyum sağlama yeteneği olarak açıklanmıştır (UNISDR, 2012). Özetle; dirençlilik bir topluluğun ve sistemin sosyolojik, psikolojik ve fiziksel kapasitesi ile afetlerin ve acil durumların üstesinden gelebilme, en az zararla atlatabilme ve denge durumuna tekrar ulaşabilme yeteneğidir (Varol ve Buluş Kırıkkaya, 2017).

1990'lı yılların başı itibariyle afet yönetimine bakış açısında değişimin başladığı, geleneksel yapıdan uzaklaşarak uluslararası afet politikaların ön planda tutulmasına yönelik uluslararası iş birliğin artırılmasına yönelik organizasyonların düzenlendiği süreçler başlamıştır. Böylece yeni anlayış olarak "Afet Risk Yönetimi Sistemi" 'nin (Özmen ve Özden, 2013) benimsenmesiyle afetlere dirençlilik, kırılganlık gibi

kavramların afet yönetimiyle daha fazla anılmaya başlandığı afet yönetim süreçleri oluşmaya başlamıştır. Afet yönetiminde tüm afet türlerinin tehlikelerini ortaya çıkmadan önce belirleyerek hazırlık ve risk azaltma işlemlerini henüz olay meydana gelmeden önce uygulamak ve acil durum süreçlerini mümkün olduğunca az zararla atlatmayı hedefleyen ve afetlere karşı dirençli toplumlar ve kurumlar oluşturulması hedeflenmektedir. Yeni anlayış olarak ortaya çıkan afetlere dirençliliği ana tema olarak benimsenen küresel afet yönetim süreçlerine yön veren en önemli kurumların Kuzey Atlantik Paktı'nın (NATO) ve Birleşmiş Milletler (UN) olduğu söylenebilir. Öncü iki kurum dışında Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Avrupa Birliği (EU), Dünya Meteoroloji Örgütü (WMO) ve Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) gibi kurumların da afet direncini artırma çalışmalarına eklemek gerekecektir.

Afetlere dirençlilik ile ilgili önemli adımlar aşağıdaki gibi sıralanabilir; Birleşmiş Milletlerin 1989 yılı 44/236 sayılı kararıyla kabul edilen ve 1 Ocak 1990'da başlayan **Uluslararası Doğal Afetleri Azaltma On Yılı**, 1990 ile 2020 yılları arasında özellikle gelişmekte olan ülkelerde doğal afetler sebebiyle meydana gelen can kaybını, sosyal, ekonomik kayıpları ve yoksulluğu azaltmayı hedeflemektedir (Uluslararası Doğal Afet Azaltma On Yılı (IDNDR), 1990).

1994 yılına gelindiğinde IDNDR'nin işleyişinin takip edilmesi adına **Yokohama Stratejisi 1994** gerçekleştirilecek ve bu konferansta afetleri önleme, hazırlık ve azaltma konularının temelleri belirlenecektir. Birinci öncelik olarak riskleri doğru belirleme, afet sonrası yardımlara ihtiyacı azaltma, risk azaltma çalışmalarını kalkınma politikalarının temeli olarak benimsenmesi gerekliliği vurgulanmaktadır (World Conference on Natural Disaster Reduction, 1994).

2000 yılına gelindiğinde Uluslararası Doğal Afetleri Azaltma On Yılı'nın devamını sağlamak ve yapılacak çalışmaları takip ve koordine etmek üzere Afet Azaltımı için Uluslararası Strateji Sekretaryası (UN-ISDR) kurularak ISDR afetlerine duyarlı toplumun oluşturulması amaçlanmıştır. Ayrıca 2000 yılında Birleşmiş Milletler 'in Sekizinci Genel Kurul Toplantısı'nda **Binyıl Kalkınma Hedefleri** (Millennium Development Goals-MDGs)'nin ilan edilerek; acil olarak doğal ve insan kaynaklı afetlerin artmakta olan sayı ve etkilerinin azaltılmasında uluslararası iş birliğinin önemi vurgulanarak, mevcut iş birliğinin katlanarak artırılması gerekliliği vurgulanmıştır. Yoksulluğun azaltılması, sağlık, eğitim, cinsiyet eşitliği, çevre ve insan refahını etkileyen diğer birçok konuda 60 göstergeyi kapsayan ve "Binyıl Kalkınma Hedefleri" olarak

adlandırılan hedefler gerek küresel düzeyde gerekse ülkeler bazında en geniş tanımlı kalkınma ve yoksullukla mücadele göstergeleri (Halisçelik, 2016) olarak belirlenmiştir.

2005 yılında Japonya'nın Kobe şehrinde Birleşmiş Milletler liderliğinde düzenlenen 2. Afetlerin Azatlılması Dünya Konferansına 168 ülke katılım sağlamıştır. **Hyogo Çerçeve Eylem Planı (HFA) 2005-2015** yılları arasında tüm ülke yetkililerinden;

- Risk azaltmaya yönelik geliştirilen politika, strateji veya yasaların varlığı,
- Ulusal boyutta tehlike haritalarının varlığı,
- Ulusal risk bilgi sistemi ile afetler ile ilgili eğitim-öğretim programlarının varlığı,
- Risk azaltmaya yönelik çevre yönetim araçları ve finansal yöntemlerin varlığı, gibi sorulara öncelikle yanıt vermeleri istenmiştir (UNISDR, 2005).

Böylece Hyogo Çerçeve Eylem Planı ülkelerin olası afetlere karşı ne kadar hazır olduklarını görmeleri adına önemli bir başlangıç olarak kabul edilebilir. Hyogo Çerçeve Eylem Planı'nda hedef, 2015 yılına kadar ülkelerde, toplumda ve bireysel yaşantılarda sosyal, ekonomik ve çevresel yapılarda afet kayıplarını önemli ölçüde azaltmak olarak belirlenmiştir. Bu seviyeye ulaşmak için stratejik hedefler yayımlanmıştır;

- Risk azaltma stratejilerini sürdürülebilir kalkınma politikaları ve planlamasına entegre edilmeli,
- Afetlere karşı direnci artırmak için kurumların, mekanizmaların ve kapasitelerin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi,
- Acil durum süreçlerine risk azaltma yaklaşımlarının sistematik olarak dahil edilmesi hazırlık, müdahale ve kurtarma programları (UNISDR, 2005).

Bu eylem planı ile afet risk azaltımların ulusal - uluslararası platformlarda sürekli gündemde kalması hedeflenmiştir. Bu eylem planı ülke ve toplumların afetlere karşı direncini ön planda tutan ve uluslararası iş birliği önemseyen eylem planı olarak değerlendirilmektedir.

Brezilya'nın Rio şehrinde 2012 yılında düzenlenen **Rio+20 Zirvesi** ile iklim değişikliği ve doğal afetler ile ilgili daha yüksek hassasiyetin oluşturulması beklenmiştir. Kentleri planlarken afet risklerini azaltma, dirençlilik ve iklim değişikliği tehditlerine karşı tedbir alınması gerekliliği vurgulanmıştır. Afet risklerini azaltmaya yönelik gelişmekte olan ülkelere kapasitesini geliştirmeye yönelik eğitimini, teknoloji transferi ve teknik yardım gibi konularda uluslararası düzeyde iş birliği yapılmasına yönelik çağrı yapılmıştır (UNDP ve UN DESA, 2012).

Japonya'nın Sendai şehrinde 14-18 Mart 2015 tarihleri arasında düzenlenen Afet Risklerinin Azaltılması Üçüncü Dünya Konferansında **Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi 2015-2030** ilan edilmiştir. Bu çerçeve ile yeni afet risklerini önlemek ve mevcut afet risklerini azaltmak için dört eylem önceliği belirlenmiştir. Bunlar özetle:

1. Afet riskini anlamak,
2. Afet Risk Yönetimini güçlendirmek,
3. Dirençlilik için afet azaltmaya yönelik yatırımlar yapmak,
4. Etkili müdahale için afet hazırlığını geliştirmek. Kurtarma, rehabilitasyon ve yeniden yapılanma süreçleri "Daha iyisini inşa etme hedefi" (UN, 2015) olarak belirlenmiştir.

Bu çerçeve ile önümüzdeki 15 yıl içinde insanların, işletmelerin, toplulukların ve ülkelerin yaşamlarında, geçim kaynaklarında, sağlıklarında, ekonomik, fiziksel, sosyal, kültürel ve çevresel varlıklarında afet riski ve kayıplarının önemli ölçüde azaltılması amaçlanmıştır. Bunların yanı sıra olası tehditlere karşı eylem önceliklerinin belirlenerek ülkelerin afet yönetiminde afet risklerine karşı dirençli olmasının önemi vurgulanmıştır.

2.4. Trakya Bölgesi'nde Afetlerin Etkisi

Günümüzde turizm destinasyonları özellikle son yıllarda afetlerden ve diğer kriz olaylarından olumsuz şekilde etkilenmiş ve yaşanan bu olumsuzluklar turizm sektörü üzerinde yıkıcı etkilere sebep olmuşlardır. Afetlerin meydana gelmesi sadece altyapıya ve inşa edilen tesislere zarar vermekle kalmaz, aynı zamanda destinasyonlar için uzun vadeli olumsuz sonuçlar doğurabilecek olumsuz destinasyon imajlarına da yol açabilmektedir (World Tourism and Travel Council WTTC, 2019). Bununla birlikte meydana gelen afetlerden sonra toparlanma süresi, bir aydan 93 aya kadar (World Tourism and Travel Council WTTC, 2019) değişken bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Afetler sonrasında turizm sektörünün tepkisi de oldukça değişkendir. Bazı destinasyonlar yeniden yapılanma ve restorasyonu tamamlamış olsalar bile eski cazibesinden uzak kalarak ziyaretçileri çekmekte güçlük çekebilmektedirler.

1900 yılından itibaren başlayan EM-DAT veri tabanı kayıtlarına göre Türkiye'de toplam 371 adet afet kaydedildiği bunların 201 tanesinin doğal afet, 169 tanesinin ise insan kaynaklı teknolojik afet türü olarak kayda geçtiği görülmüştür. Meydana gelen afetlerde 103.861 vatandaşımızın hayatını kaybettiği kayıtlara geçmiştir. Özellikle son

yirmi yılda; ülkemizde 253 adet afet kayıtlara geçerken, 105 adet doğal afet, 148 adet insan kaynaklı afet kaydedilmiş ve 52.184 vatandaşımızın hayatını kaybettiği kaydedilmiştir (EM-DAT, 2020). Elde edilen verilere göre son 30 yılda meydana gelen kayıplar ve afetler 100 yıllık istatistiki bilginin yarıdan fazlasını kapsadığını göstermekte ve risklerin giderek arttığı gerçeğini ortaya çıkarmaktadır.

TABB veri tabanına göre Türkiye'de 1900 yılından 2021 yılına kadar; 46.848 adet afet ve acil durum kaydedilmiştir. Bunların 15.495 tanesi heyelan, 5.663 tanesi sel, 3.127 tanesi deprem, 845 tanesi aşırı kış koşulları, 1.816 tanesi fırtına/tayfun, 601 tanesi infilak/patlama, 608 tanesi kentsel yangın, 1.822 tanesi çığ, 2.256 tanesi yangın, 441 tanesi terör olayları, 1.358 tanesi karayolu/araç kazaları ve 12.816 tanesi diğer olarak kayıt altına alınmıştır. Kaydedilen ölüm sayısına göre toplam ölüm sayısı 99.937 olarak tespit edilmişken bu sayının 95.544'nün deprem kaynaklı can kaybı olarak kaydedilmiştir. Son yirmi yılda ise; ülkemizde 28.010 vatandaşımız hayatını kaybetmiş ve bu kayıpların büyük çoğunluğu deprem kaynaklı olup, ölüm sayısının 24.348 olarak kayıtlara geçtiği tespit edilmiştir (TABB, 2020). EM-DAT ve TABB verilerinde görülen farklılıkların verileri farklı parametreler kullanarak kayıt altına aldıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bu bölümde çalışma alanımız olarak belirlediğimiz Trakya Bölgesi olarak adlandırılan ve il sınırlarının tamamı ya da bir bölümü bu bölge içerisinde olan Çanakkale, Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerinde 1990 yılından sonra meydana gelen afet ve acil durumları incelenecektir. TABB veri tabanından elde edilen veriler incelenerek meydana gelen afetler ortaya konulmuştur.

2.4.1. Çanakkale Destinasyonu

TÜİK adrese dayalı nüfus kayıt sistemi 2019 verilerine göre Çanakkale ilimizde 542.157 kişi yaşamaktadır. Çanakkale 9.737 km² yüzölçümüne sahiptir. Çanakkale ilinde Ayvacık, Bayramiç, Biga, Bozcaada, Çan, Eceabat, Ezine, Gelibolu, Gökçeada, Lapseki ve Yenice ilçeleri olmak üzere 11 adet ilçe bulunmaktadır. Kıyılarıyla Avrupa ve Asya'yı birleştiren Marmara ve Ege Denizini birbirini bağlayan Çanakkale savaşlarının en kanlı muharebelerinin cereyan ettiği, çok sayıda şehitlik, anıt ve mezarlıkların bulunduğu Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı, Troya, Assos gibi eski uygarlık merkezlerinin

beşiği olan il iç ve dış turizmde önemli bir yer almaktadır (Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2021).

Çanakkale'de meydana gelen afetler TABB veri tabanı incelenerek ortaya çıkarılmıştır. TABB verilene göre son yirmi yılda 316 adet afet ve acil durum kaydedilirken bu olaylar sonucunda 24 ölüm, 50 yaralanma, 52 hasarlı bina kayıtlara geçmiştir. Meydana gelen afet ve acil durum türlerinin dağılımı ise; 82 adet fırtına / tayfun, 74 adet yangın, 32 adet heyelan, 28 adet deprem, 10 adet aşırı kış koşulları, 9 adet sel, 3 adet karayolu / araç kazaları, 2 adet infilak / patlama, 2 adet kentsel yangın ve 74 adet diğer olaylar olarak kaydedilmiş olup, fırtına / tayfun kaynaklı 8 ölüm gerçekleşmiş ve mevcut ölümlerin üçte birini oluşturmuştur.

2.4.2. Edirne Destinasyonu

TÜİK adrese dayalı nüfus kayıt sistemi 2019 verilerine göre Edirne ilimizde 413.903 kişi yaşamaktadır. Edirne 6,098 km² yüzölçümüne sahiptir. Edirne ilinde Enez, İpsala, Havsa, Keşan, Lalapaşa, Meriç, Uzunköprü ve Süloğlu olmak üzere 8 adet ilçe bulunmaktadır. Neredeyse bir yüzyıla yakın Osmanlı İmparatorluğu'nun başkentliği yapan şehir bu dönemde hızla gelişmiştir. İstanbul'un fethi sonucunda başkentin buradan taşınmasına rağmen önemini kaybetmeyen şehir, imparatorluğun ikinci merkezi haline dönüşerek; kültür, sanat ve bilim kenti olarak gelişimini sürdürmeye devam etmektedir.

Edirne'de meydana gelen afetler TABB veri tabanı incelenerek ortaya çıkarılmıştır. TABB verilene göre son yirmi yılda 153 adet afet ve acil durum kaydedilirken bu olaylar sonucunda 37 ölüm, 84 yaralanma, 29 hasarlı bina kayıtlara geçmiştir. Meydana gelen afet ve acil durum türlerinin dağılımı ise; 42 adet fırtına / tayfun, 16 adet yangın, 12 adet heyelan, 4 adet deprem, 17 adet aşırı kış koşulları, 13 adet sel, 3 adet karayolu / araç kazaları, 1 adet infilak / patlama, 5 adet kentsel yangın ve 32 adet diğer olaylar olarak kaydedilmiş olup, karayolu / araç kazaları kaynaklı 13 ölüm gerçekleşmiş ve mevcut ölümlerin yarıya yakınını oluşturmuştur.

2.4.3. Tekirdağ Destinasyonu

TÜİK adrese dayalı nüfus kayıt sistemi 2019 verilerine göre Tekirdağ ilimizde 1.055.412 kişi yaşamaktadır. Tekirdağ 6.313 km² yüzölçümüne sahiptir. Tekirdağ ilinde

Çerkezköy, Çorlu, Ergene, Hayrabolu, Kapaklı, Malkara, Marmaraereğlisi, Muratlı, Saray, Süleymanpaşa ve Şarköy ilçeleri olmak üzere 11 adet ilçe bulunmaktadır.

Tekirdağ'da meydana gelen afetler TABB veri tabanı incelenerek ortaya çıkarılmıştır. TABB verilene göre son yirmi yılda 156 adet afet ve acil durum kaydedilirken bu olaylar sonucunda 30 ölüm, 76 yaralanma, 140 hasarlı bina ve 15 yıkılan bina kayıtlara geçmiştir. Meydana gelen afet ve acil durum türlerinin dağılımı ise; 47 adet fırtına / tayfun, 16 adet yangın, 15 adet heyelan, 15 adet deprem, 6 adet aşırı kış koşulları, 8 adet sel, 12 adet karayolu / araç kazaları, 2 adet infilak / patlama, 11 adet kentsel yangın ve 24 adet diğer olaylar olarak kaydedilmiş olup, karayolu / araç kazaları kaynaklı 11 ölüm gerçekleşmiş ve mevcut ölümlerin üçte birini oluşturmuştur.

2.4.4. Kırklareli Destinasyonu

TÜİK adrese dayalı nüfus kayıt sistemi 2019 verilerine göre Kırklareli ilimizde 361.836 kişi yaşamaktadır. Kırklareli 6550 km² yüzölçümüne sahiptir. Kırklareli ilinde Babaeski, Demirköy, Kofçaz, Lüleburgaz, Pehlivanköy, Pınarhisar ve Vize ilçeleri olmak üzere 7 adet ilçe bulunmaktadır.

Kırklareli'nde meydana gelen afetler TABB veri tabanı incelenerek ortaya çıkarılmıştır. TABB verilene son yirmi yılda 119 adet afet ve acil durum kaydedilirken bu olaylar sonucunda 7 ölüm, 27 yaralanma kayıtlara geçmiştir. Meydana gelene afet ve acil durum türlerinin dağılımı ise; 33 adet fırtına / tayfun, 6 adet yangın, 22 adet heyelan, 4 adet deprem, 1 adet aşırı kış koşulları, 13 adet sel, 8 adet karayolu / araç kazaları, 3 adet infilak / patlama ve 29 adet diğer olaylar olarak kaydedilmiş olup, karayolu / araç kazaları kaynaklı 3 ölüm gerçekleşmiştir.

2.5. Turizm Kavramı ve Çeşitleri

İnsanlar iş ile ilgili seyahatlerinin yanı sıra dinlenme, eğlenme, görme, tanıma gibi amaçlarla bir bölgeye ya da ülkeye seyahat etmektedirler. Turizm kelimesi, dönmek veya etrafını dolaşmak anlamına gelen Yunanca ve Latince kelimelerden türetilmiş olup; başladığı yerde biten bir yolculuk, yani bir gidiş-dönüş seyahatidir (Güneş ve Dülger, 2017). Dünya Turizm Örgütü'ne (UNWTO) göre turizm; kişilerin olağan çevrelerinin

dışındaki yerlere veya ülkelere kişisel veya iş/profesyonel amaçlar için hareket etmesine yol açan sosyal, kültürel ve ekonomik bir olgudur (Durak, 2014).

Turizm eylemini ifa edenler "turist" olarak adlandırılırken, turizm son yıllarda sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan birçok alana etkisi giderek artan bir sektör haline gelmiştir. Teknolojik gelişmeler, kültür ve eğitim seviyesinin yükselmesi, boş zamanların artması, kişi başına düşen gelirin artması, ulaştırma hizmetleri ve haberleşme hizmetlerinin gelişmesi, turizm bilincinin gelişmesi, seyahat özgürlüğü gibi gelişmeler turizmin gelişmesini etkileyen en önemli faktörler olarak sayılabilir.

Turizm hareketinin meydana gelmesi bazı gereklere ihtiyaç duymaktadır. Bunlar; turizme katılma isteği, turizm ürününü satın alabilecek ekonomik güce sahip olmak ve turistik ürünü kullanabilecek boş zamana sahip olmak şeklinde sıralanabilir. Her ne kadar istek ve ekonomik güce sahip olunsa da boş zaman olmaması halinde turizme katılım gerçekleşemeyecektir. Endüstri devrimi ile çalışma saatlerinin kısalması ve ücretli tatil hakkının verilmesi, turizmin gelişmesinde önemli bir etken olmuştur (Tekin, 2012).

2.5.1. Kitle Turizmi

20. yüzyılın ilk yarısında başlayan ve turizm sektöründe bir başlangıç olarak kabul edilen kitle turizmi, 1960'lardan sonra işçi ve orta gelir sınıfı insanların öncülük ettiği bir turizm türü olmuştur (Dinç, 1995). Ortaya çıkan bu türde çok sayıda katılımcı olması ve standart bir paket halinde sunuluyor olması bu türün en önemli iki özelliği olarak öne çıkmaktadır.

Çok sayıda turistin turizme katılımı anlamına gelen kitle turizmi, fiyatları önceden belirlenmiş her şey dahil ödemeli seyahat acentelerince gruplar halinde düzenlenen turizm çeşidi olarak değerlendirilmektedir.

Turizm eylemleri, özellikle de kitle turizmi; deniz-kum-güneş üçlüsünün bulunduğu kıyı mekânlarını kullanmaktadır (Kısa Ovalı, 2007). Genel bakış açısı ile baktığımızda tatil denildiğinde insanın aklına gelen ilk yer deniz kıyısıdır. Bu turizm çeşidinin üç tarafı denizlerle çevirili Türkiye'ye sağladığı ekonomik katkı oldukça fazladır.

2.5.2. Alternatif Turizm

Kitli turizminin belli standartlar taşıyor olması sebebiyle tüketicilerin son yıllarda yeni arayışlara girdiğini fark eden turizmciler, bu klasik yönteme alternatif olabilecek çeşitli turistik ürünler ortaya çıkarmışlardır. Turizm pazarında yeni ortaya çıkan destinasyonlardaki alternatif turizm çeşitlerinin ön planda olması ve eski destinasyonlarda da görülen ürün çeşitlendirme aktiviteleri, gelecekte alternatif turizme talep yoğunluğunun yüksek olacağını göstermektedir (Kılıç ve Kurnaz, 2010).

Turistler kitle turizmine katılmak yerine, ulaşım ve haberleşme imkanlarının oldukça geliştiği son yıllarda tatil sürelerini daha verimli kullanabilmek adına, tatillerini ilgi alanlarına göre birkaç parçaya bölerek tamamlamayı tercih ettikleri görülmüştür. Bu tarzda yaşanan bir değişimin en önemli sebepleri arasında; turistler için klasik turizm türünün artık cazip gelmemesi, farklı kültürleri keşfetme arzusu, ulaşım sektörünün gelişmesi ile ülkeler arasında mesafelerin kısalması, gelir ve eğitim seviyelerindeki artış, sportif ve kültürel aktivitelere katılma talebindeki artışlar gibi birçok neden sayılabilir (Bora, 2018). Kitle turizm ürünleri rutin bir süreç olarak görülmeye başlandığından beri turistler tarafından tercih edilmemeye başlanmıştır. Turizm yatırımcıları gelirlerinde kayıp yaşamak istememeleri nedeniyle değişen turistik eğilimlere göre yeni ürünler üretmeye başlamışlardır. Yaşanan bu gelişmeler ile ortaya çıkan bu turizm haraketliliği kitle turizmine karşı ortaya çıkmış alternatif olarak görülmesi sebebiyle alternatif turizm olarak isimlendirilmiştir.

2.5.3. Turizm Çeşitleri

Gelişen sosyo-ekonomik yapı ve teknolojik koşullar insanların tüketim reflekslerinde büyük değişimlere neden olmuştur. Bu gelişmeler neticesinde turistik ürünler açısından farklı beklentiler ortaya çıkmaya başladığı ve değişik tarzda ürünler ortaya konmaya başlandığı görülmektedir. Bu değişiklik sonucunda eğilimin kitle turizminden özel ilgi turizmine kaydığı söylenebilir (Bora, 2018).

Ekoturizm, kültür turizmi, trekking, doğa turizmi, agro turizm, konferans turizmi, sağlık-spa turizmi, dini turizm, macera ve spor turizmi gibi yeni turizm türleri son yılların yükselen eğilimleri haline gelmiştir (Soyak, 2013).

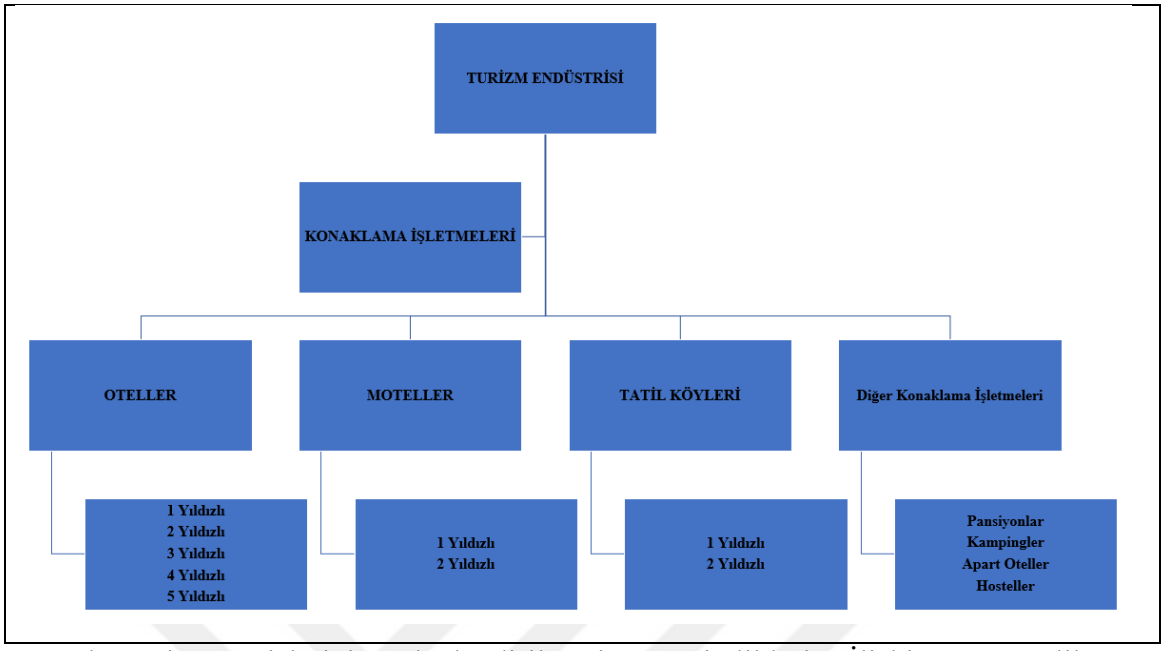
Kültür ve Turizm Bakanlığı'na göre 15 farklı turizm çeşitleri: Sağlık ve Termal Turizm, Kış Turizmi, Yayla Turizmi, Mağara Turizmi, Av Turizmi, Kongre Turizmi, Golf Turizmi, Yat Turizmi, İnanç Turizmi, Hava Sporları, Dağcılık, Akarsu-Rafting Turizmi, Su altı Dalış ve Kuş Gözlemciliği turizmleri şeklinde sıralanabilir.

2.6. Otel İşletmeleri

Son yıllarda turizm, ekonomik kalkınma için en güçlü sektörlerden birisi haline gelmiştir. Küresel ölçekte bakıldığında turizm sektörünün ekonomik faaliyetlerin %15'ini temsil ettiği görülmektedir (Perez ve Del Bosque, 2014). Dünya ekonomisinin %9'nu ve 1,5 trilyon ABD doları ile küresel ekonomik etki içerisinde yer alan hizmet sektörünün %30'nu temsil eden turizm sektörü çarpan etkilerine bakıldığında yakıt, kimyasal ve otomobil üretiminden sonra dünyanın en büyük dördüncü büyük ekonomik sektörü olarak yerini almaktadır (UNTWO, 2015; Aragom-Correa vd., 2015). Ekonomik açıdan katkısı ortada olan turizm sektörü içerisinde faaliyet gösteren konaklama işletmeleri, turistik faaliyetler açısından bakıldığında turizmin en önemli alt sektörlerinden biri olduğunu söylemek doğru olacaktır.

Konaklama işletmeleri turistler için farklı mekanlarda geceleme ihtiyacını karşılayan, iş toplantılarına, konferans, kongre, seminer gibi etkinliklerin yapılabildiği farklı ölçütlere göre sınıflandırılabilen ve bu etkinlikler sonucunda gelir elde etmeyi hedefleyen ticari işletmelerdir. Konaklama işletmeleri "Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmeliği Madde 18'e göre; moteller, tatil köyleri, pansiyonlar, kampingler, apart oteller, hosteller olarak sınıflandırılmaktadır (Resmi Gazete, 2005).

Şekil 2. Konaklama Sektörünün Sınıflandırılması

Kaynak: Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik'ten yararlanılarak oluşturulmuştur.

Konaklama işletmeleri ilk ortaya çıktıklarında genellikle kısa süreli geceleme veya yiyecek içecek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kullanılmaktaydı. Ancak gelişen ulaşım imkanları insanların gezmeye ve tatil yapmaya artan ilgisi konaklama işletmelerinin ürünlerini çeşitlendirmesine ve farklı ihtiyaçları karşılamaya yönelik kendilerini geliştirmelerine sebep olmuştur. Konaklama işletmeleri içerisinde en önemli grubu oteller oluşturmaktadır (Kozak vd., 2008).

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca 2005 yılında hazırlanan Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik'in 19. Maddesine göre Oteller, "asli fonksiyonları müşterilerin konaklama ihtiyaçlarını sağlamak olan, bu hizmetin yanında, yeme-içme, spor ve eğlence ihtiyaçları için yardımcı ve tamamlayıcı birimleri de bünyelerinde bulundurabilen tesislerdir. Oteller; bir, iki, üç, dört ve beş yıldızlı oteller olarak sınıflandırılır" (Resmi Gazete, 2005). Otel işletmelerinin, turistlerin konaklama ihtiyacını karşılamak ve bu ihtiyacı karşılarken müşteri memnuniyeti sağlayarak kar elde etmek ve varlıklarını sürdürülebilir kılmak temel amaçları içerisinde yer almaktadır (Gülertekin Genç vd., 2016). Bir tanıma göre otel; yapısı, teknik donatımı, konforu ve bakım koşulları gibi maddi; sosyal değeri, personelin hizmet kalitesi gibi moral elemanlarıyla uygar bir insanın arzu ettiği nitelikte geçici konaklama ve kısmen beslenme

ihtiyaçlarını bir ücret karşılığında karşılamayı meslek olarak kabul eden ekonomik, sosyal ve disiplin altına alınmış, bir işletmedir (Olalı ve Korzay, 1998).

Otel işletmeleri sınıflandırılırken Dünya Turizm Örgütü'nün sınıflandırma yöntemleri genellikle kullanılmaktadır. Genel kabul gören sınıflandırmaya göre otel işletmeleri, etkinlik süresine, ulaşım araçları bağlantısına, konaklama amacına, hukuki ve mülkiyet özelliklerine göre sınıflandırılmaktadır (Demirtaş, 2010). Başka bir sınıflandırmaya göre oteller; yönetim tipine göre, kullanım tipine göre, faaliyet süresine göre, konfor ve fiyatına göre, yapı tiplerine göre sınıflandırılmıştır (Öztekin ve İlhan, 1994). Ülkemizde oteller sınıflandırılırken belediye belgeli ve turizm işletme belgeli olarak ayrılmaktadır. Bunlar Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın turizm işletme belgeli oteller ve belediye belgeli otel işletmeleri olmak üzere iki farklı şekilde sınıflandırılmaktadır.

Günümüzde Türkiye'nin sahip olduğu konaklama tesisleri gerek sunulan hizmet gerek mimari gerekse donanım yönünden Avrupa'nın en iyileri arasında yer almaktadır (Kozak vd., 2008). Ülkemizdeki turizm işletme belgeli ve turizm yatırım belgeli konaklama tesislerinin ve bu tesislerin yatak kapasitelerinin ulaştıkları sayı 2020 yılı itibariyle Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3

Yıllara Göre Konaklama Tesisleri

	TURİZM YATIRIM BELGELİ (Bakanlık)		TURİZM İŞLETME BELGELİ(Bakanlık)		BELEDİYE BELGELİ		İŞLETMELERDEKİ TOPLAM (BAKANLIK İŞLETME BELGELİ + BELEDİYE BELGELİ)	
YILLAR	**TESİS**	**YATAK**	**TESİS**	**YATAK**	**TESİS**	**YATAK**	**TESİS**	**YATAK**
2002	1 138	222 876	2 124	396 148	7 772	408 005	9 896	804 153
2010	877	252 984	2 647	628 565	9 185	527 712	11 832	1 156 277
2015	1 125	314 194	3 289	850 089	9 187	496 574	12 476	1 346 663
2019	723	180 852	4 038	992 341	8 104	545 669	12 142	1 538 010
2020*	694	175 039	4 158	1 011 454	8 579	574 515	12 737	1 585 969

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı (* 30/09/2020 tarihi itibarıyla)

2002 yılında toplam konaklama tesislerindeki yatak sayısının 804.153 iken 2020 yılına gelindiğinde sayının neredeyse iki katına çıktığı ve toplamda 1.585.969 yatak kapasitesine ulaştığı görülmektedir. Türkiye'nin 18 yıl gibi kısa sürede bu denli kapasite artışına sahip olması turizme verilen önemin son yıllarda arttığını göstermektedir. Detaylı

olarak ülkemizde konaklama tesislerinin türlerine göre belgelenen sayılarına tablo 4 ve tablo 5'de yer almaktadır;

Tablo 4

Türlerine Göre Bakanlık Belgeli Konaklama Tesislerinin Sayısı

Türü	Sınıfı	TURİZM İŞLETME BELGELİ		TURİZM YATIRIM BELGELİ	
		Tesis Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Yatak Sayısı
Otel	1 Yıldızlı	52	2.793	29	1.331
	2 Yıldızlı	382	25.901	8	666
	3 Yıldızlı	1.095	121.422	219	22.755
	4 Yıldızlı	858	235.979	163	40.155
	5 Yıldızlı	693	468.035	137	79.543
Diğer Konaklama İşletmeleri		1.078	68.621	138	30.589
Toplam		**4.158**	**1.011.454**	**694**	**175.039**

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı (* 30/09/2020 tarihi itibarıyla)

Tablo 5

Türlerine Göre Belediye Belgeli Konaklama Tesislerinin Sayısı

Tür	Tesis Sayısı	Yatak Sayısı
Otel	4.882	396.804
Pansiyon	2.561	87.163
Kamu Misafirhanesi	731	41.129
Motel	204	8.569
Kamping	66	5.881
Kaplıca	92	19.665
Tatil Köyü	43	15.304
Toplam	**5.579**	**574.515**

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı (* 30/09/2020 tarihi itibarıyla)

Kültür ve Turizm Bakanlığı yayımladığı Turizm İstatistikleri 3 isimli raporuna göre toplam Bakanlık belgeli ve Belediye belgeli konaklama işletmeleri türleri içerisinde 5.858 otel işletmesinin bulunduğu ve toplam tesis kapasitesinin yaklaşık %67'sini, 1.395.384 yatak sayısı ile toplam yatak kapasitesinin %88'ini oluşturduğu görülmektedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2020b). Elde edilen istatistiki bilgiler sonucunda konaklama işletmelerinin büyük bir bölümünü otel işletmelerinin oluşturduğu görülmüştür.

2.6.1. Otel İşletmelerinde Afet Yönetimi

Meydana gelen afetlerin etkisiyle turist hareketliliğinde düşüş gerçekleşmesi kaçınılmazdır. Bu düşüşün etkisiyle büyük ekonomik sorunlar yaşayabileceğini fark eden turizm sektöründe bu sorunlardan kaçınabilmek için son yıllarda özellikle afetlere karşı direnç oluşturma isteği ve ilgisi giderek artmıştır. Turizm, büyük ölçüde doğal ortamlara ve iklime bağlı olduğundan, diğer sektörlere göre küresel ısınma, iklim değişikliği, depremler, seller gibi doğal ortamı etkileyen afetlerden ve terörizm, salgınlar hastalıklar gibi diğer faktörlerden etkilenme olasılığı daha yüksektir. Bu veriler ışığında, turizm işletmeleri olası afetlere karşı önleyici tedbirler almalıdır; aksi takdirde, bu tür felaketler turistlerde güven kaybı, marka imajında kalıcı hasar ve ciddi gelir düşüşleri gibi olumsuz etkilere neden olabilir (Sönmez vd., 1999).

Konaklama işletmelerinin mevcut altyapısı (bina, su, elektrik vb.), personeli ve konuklarını riske edebilecek doğal ve insan kaynaklı afetlere maruz kalma olasılığı oldukça yüksektir. Bu bakımdan otel işletmeleri afetlere karşı oldukça savunmasızdır. Otelin konumu itibariyle çevresindeki ortamdan (fay hattı, deniz, dağ gibi) kaynaklanabilecek afetlerden, otel personeli ve konuklarının ciddi bir şekilde etkileneceğini öngörebiliriz. Bu açıdan bakıldığında otel işletmelerini ilgilendiren iki önemli konu ön plana çıkmaktadır: çevre güvenliği ve kişisel güvenlik. Bu sebeple otel işletmeleri, afetler sırasında konuklar ile ilgili tüm konuları yönetmek için güvenlik standartlarını belirleyerek gerekli tüm tedbirleri almalıdırlar (Sönmez vd., 1999). Yine de bilim insanları, birçok otelin afetler ve acil durumlarla uygun şekilde başa çıkamadığını ve çoğu otelin aktif bir afet acil müdahale planı olmadan afet önleme konusunda pasif bir tutum sergilediğini belirtmişlerdir (Paraskevas ve Quek, 2019). UNISDR Küresel Değerlendirme Raporu 2013'e göre, otelcilik endüstrisinin küçük afetleri yönetebildiğini, ancak bu riskleri azaltma ve hazırlıklı kalma yeteneklerinin olmaması nedeniyle aşırı olanları yönetemediğini ortaya koymaktadır (UNISDR, PATA, ve GIDRM, 2015). Ayrıca, Brown vd.,'leri özetle "otellerin afete hazırlık durumunu iyileştirme yetenekleri çok sınırlıdır." (Brown vd., 2017) görüşünde bulunmuşlardır. Bu açıdan otel işletmeleri afet yönetimi konusunda kendilerini mutlaka geliştirmeli ve gerekli tedbirleri almalıdırlar.

Genel afet yönetimi literatürünün, ağırlıklı olarak mühendis odaklı tehlike teorilerine göre düzenlendiği söylenebilir. Turizm ve otelcilik açısından ise, afet yönetimi

genellikle yönetim odaklı gelişmiştir. Turizmde afet ve kriz yönetimi denildiğinde, umulmadık anda bir ürünü, kuruluşu, ülkenin bütününü veya belli bir alana ait imajı olumsuz şekilde etkileyerek sosyal, kültürel ve ekonomik zararlar vererek ortaya çıkan olay kriz olarak nitelendirilmektedir. Ortaya çıkabilecek krizlerin önüne geçebilmek adına, erken uyarı sinyallerinin toplanarak koruma ve önleme prosedürleri geliştirerek örgütün mevcut krizi ortadan kaldırabilmesi ya da bu durumu en az zararla atlatabilmesini sağlamak için konaklama işletmelerinin ihtiyaç duyduğu faaliyetleri belirlemesi, uygulaması ve değerlendirmesi işlevi olarak tanımlanmıştır (Seçilmiş ve Sarı, 2010).

2.6.2. Otel İşletmelerinde Kriz Yönetimi

Kriz yönetimi, krizlerin veya afetlerin neden olabileceği zararları azaltmak veya önlemek için hazırlanmış sistematik süreçler olarak adlandırılabilir. Kriz yönetimlerinin temel özellikleri vardır. Bu durumda kriz yönetimi aslında yönetimin özel bir şeklidir.

Kriz dönemi yönetim süreçlerinde yapılması gereken ilk iş, ayakta kalabilmek ve krizler dolayısıyla ortaya çıkan etkilere karşı koyabilmektir. Bunun için kurumlar mevcut kapasitelerini, yapısal gücünü ve dayanaklılığını artırmaya yönelik önlemleri almalıdır. Ani değişimlere ayak uydurmalı ve yeni fırsatlardan yararlanmalıdır. Bu anlamda her işletmenin kendine özgü olası krizlere göre kriz yönetim stratejileri geliştirmesi ve kendine özgü çözümler ortaya koyması kaçınılmazdır.

Otelcilik ve turizm açısından kriz yönetimi planları; organizasyonel, turizm destinasyonu ve ulusal düzeylerde incelenmiştir. Araştırmalarda genellikle bir kriz anı değerlendirilirken, kriz öncesi, krizin kendisi ve kriz sonrası aşamalar olmak üzere 3 aşamaya ayrılarak değerlendirilir. Nedenler ve tetikleyicilerdeki farklılıklardan dolayı, her aşamanın süreleri değişmektedir (de Sausmarez, 2007). Bazı krizler, bir finansal krizde olduğu gibi, birden fazla göstergeyle birlikte daha uzun bir kriz öncesi aşamaya sahip olabilirken, diğerlerinin bir terör saldırısında olduğu gibi belirgin göstergeleri veya kriz öncesi aşaması olmayarak aniden gelişebilmektedir.

Otel işletmelerinin kriz ortamlarına hazırlıklı olabilmeleri ve başa çıkabilmeleri için özellikle kriz öncesinde yerine getirmeleri gereken faaliyetler şu şekilde özetlenebilir:

- Sürekli iç ve dış çevre analizi yaparak, çevredeki değişimleri izlemek,
- Erken uyarı sistemleri geliştirmek,

• Kriz yönetim planı hazırlamak,

• Olası kriz senaryoları hazırlamak,

• İşletme personeline kriz yönetimi konusunda eğitim vermektir (Hacıoğlu vd., 2004).

Hazırlık dönemini kriz yönetimi açısından değerlendirdiğimizde, kriz ortaya çıkmadan önce olası krizleri önlemek veya zararı en aza indirmeyi amaçlayan süreç olarak bu dönemi tanımlayabiliriz. Otel işletmeleri krize hazırlık döneminde ilk önce kriz yönetim ekibini oluşturmalı, oluşturulan bu ekip öncülüğünde iletişim planlarını hazırlamalı, iç ve dış tehlikeler karşı analizler yapmalı, kriz senaryoları çıkarılmalı, erken uyarı sistemleri hazırlanmalı ve aktif hale getirilerek ortaya çıkan ikazların izlenmesi ve tüm personelin kriz yönetim süreçleri ve işleyişi hakkında eğitilmesi gerekmektedir.

2.6.3. Otel İşletmelerinde Acil Durum Yönetimi

Otel işletmelerinde meydana gelebilecek acil durumlarda işletmeler 18.06.2013 tarih ve 28681 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan "İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik" hükümlerine göre planlarını hazırlamalıdırlar. Bu yönetmelik ile işveren ve çalışanların işletmelerdeki sorumlulukları belirlenerek acil durumlarda nasıl davranılması gerektiği ve nelere dikkat edilmesi gerektiği açıkça belirtilmiştir. Bu yönetmeliğe göre acil durum planları işyerlerinin tasarım ve kuruluş aşamasından başlanarak hazırlanması gerektiği vurgulanmıştır. Acil durum aşamalarının sırası ile aşağıdaki gibi planlanması gerekmektedir. Acil Durum aşamaları

1. Acil durumların belirlenmesi,

2. Bunların olumsuz etkilerini önleyici ve sınırlandırıcı tedbirlerin alınması,

3. Acil durum müdahale ve tahliye yöntemlerinin oluşturulması,

4.Görevlendirilecek kişilerin belirlenmesi,

5. Dokümantasyon,

6. Tatbikat,

7.Acil durum planının yenilenmesi aşamaları izlenerek hazırlanır (Resmi Gazete, 2013).

2.7. Afetlerin Turizm Sektörüne Etkileri

Meydana gelen afetler sonucunda kaybedilen can ve mallar, ekonomik faaliyet gösterilen işletmelerin tahribatı, ulaşım ve haberleşmede yaşanacak aksamalar gibi sorunların yanında işsizlik, ekonomik durgunluklar, korku ve panikler gibi dolaylı etkiler ortaya çıkmaktadır. Bu tip felaketlerin yaşandığı riskli ülkeler ya da bölgeler turistleri ve turizmi olumsuz etkilerken, tercih aşamasında yaşanan bu tip sorunlar turistlerin yönelimlerini olumsuz şekilde etkileyerek başka destinasyon seçimi yapmasına ya da turistik eylemden tamamen vazgeçmesine neden olmaktadır.

Turizm değişken ve birçok olaydan etkilenebilen bir sektördür (Timothy, 2006). Siyasi hoşnutsuzlukların, hastalıkların ve doğal afetlerin varlığının duyulması ile turistlerin tercihleri etkilenmektedir. Tablo 6'da turistlerin güvenliğine yönelik tehditlere yer verilmiştir.

Tablo 6

Turistlerin Güvenliğine Yönelik Büyük Tehditler

Tehdit	Örnekler
Kaza Suçları	Araba kazaları, uçak kazaları, paraşütle atlama, yankesicilik, soygunculuk, cinayetler, tecavüzler
Etnik Huzursuzluklar	Etnik gruplar arasında mücadele, dini gruplar arasında çatışma, etnik isyanlar
Sağlık Kaygıları	Dondurulmuş süt ürünleri ve etler, pişmemiş meyveler ve sebzeler, gıda kaynaklı hastalıklar, sağlıksız sular, hastalıklar
Doğal Afetler	Depremler, seller, kasırgalar, volkanik patlamalar vb.
Politik Kaygılar	Darbeler, sınır kapanışları, yolsuz yönetimler, siyasi skandallar, ayaklanmalar
Terörizm	Bombalamalar, kitle imha silahları, adam kaçırma
Savaşlar	Askeri değişiklikler, sınır ötesi silahlı çatışmalar, çokuluslu savaşlar

Kaynak: D. J. Timothy, (2006). Safety and Securty Issues in Tourism.

Turizm alanında otel işletmeleri için afet yönetiminin temel unsurlarından olan "afet riskini yok et edemiyorsan zararı en aza indir" bakış açısı ile yaşanan krizlerin etkisi azaltılabilir. Herhangi bir afet durumunda konukların ve çalışanların yaralanma ve yaşam kayıplarının önüne geçmek için gerekli güvenlik ve emniyet prosedürlerinin oteller tarafından sağlanması elzemdir.

Son yıllarda doğal ve insan kaynaklı afetlerin iç içe geçmiş olduğu ve birbirlerini tetikler hale geldiği görülmektedir. Başka bir deyişle yakın geçmişte riskli alanlara yapılan yatırımlar, hızlı nüfus artışları ve çarpık kentleşme doğal afetlerin boyutunu ve etki alanını artırmaktadır. Doğal afetler insanların yaşamlarını maddi ve manevi açıdan olumsuz şekilde etkilerken ülkelere ekonomik açıdan birçok sorun yaratmaktadır. Afetlerin ekonomik açıdan bütün sektörlere etkisi olduğu gibi turizm sektörünü de genellikle olumsuz yönde etkilediği söylenebilir. Afetler sonrasında yaşanan krizler nedeniyle turizm durağanlaşır ya da tamamen durma noktasına gelebilmektedir. Böyle bir durumda turizm en çok etkilenen sektörlerin başında gelmektedir. Bu bölümde sürdürülebilir turizmin literatürde anılmaya başlandığı 1990 yılından sonra meydana gelen afetlerin sürdürülebilir turizme olan etkilerine değinilecektir.

Ülke ekonomilerine katkıları göz önünde bulundurulduğunda seyahat ve turizm endüstrisinin Gayrisafi Yurtiçi Hasılası'nın (GSYH) toplam katkısı 2017 yılında 8.272 milyar ABD Doları (Toplam ekonomi içerisinde %10,4) olarak gerçekleşmiştir. Ülkelere istihdama katkısı (yatırım, arz zinciri ve uyarılmış gelir etkileriyle birlikte) 2017 yılında 313.221.000 kişi (toplam istihdamın %9,9'u) olmuştur (TÜROFED, 2019). Turizm gelirlerinin ülke ekonomilerine katkısı göz önünde bulundurulduğunda turizmin önemi daha net ortaya çıkmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre ülkemizin son yirmi beş yılına baktığımızda, turizm endüstrisinin başlangıcı olarak kabul edilebilecek olan 90'lı yıllarda turistik amaçlı gelen ziyaretçi sayısının 5 milyon civarında, 2000'li yıllara gelindiğinde 10 milyonları gördüğü ve 2010'lu yıllarda ise artık 30 milyon rakamlarının üzerine çıktığını görmekteyiz. Ülkemiz, 2019 yılı verilerine göre 52,5 milyon ziyaretçi sayısı ile dünya genelinde ziyaretçi kabul eden ülkeler arasında 6. sırada yer alırken ülkelere göre turizm gelirleri dünya sıralamasında 15. sırada yer almaktadır.

Tablo 7

2019 Yılında Dünyanın En Çok Ziyaretçi Alan Ülkeleri

Sıra	Ülke	Ziyaretçi Sayısı
1	Fransa	90,2 Milyon
2	İspanya	83,3 Milyon
3	ABD	78,7 Milyon
4	Çin	67,5 Milyon
5	İtalya	64,6 Milyon
6	Türkiye	52,5 Milyon
7	Meksika	44,9 Milyon
8	Tayland	39,7 Milyon
9	Almanya	39, Milyon
10	İngiltere	36,9 Milyon

Kaynak: Dünya Turizm Örgütü (UNWTO)

Yukarıda ülkemize gelen ziyaretçi sayılarının gelişimi ve dünya genelinde konumlandığı yer gösterilmiştir. Aşağıda ise ülkemize gelen yabancı ziyaretçilerin yıllara göre sayıları ve turizm gelirleri ile yıllık değişimlerine yer verilmiştir.

Tablo 8

Turizm Gelirinin Yıllara Göre Dağılımı ve Yabancı Ziyaretçi Sayısı

Yıllar	**Yabancı Ziyaretçi Sayısı**	**Yıllık Değişim %**	**Turizm Geliri (Milyon Dolar)**	**Yıllık Değişim %**
1998	9,752,697	0.7	7,177 $	2.5
1999	7,487,285	-23.2	5,203 $	-33.4
2000	10,428,153	39.3	7,636 $	46.8
2001	11,618,969	11.4	10,450 $	36.8
2002	13,256,028	14.1	12,420 $	18.8
2003	13,701,419	3.4	13,854 $	11.5
2004	17,202,996	25.6	17,076 $	23.3

2005	20,522,621	19.3	20,322 $	19
2006	19,275,948	-6.0	18,593 $	-8.5
2007	23,017,081	19.4	20,942 $	12.6
2008	26,431,124	14.8	25,415 $	21.4
2009	27,347,977	3.5	25,064 $	-1.4
2010	28,510,852	4.3	24,930 $	-0.5
2011	31,324,528	9.9	28,116 $	12.7
2012	31,782,832	1.5	29,007 $	3.2
2013	34,910,098	9.8	32,309 $	11.4
2014	36,837,900	5.5	34,306 $	6.2
2015	36,244,632	-1.6	31,465 $	-8.3
2016	25,352,213	-30.0	22,107 $	-29.7
2017	32,410,034	27.8	26,284 $	18.8
2018	39,488,401	21.8	29,513 $	12.3
2019	45,058,327	14.1	34.520 $	17
2020	12,734,213	-71,74	12,100 $	-65.1

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı ve TUİK

Turizm gelirinin yıllara göre dağılımı ve Yabancı ziyaretçi sayısı tablosu incelendiğinde turistlerin sayısı ile turizm gelirlerinin genellikle yukarı eğilimli olduğu gözlemlenmiştir. 2020 yılında ise Covid-19 nedeniyle turist sayısının bir önceki yıla göre %71,74 azaldığı, gelirler açısından ise kaybın %65 azaldığı görülmektedir. Bazı yıllarda gözle görülür derecede yaşanan düşüşler ile durağan geçen yıllara ait durumların afetler ile ilgili ilişkileri incelendiğinde dünya turizmini ile ülke turizmini etkilediği düşünülen olaylar şu şekilde sıralanabilir;

- 1999 yılında yaşanan Marmara depremleri.
- 11 Eylül 2001'de ABD'de terör saldırıları.
- 26 Aralık 2004 tarihinde Hint Okyanusu Tsunami.
- 23 Ağustos 2005 tarihinde Tropikal Siklonlar Kasırgası (Katrina Kasırgası).
- 12 Mayıs 2008 tarihinde Çin'de Sichuan Depremi.
- 2008 tarihinde yaşanan ekonomik kriz.
- 12 Ocak 2010 tarihinde Haiti Depremi.
- 11 Mart 2011 tarihinde Japonya Deprem ve Tsunami.

- 2016 yılında yaşanan sosyal ve politik olaylar.
- Salgın Hastalıklar (SARS, MERS, Ebola ve Covid-19 virüs salgınları).

Yukarıda yer alan olayların bazılarının ülkemiz açısından sürdürülebilir turizm süreçlerine etkisini detaylandıracak olursak;

1999 yılında yaşanan Marmara depremleri: 1999 yılında turist sayısında %23,2 ile turizm gelirinde yaşanan %33,4'lük daralmaya neden olduğu düşünülen Cumhuriyet tarihimizin en yıkıcı afetlerinden biri meydana gelmiştir. Kocaeli Gölcük ve Düzce'de meydana gelen ve çevre illeri de etkileyen depremler ile yaklaşık 18 bin kişi hayatını kaybetmiştir. Yaklaşık 16 milyon insanı doğrudan veya dolaylı yönden etkileyen bu depremlerin ülke ekonomisine etkisinin 20-25 milyar dolar arasında olduğu düşünülmektedir. 1999 yılındaki depremin ardından yabancı ziyaretçilerden 2 milyon turist ülkemizi tercih etmekten vazgeçmiş ve bu durum bir önceki yıla göre turizm gelirinde yaklaşık 2 milyar dolarlık azalmaya neden olmuştur. Yabancı ziyaretçilerin yaşanan bu afet dolayısıyla başka turizm destinasyonlarını seçmesi sonucunda toplam ekonomik kayıp içinde turizm kaybının %10 civarında olduğu söylenebilir. Ancak yerli turist olarak nitelendirilen ve ülke ekonomisinin neredeyse yarısının bulunduğu Marmara bölgesinde yaşanan bu afet dolayısıyla turizme katılması beklenen kişileri düşünüldüğünde kaybın daha büyük olduğunu tahmin etmek hiç de zor olmayacaktır. Bu dönemlerde ülkemizde yaşanan politik çalkantıların yanı sıra bu çapta bir felakette eklenince 2001 yılında yaşanan ekonomik kriz kaçınılmaz olmuştur. Bu sonuçlar afetlerinin de son derece yıkıcı olduğunu gözeler önüne sermektedir.

11 Eylül 2001'de ABD'de terör saldırıları: Tarihte 11 Eylül Terör Eylemi olarak adlandırılan El-Kaide terör örgütünün ABD'nin finans sisteminin kalbi kabul edilen ikiz kulelere ve Savunma Bakanlığı'nın merkezi konumunda olan Pentaegon'a düzenlediği uçaklı intihar saldırılarının, yıllık ziyaretçi ve turizm gelirleri açısından ülkemiz turizmine çok büyük bir olumsuz etkisi olmamıştır. Bu sonuç 2001 rakamlarından çıkarılabilir. Ancak 2001 yılı Şubat krizinin olumsuz etkileriyle birlikte Türk turizminde yaşanan düşüş, Amerika'daki 11 Eylül saldırıları ile pekişmiş ve turizm endüstrisini zarara uğratmıştır (Ongun, 2004).

Bu saldırı ile en çok etkilenenin bu felaketin yaşandığı ABD turizmi olduğunu söylemek yanlış olmaz. Saldırılar itibariyle ilk üç aylık süreçte otel rezervasyonlarının %50'ye yakınının iptal edildiği, toplantıların, kongrelerin, seminerlerin, ticari fuarların

tamamen ya da kısmen iptali veya ertelendiği görülmüştür (Yeşiltaş vd., 2008). Bu ABD turizmi için yaklaşık olarak 2 milyar dolar kayıp yaşandığı anlamına gelmektedir.

11 Eylül terör saldırıları dünya turizm sektörünü derinden etkilediği gibi ülkemizde etkilenmiştir. Ülkemizin Ortadoğu'da yer alması ve genel olarak uçak seyahatlerine olan güvenin azalması nedeniyle Türk turizmi de ilerleyen süreçte olumsuz şekilde etkilenmiştir.

2008 Tarihinde Yaşanan Ekonomik Kriz: 2008 yılında ABD'de başlayan ve mortgage krizi olarak da adlandırılan kriz kısa süre içerisinde tüm dünyaya yayılarak küresel çapta bir ekonomik krize dönüşmüştür. Türkiye'de bu krizden ciddi bir şekilde etkilenmiştir. Bu krizin yarattığı en önemli sorunlardan biri ekonomik daralma sonucu işsizlik oranlarının çok yüksek seviyelere ulaşmış olmasıdır. Artan işsizlik rakamları turizm sektörünü de ikincil olarak etkilemiştir. Bu kriz sebebiyle Türk turizmi 2008 ile 2015 yılları arasında beklenilen rakamların çok gerisinde kalarak büyük ekonomik kayıplar yaşamıştır.

2016 Yılında Yaşanan Sosyal ve Politik Olaylar: Türkiye'de 2016 yılında iç çatışma, sokak olayları, terör olayları, PKK ve DEAŞ terör örgütlerinin canlı bomba eylemleri, Sultan Ahmet Meydanı ve Atatürk Havaalanı'nda meydana gelen terör eylemleri, 15 Temmuz darbe girişimi, güvenlik sorunları ile başta Rusya Federasyonu olmak üzere Suriye, Irak ve Avrupa Parlamentosu'ndaki bazı ülkelerle Türkiye arasındaki politik krizler gibi birçok olumsuz durum yaşanmıştır (Köşker, 2017). Bu olumsuzlukların Türkiye'ye gelen turist ve turizm gelirleri üzerinde etkisi Tablo 9'da yer alan 2016 verilerinin bir önceki yıla göre neredeyse üçte bir oranında düşüş yaşanmasına neden olduğu söylenebilir.

2.8. Covid-19 Pandemisinin Turizme Etkisi

Günümüze kadar endemik, epidemik ve pandemik yapıda birçok salgın hastalık yaşanmış ve bu salgınlar oldukça fazla insanın canına mal olmuştur. Sıtma, veba, kolera, çiçek, sarıhumma, verem, grip, tifüs, tifo son olarak Covid-19 kitlesel can kayıplara neden olan önemli salgın hastalıklardır. Eski çağlardan bu yana en çok can kaybına sebep olan ve 1346-1352 yıllarında yaklaşık 200 milyon insanın hayatına mal olan ve özellikle Avrupa'da çok ciddi sosyal, ekonomik ve siyasi sonuçlar ortaya çıkaran Kara Veba Salgını en uç örneklerden biridir (Kılıç O. , 2020). Tarih boyunca insanlık birçok pandemi

ile karşı karşıya kalmıştır. Değişen ve küreselleşen dünya düzeni, farklılaşan yaşam tarzları ve sosyo-ekonomik değişiklikler yeni ve farklı mikrobiyal ajanların sahneye çıkmasına ve yayılmalarına neden olmaktadır. Günümüze dek en fazla can kaybına yol açan pandemiler arasında 1346 kara veba, en ölümcül olanı 1852 yılında yaşanan toplamda yedi farklı kolera salgını, 1918 İspanyol gribi, 1957 Asya gribi, 1968 Hong Kong gribi sayılabilir. Geçmiş yıllarda genellikle savaşlar yolu ile günümüzde ise daha ziyade ticaret ve turistik nedenlerle gerçekleştirilen yurtiçi ve yurtdışı seyahatleri sayesinde enfeksiyonlar geniş alanlara yayılmaktadır. Günümüzde yaşadığımız Covid-19 Pandemisinin günümüz hizmet, üretim ve lojistik sistemlerini derinden etkileyen bir yapıda devam ettiğini söylemek mümkündür. Bu açıdan bakıldığında salgının etkilerini değerlendirirken ortaya çıkan sağlık sorunlarının yanında büyük seviyelere ulaşan ekonomik sorunlar ortaya çıkarmış ve çıkarmaya devam etmektedir. Birçok çalışan işlerini kaybetmiş veya kaybetmesi an meselesidir. Aynı zamanda tüm dünyada özellikle konaklama sektöründe genel bir talep düşüşü ortaya çıkmaktadır (Özatay ve Sak, 2020).

Turizmin gelişiminin daha fazla olduğu 1990 yılından sonra Dünya, küresel çapta etkili olan 7 adet salgın ile karşı karşıya kalmıştır. Bunlar sırasıyla SARS, Kuş ve Domuz Gripleri, MERS, Ebola ve Zika virüslerinin sebep olduğu salgın hastalıklardır. Bu salgınlar her ne kadar ciddi can kayıplarına yol açmış olsalar da endemik ve epidemik olarak kalmışlardır. Ancak 2020 yılının başı itibariyle bir pandemi halini alan Covid-19 Pandemisi ile karşı karşıya bulunmaktayız. Tablo 9'da tarih boyunca yaşanmış önemli salgın hastalıklar yer almaktadır.

Tablo 9

Tarih Boyunca Yaşanan Salgın Hastalıklar

SALGIN	Zamanı	Tipi	Tahmini Ölüm Sayısı
Antonine Salgını	165-180	Çiçek veya Kızamık	5 Milyon
Justinian Vebası	541-542	Yersina pestis bakterisi	30-50 Milyon
Japonya Çiçek Salgını	735-737	Variola major virüsü	1 Milyon
Kara Veba	1346-1352	Yersina pestis bakterisi	200 Milyon
Yeni Dünya Çiçek Salgını	1520	Variola major virüsü	56 Milyon
İtalya Vebası	1629-1631	Yersina pestis bakterisi	1 Milyon
Londra Büyük Vebası	1665	Yersina pestis bakterisi	100 Bin
Kolera Pandemileri (6 adet)	1817-1923	V. cholarae bakterisi	1 Milyon
Sarı Humma Salgını	1800	Virüs	100-150 Bin
3. Veba Salgını	1885	Yersina pestis bakterisi	12 Milyon
Rus Gribi	1889-1890	H2N2	1 Milyon
İspanyol Gribi	1918-1919	H1N1	40-50 Milyon
Asya Gribi	1957-1958	H2N2	1,1 Milyon

Hong Kong Gribi	1968-1970	H3N2	1 Milyon
HIV/AIDS	1981-günümüz	Virüs	25-35 Milyon
SARS	2002-2003	Koronavirüs	770 Bin
Domuz Gribi	2009-2010	H1N1	200 Bin
Ebola	2014-2016	Ebolavirüs	11 Bin
MERS	2015-günümüz	Koronavirüs	850
Covid-19	2019-günümüz	Koronavirüs	5-6 Milyon

Kaynak: Tez yazarı tarafından (Kılıç, 2020; Şahin ve Demir, 2020; Ak Bingül vd., 2020) kaynaklarından yararlanılarak tablolaştırılmıştır.

Covid-19, 2019 yılının son günlerinde Çin'in Hubei Eyaletinin Wuhan şehrinde ateş, öksürük ve nefes darlığı gibi solunum yolu belirtileri ile ortaya çıkan koronovirüs ailesine ait virüstür. Ortaya çıkan bu virüse 2020 yılının ilk günlerinde Covid-19 ismi verilmiştir. Virüsün Wuhan şehrinde bulunan deniz ürünleri ve vahşi hayvan pazarında ortaya çıktığı düşünülmektedir. Covid-19 virüsü hızlı yayılımlı bir yapıya sahip olduğundan önce Çin genelinde daha sonra ise Avrupa ve Amerika kıtaları olmak üzere hızlı bir şekilde tüm dünyaya yayılmıştır. Bu süreç içerisinde 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından küresel çapta pandemi ilan edilmesine sebep olan Covid-19 isimli koronavirüs salgını nedeniyle birçok ülke kontrollü karantina uygulamasına geçmiş, uluslararası seyahatler kısıtlanmış, birçok sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler ertelenmiş ya da iptal edilmiştir. Bu iptal ve ertelenmeler ile neredeyse tüm ekonomik faaliyetler durma noktasına gelmişken, turizm sektörü gibi tamamıyla insan hareketleri ile ilişkili sektörler neredeyse tamamen durmuştur.

Ülkemizde ilk Covid-19 vakası 10 Mart 2020 tarihinde tespit edilmiştir. Genel hayata yönelik alınan tedbirler kapsamında 12 Mart 2020 tarihinde Milli Eğitim kademeleri ile Yükseköğretim kurumlarında yüz yüz eğitime ara verilerek uzaktan eğitim şeklinde eğitime geçilmiştir. Ülkemizde koronovirüs kaynaklı ilk ölüm 17 Mart 2020 tarihinde kaydedilmiştir. Salgına karşı alınan tedbirler dahilinde 22 Mart 2020 tarihinde 65 yaş üstü ve kronik hastalığı bulunan vatandaşların sokağa çıkmaları yasaklanırken daha sonra günün belirli saatlerinde kısa süreliğine sokağa çıkma fırsatı tanınmıştır. Alınan bu kararın sebebi olarak virüsün 65 yaş üstü kişilerde daha fazla olumsuz etkiler ortaya çıkarabildiği olarak bildirilmiştir. Buna ek olarak sokağa çıkma yasağının kapsamı genişletilerek 18 yaş altı gençlere sokağa çıkma yasağı getirilmiştir. Bu tedbirler sonrasında salgının yayılım hızının kesilmediği anlaşıldığından 11 Nisan 2020 tarihinde 30 büyükşehir ve Zonguldak ilinde hafta sonu sokağa çıkma kısıtlaması getirilmiş ve

sürecin 6 Haziran 2020'ye kadar uygulanması kararı alınmıştır. Bu kısıtlamalar zaman içerisinde değişerek salgının hızına göre kimi zaman azaltılmış kimi zaman tüm ülkeyi kapsayan tüm haftayı veya resmi – dini bayramları kapsayacak şekilde zaman içerisinde güncellenerek devam etmiştir. Yapılan bu seyahat kısıtlamaları ile salgının hızını kesme çabalarından en fazla etkilenin konaklama sektörü olduğu söylenebilir.

Covid-19 Pandemisi için dünya genelinde yaşananlar ise; Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü Covid-19 ile ilgili ilk paylaşımını 20 Şubat 2020 tarihinde yayımladı. Ana başlığını; "*Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), hem Çin'de hem de dünya çapında yeni koronavirüs (2019-nCoV) salgını ile ilgili gelişmeleri yakından izliyor ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ile yakın iş birliği içinde."* olarak paylaşmıştır.

Dünya Turizm Örgütü 26 Şubat 2020 tarihinde yayımladığı Covid-19'un uluslararası turizm üzerindeki muhtemel etkileri hakkındaki güncellenmiş değerlendirmesinde: 2019 yılında uluslararası turizm gelirlerinin 1,5 trilyon dolar olduğunu 2020 yılında Covid-19 nedeniyle %20-30 arasında bir düşüş öngördüklerini bildirmişlerdir. Bu kayıp ile Uluslararası turist sayısının 290 ile 440 milyon kişi azalabileceği, böyle bir azalma ile turist sayısının 5 ila 7 yıl gibi bir sürede büyüme gösterememesine ve Turizm gelirlerinde 300-450 milyar dolar kayıp yaşanmasına neden olabileceğini öngörmüşlerdir. Değerlendirmede 2008 yılında yaşanan küresel ekonomik kriz nedeniyle uluslararası turistlerin gelişinin %4 azaldığını, SARS salgınının 2003'te %0,4 azalmaya yol açtığını açıklamıştır (UNWTO, 2020). Bu verilere göre Covid-19 pandemisinin bıraktığı olumsuz etkilerinin büyüklüğü çok net ortaya çıkmaktadır.

Dünya Turizm Örgütü 27 Mart 2020 tarihinde yayımladığı Covid-19 Pandemisinin Uluslararası Turizm Üzerindeki Etki Değerlendirmesinde: Kurtarma ve destekleme paketini bilmediklerimiz ve bildiklerimiz şeklinde açıklamıştır:

Tablo 10

Kurtarma ve Destekleme Paketi

Bilmediklerimiz	Bildiklerimiz
• Krizin ne zaman biteceğini	• Milyonlarca işin risk altında olduğunu • Acil mali ve parasal önlemler alma zorunluluğu • Dezavantajlı gruplara(kadın ve gençlere) önemsemeye gerekliliği • Koordineli ve güçlü zarar azaltma ve kurtarma planları yapılmalı.

Kaynak: Dünya Turizm Örgütü (UNWTO)

Dünya Turizm Örgütü, 2020 yılında salgının gidişatına göre, uluslararası turizm faaliyetlerinde %58 ile %78 arasında değişen bir gerilemenin yaşanacağını öngörmüştür. Örgüt tarafından bu beklentiye yönelik üç farklı senaryo ortaya koymuştur. Buna göre 2020 yılında,

İlk senaryoda; sınırlardaki kapatmalar ve seyahat yasakları temmuz ayı başında kademe kademe kaldırılmaya başlanırsa %58'lik düşüş,

İkinci senaryoda; Eylül ayı başında kaldırılmaya başlanırsa %70'lik düşüş,

Üçüncü senaryoda; aralık ayı başında kaldırılmaya başlanırsa da %78'lik bir düşüş öngörülmektedir (Türsab, 2020). Ülkemizde 2020'nin haziran ayında yeni normalleşme adı altında turizmi teşvik edici bazı kararlar alınsa da yabancı turist sayısı bir önceki yıla göre %71, turizm gelirleri ise %65 civarında düşüş yaşayarak yukarıda belirlenen senaryolardan ülkemiz en kötü senaryoyu yaşamış ve ekonomik açıdan büyük bir kayıp yaşamıştır.

Covid-19 Pandemisi ile daralan turist haraketliliği olsa da işi veya başka sebeplerle turizm faaliyetine katılan turistlerin güvenliğini sağlamak adına konaklama işletmelerinin bazı önlemler alması kaçınılmaz olmuştur. Sürme 2020'ye göre Covid-19 sürecinde konaklama işletmelerinin müşteriler ile iletişimlerini güçlü tutmalı ve iletişim süreçlerinde aşağıda yer alan hususlara önem vermelidir;

Hızlı İletişim; Dünya Sağlık Örgütü ve Dünya Turizm Örgütü ile hükümetin aldığı tedbirler ve düzenlemeleri otel yönetimlerin dikkatle incelenmesi ve hızlı bir şekilde değerlendirerek iletişim kanalları ile müşterilerine iletmelidirler.

Mesaj İçeriği: İletilecek olan mesajların net ve anlaşılır olması ve turistlerin anlayabileceği düzeyde olması gerekmektedir.

Güvenilirlik: Tedbirler ile yapılması gereken uygulamaların duyurulmasında, alınan kararların nasıl uygulanacağı net, detaylı ve inandırıcı olmasına dikkat edilmelidir.

Empati: Rezervasyon yapmış olan ve kısıtlamalar dolayısıyla maddi manevi zarar görmüş olan müşterilerinin psikolojilerini anlamaları gerekmektedir.

Açıklık ve Dürüstlük: Yapılması planlanan bilgilendirmelerde, günü kurtarma amacı güdülmeden, konu hakkında otorite kabul edilmiş görüşlere dayanılmalı ve gerçekler ahlaki çerçeveler içerisinde müşterilere paylaşılmalıdır.

Dünya genelinde hükümetler Covid-19'un etkilerini en aza indirebilmek ve turizm sektörünün ayakta kalabilmesi için birçok teşvik ve vergi muafiyetleri getirdiği

görülmüştür. Dünya genelinde bazı ülkelerde turizm sektörü ve hükümet iş birliği ile Covid-19'a karşı alınan tedbirlere baktığımızda;

Tablo 11

Covid-19'a Ülkelere Göre Verilen Reaksiyonlar

Ülke	Hükümet ve Turizm Sektör İş birliği ile Covid-19'a Karşı Önlemler
Almanya	Federal Hükümet Turizm Mükemmeliyet Merkezi, Covid-19'un turizm sektörü üzerindeki etkilerine ilişkin bir bilgi web sayfası geliştirdi (https://corona-navigator.de/).
ABD	Hükümet tüm işletmeler için 2 trilyon ABD doları tutarında bir teşvik paketi sundu.
Avrupa Birliği	AB, turizm sektörü için likidite desteği, mali yardım ve devlet yardımı kurallarının hafifletilmesi gibi önemler alındı.
Avusturya	Federal Tarım, Bölgeler ve Turizm Bakanlığı, Avusturya Turizm Geliştirme Bankası ile turizm için bir koronavirüs paketi başlattı.
Belçika	Bir turistin tatil paketi iptal edilirse, müşterilere en az bir yıllık geçerli bir geri ödeme yerine eşit tutarda bir kredi kuponu sunulabilir.
Birleşik Krallık	VisitBritain ve Birleşik Krallık hükümeti ile iş birliği içinde, Covid-19'dan sonra Birleşik Krallık turizmini teşvik etmek için bir kurtarma kampanyası geliştirmek için çalışıyor.
Brezilya	Ulusal Kalkınma Bankası, turizm sektöründe KOBİ'ler için bir işletme sermayesi kredisi açtı. Bir havayolu yardım paketi de hazırlandı.
Endonezya	Hükümet, turizmin canlanması için 725 milyon dolarlık teşvik paketi teklif etti.
Estonya	Ekonomik İşler ve İletişim Bakanlığı, Kredex Vakfı (Estonya işletmeleri için bir kamu finansman kurumu) ve Enterprise Estonia ile iş birliği içinde, turizm endüstrisine yardımcı olmak için 25 milyon Euro'luk bir "yardım paketi" oluşturdu.
Fransa	Başbakan, hükümetin turizm sektörü için "Marshall Turizm Planı" na 18 milyar Euro ekleyeceğini açıkladı.
Güney Afrika	Otelcilik ve turizm sektöründe, KOBİ'ler için yaklaşık 11 milyon dolarlık bir yardım paketi başlatıldı.
İspanya	Turizm için Devlet Sekreterliği tarafından daha önce teklif edilen kredilerin faizinin ertelenmesi ve anapara ödemesi yapıldı.

İsviçre	İsviçre Parlamentosu, 2020 ve 2021 için İsviçre Turizmi (ST) için 40 milyon CHF ekstra federal fon önerdi.
İtalya	Hükümet, İtalya'nın imajını dünyaya yeniden kazandırmak için turizm endüstrisine 4 milyar Euro'luk bir kurtarma paketi teklif etti.
Japonya	Covid-19'un sona ermesinden sonra, Japonya Turizm Ajansı, turistik yerler inşa etmek ve seyahat ortamını geliştirerek ve uluslararası turistleri teşvik ederek onları çekici kılmak için 2,2 milyar ABD doları teklif edecek.
Kanada	Kanada Deneyimler Fonu (CEF), yerli turizm işletmelerindeki stresi azaltmak için 1 milyon Kanada doları değerinde fon sağlamıştır.
Kolombiya	İyi uygulamalarla ilgili bilgileri iletmek için Güney Amerika'daki küresel turizm otoriteleri ve turizm organizasyonlarıyla bir iletişim kanalı başlatıldı.
Güney Kore	Kore Hükümeti, turizm endüstrisi için mali / mali destek, vergilerde indirim ve iş / istihdam desteği sunuyor.
Kosta Rika	Kosta Rika Turizm Enstitüsü, Nisan-Temmuz 2020 arasında likidite sorunları nedeniyle ödeme yapılmamasını talep eden kuruluşlar için uçak bileti satışları ve turist başına elde edilen gelir üzerinden üç aylık vergileri askıya aldığını duyurdu.
Polonya	Polonya Turizm Örgütü tarafından turistlerin satın aldıkları hizmetleri uygun bir tarihte kullanmaları için "Polonya İptal Etme, Erteleme" kampanyası başlatıldı.
Singapur	Turizm endüstrisine yardımcı olmak için Singapur Turizm Kurulu (STB), planları geliştirmek ve uygulamak için bir Turizm Kurtarma Eylemi Görev Gücü (TRAC) başlattı.
Şili	Vergi ödeme ertelemeleri, vergi ödemelerinde esneklikler ve olumsuz etkilenen kuruluşlara daha fazla likidite sunmanın diğer yollarını içeren paketler tanıtıldı. Turizm sektörü başta olmak üzere ülkedeki KOBİ'ler bu paketlerden yararlanacak.
Yeni Zelanda	Bütçe 2020'de Turizm Kurtarma Fonuna (TRF) 400 milyon NZD hibe edildi.
Yunanistan	Turizm Bakanlığı, Koronavirüs için Kriz Yönetim Komitesi kurdu

Kaynak: (OEDC, 2020; Sharma, Thomas, & Paul, 2021)

Bu süreçte ise ülkemizde hükümet 18 Mart 2020'de 100 milyar Türk lirası ile Ekonomik İstikrar Kalkanı adını verdiği destek paketini açıkladı. Buna göre;

- Hizmet sektöründeki işverenlerin vergi yükümlülükleri, SGK primleri ve kredi borçları ertelenmiş,

- Kredi limitleri yükseltilerek işletmelerin kredi çekme işlemleri kolaylaşıtırılmış,
- Kısa çalışma ödeneği adı altında üretime veya hizmete ara vermiş işyerleride çalışanlara geçici gelir desteği sağlanmış,
- Ücretsiz izne ayrılan, kısa çalışma ödeneğinden faydalanamayan veya işten çıkarıldığında işsizlik ödeneğinden faydalanamayan işçilere günlük 39,24 TL destek sağlanmıştır.

2.9. Konaklama İşletmeleri İçin Alınan Covid-19 Önlemleri

TÜİK verilerine göre 2019 yılında ülkemizi ziyaret eden yabancı sayısı 45.058.286 iken 2020 yılında ise 12.734.213 yabancı ziyaretçi ülkemize gelmiştir. Yabancı ziyaretçi sayısının Covid-19 Pandemisi sebebiyle %71,74 azaldığı kaydedilmiştir. Konaklama istatistikleri ise 2019 yılında toplam tesise geliş sayısı 56.114.377 iken doluluk oranı %58,90 olarak kayıtlara geçmiştir. 2020 yılında toplam tesise geliş sayısı 27.183.140 iken doluluk oranın ise %22,83 olarak kayıtlara geçtiği görülmüştür. Covid-19 kaynaklı bu durumdan kısa sürede sektörün toparlanabilmesi için konaklama işletmeleri özelinde bazı düzenleme ve tedbirlerin alınması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Ülkemizde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı öncülüğünde konaklama sektörü için çeşitli tedbirler alınarak uygulamaya konulmuştur. Güvenli Turizm Sertifikası adı verilen ve Covid-19 Pandemisinin olumsuz etkilerinin sona ereceği döneme hazırlık olarak, Turizm İşletmelerinin faaliyetlerini güvenli sürdürebilmeleri için, tüketicide oluşan Covid-19 bulaşma endişesi, yüksek hijyen ve güvenlik beklentilerini karşılamak üzere yapılması gereken çalışmaları, iş yerlerinde çalışanlara yönelik eğitim programlarının planlanması, Covid-19 virüsünün bulaşmasını önlemeye yönelik usul ve esasları belirlemek için geliştirilmiş sertifikasyon sistemine geçilmiştir.

Güvenli Turizm Sertifikası kapsamında, 12 Mayıs 2020 tarihinde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ilan ettiği "Konaklama Tesislerinde Kontrollü Normalleşme Süreci" hakkında 2020/6 sıra sayılı genelge yürürlüğe girmiştir. Genelgeye göre, seyahat ve turizm faaliyetleri hijyenik koşullarda sağlıklı bir ortam oluşturularak tekrar işler hale gelebilmesi adına alınan tedbirlerden oluşmaktadır. Genelgede konaklama işletmelerinin misafir kabulüne yönelik belirlenen tedbirlere uygun hareket etmelerinin önemi

vurgulanmaktadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2020c). “Konaklama Tesislerinde Kontrollü Normalleşme Süreci” genelgesine göre Konaklama Tesislerinde;

Misafir kabulüne ilişkin alınması istenen önlemler;

- Sosyal mesafe kuralları dikkate alınarak belirlenen kapasite dahilinde misafir kabul edilmeli,
- Tesis girişinde termal kamera veya temassız ateş ölçüm uygulamaları, Dezenfeksiyon halıları, misafirlere yönelik salgından koruyucu ekipmanlar bulundurulmalı (dezenfektan, maske, vb.),
- Misafirlerin son 14 günlük seyahat öykülerinin öğrenilmesi, kronik rahatsızlığının bulunup bulunmadığı, Covid-19 geçirip geçirmediklerinin öğrenilmesi ve temassız ödeme işlemlerinin mümkün olduğunda ön planda tutulması istenilmiştir.

Genel kullanım alanlarına yönelik alınması istenilen tedbirler şu şekildedir:

- Asansörlerin sosyal mesafe kuralları dahilinde kullanılması,
- Oturma alanları, Lobi, yemek salonları, gösteri alanları, havuz başı alanları vb. tüm açık ve kapalı alanlarda planların sosyal mesafe kurallarına uygun bir şekilde düzenlenmeli,
- Tesiste bulunan çocuk oyun alanları kapalı tutulmalı,
- Genel kullanım alanlarının ve genel müşteri tuvaletlerinin girişlerinde el dezenfektanlarının bulundurulması ve giriş çıkışları kolaylaştıracak otomatik kapı sistemlerinin kurulması, mümkün olmayan durumlarda ise paravan kullanılarak giriş kapılarının açık tutulması sağlanmalı,
- Spor amaçlı salonların açılması durumunda rezervasyon sistemi ile çalışılmalı, spor amaçlı salonlarda kişi sayısı ve süre sınırı getirilmeli ve bu ünitelerde tek kullanımlık malzemeler kullanılmalı,
- Hamam, sauna, SPA gibi üniteler için “Sağlıklı Turizm Sertifikası” bulunmuyorsa bu alan kapalı tutulmalı,
- Plaj, havuz havluları kapalı kişiye özel olacak şekilde dağıtımı sağlanmalı,
- Yiyecek servisi yapılan masaların arasındaki mesafenin 1,5 metre, yan yana sandalyeler arası 60 cm olacak şekilde planlanmalı,
- Genel alanlarda bulunan içecek otomatları kaldırılmalı ve bu ihtiyaçlar servis personellerinin eliyle yapılmalıdır.

Personellere yönelik alınması istenilen tedbirler ise şu şekildedir:

- Personel düzenli sağlık kontrolünden geçirilmeli ve Covid-19 açısından periyodik olarak bilgi alınmalı,
- Tüm çalışanlara salgın ve hijyen konularında özel eğitim verilmeli,
- Personel girişlerinde misafirler için uygulanan prosedürler uygulanmalı,
- Aynı vardiyada mümkün olduğunca aynı personeller çalıştırılmalı,
- Personel ortak alanlarının sosyal mesafe kurallarına uygun şekilde düzenlenmeli,
- Satın alma veya başkaca sebeplerden (bakım, tamir vb.) tesise geçici olarak kabul edilen kişilerin teması asgari düzeyde tutulmalı.
- Personelde hastalık belirtileri ortaya çıkarsa en yakın sağlık kuruluşuna başvurması sağlanmalıdır.

Genel temizlik ve bakım ile ilgili, tüm alanların temizliği, yüzey niteliği göz önünde bulundurularak standartlar dahilinde dezenfeksiyon malzemeleri ile belli aralıklar ile yapılmalı ve bu uygulamaların kayıtları tutularak izlenmelidir.

02 Haziran 2020 tarihinde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca"2020/6 Sıra Sayılı Konaklama Tesislerinde Kontrollü Normalleşme Süreci Genelgesi Değişikliği" konu başlığında 2020/9 sıra sayılı güncelleme yayımlanmıştır. Yayımlanan genelgede önceki genelgede yapılan bazı değişiklikler paylaşılmıştır. Genelgeye göre, çocuk kulübü, çocuk oyun odaları, lunapark, oyun alanları gibi ünitelerin T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nca belirlenen usul ve esaslardaki hijyen ve sağlık kurallarına uyulması şartıyla hizmete açılabileceği belirtilmiştir. Bu ünitelerin girişlerinde çocukların temassız ateş ölçümüne tabi tutulmaları, ateşi 38 dereceden yüksek olan çocukların aileleriyle iletişime geçilerek sağlık kuruluşlarına yönlendirilmeleri gerekliliği vurgulanmıştır. Bu ünitelerde sık sık kapı ve pencerelerinin açılarak doğal havalandırmanın sağlanması, sosyal mesafe kuralına azami ölçüde uyulması ve klima ve vantilatörlerin çalıştırılmaması vurgulanmıştır (TGA, 2020).

Son olarak 27 Haziran 2020 tarihinde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığınca"2020/6 Sıra Sayılı Konaklama Tesislerinde Kontrollü Normalleşme Süreci Genelgesi Değişikliği" konu başlığında 2020/18 sıra sayılı güncelleme yayımlanmıştır. Bu kapsamda; Covid-19 tanısı yapılmış ve hastanede tedavi gerektirmeyen misafirler ve yakınlarının konaklamasına yönelik, 50 misafir odasına kadar 1 adet- 51-100 için 2 adet sayısı her fazla 50 oda için 1'er oda daha açmak üzere 500 ve üzeri misafir odası için 10 adet olmak üzere, toplam oda kapasitesine uygun sayıda misafir izolasyon odası düzenlemelidir.

Kasım 2021'in son haftalarında Covid-19 Pandemisi dünya genelinde toplam doğrulanmış vaka sayısının 253 Milyon seviyelerinde, vefat sayısının ise 5.095.849 kişi olarak kayıtlara geçtiği tespit edilmiştir. Bu tarihlerde ülkemizde ise doğrulanmış 8.178.901 vaka görülmüşken, 71.724 vatandaşımızı pandemi sebebiyle kaybettiğimizi görüyoruz (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2021).

2.10. Covid-19 Pandemisinin Trakya Bölgesindeki Otel İşletmelerine Etkisi

Covid-19 Pandemisi, dünya çapında etki yaratan 11 Eylül 2001 terör saldırısı, 2008 ekonomik krizi veya SARS salgını dahil, son yıllarda yaşanan tüm krizlerin toplamından daha büyük bir kayıpla otel sektörünü ciddi derecede etkilemiştir. Bu salgının seyahat yasakları, sınırların kapatılması ve karantina talimatları gibi sonuçları, turizm ve konaklama endüstrisindeki birçok işletmenin faaliyetlerini ya sınırlamasına ya da kapatmasına neden olmuştur. Tablo 12'de görüleceği gibi bir önceki yıla göre tesise geliş sayıları, geceleme ve doluluk oranları yarıdan fazla düşüş göstermiş ve devam eden seyahat kısıtlamalar sonucunda bu sayıların sürekli olarak azalacağını öngörmek yanlış olmayacaktır. Bu nedenle, otel işletmelerinin pandemi sırasında ve sonrasında daha dirençli hale gelmesine yardımcı olabilecek Güvenli Turizm Sertifika programı geliştirilmiş ve konaklama işletmelerinin bu prosedürlere uyması beklenilmektedir.

Tablo 12

Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesislerinin 2019 - 2020 İstatistiki Karşılaştırması

İLLER	TESİSE GELİŞ SAYISI			GECELEME			DOLULUK ORANI %
	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	
Çanakkale (2019)	233 101	356 039	589 140	263 009	601 885	864 894	42,02
Çanakkale (2020)	35 595	227 857	263 452	48 493	391 438	439 931	20,19
Edirne (2019)	72 869	164 652	237 521	92 301	226 187	318 488	39,69
Edirne (2020)	24 691	93 907	118 598	34 493	138 010	172 503	21,20
Kırklareli (2019)	2 666	38 484	41 150	4 491	65 308	69 799	29,07
Kırklareli (2020)	2 562	45 960	48 522	3 701	72 905	76 606	19,56
Tekirdağ (2019)	33 293	146 543	179 836	82 024	280 750	362 774	32,29
Tekirdağ (2020)	11 381	116 963	128 344	31 286	218 928	250 214	22,22
TRAKYA BÖLGESİ (2019)	341 929	705 718	1 047 647	441 825	1 174 130	1 615 955	58,90
TRAKYA BÖLGESİ (2020)	74 229	484 687	558 916	117 973	821 281	939 254	46,05
TÜRKİYE GENEL TOPLAM (2019)	30 934 386	25 179 991	56 114 377	112 178 562	46 970 422	159 148 984	58,90
TÜRKİYE GENEL TOPLAM (2020)	10 346 727	16 836 683	27 183 410	33 287 905	31 541 279	64 829 184	22,83

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistiki bilgileri derlenerek hazırlanmıştır.

Tablo 12 Türkiye genelinden yerele doğru değerlendirildiğinde 2019 yılında yabacı turistlerin tesise geliş sayısı yaklaşık 31 Milyon kişi iken Covid-19'un etkisi ile 2020 yılında bu sayı üçte bir oranında azalarak yaklaşık 10,3 Milyon kişiye düşerek turizm gelirlerinin beklenilen rakamların çok gerisinde kalmasına sebep olmuştur. Yerli turistlerin konaklama tesislerine gelişlerinde de oldukça fazla düşüş olmasına rağmen yurt içi seyahatlerin yurtdışına nazaran daha serbest olmasının yaşanan düşüşün daha az olmasına sebep olduğu söylenebilir. 2019 ile 2020 doluluk oranları karşılaştırıldığında %58,9 seviyelerinden %22,8 seviyelerine oldukça sert bir şekilde indiği görülmektedir. Ancak Kırklareli ilimizde 2019 yılına göre toplam tesise geliş sayısındaki artışın Covid-19 Pandemisinin etkisiyle değişen turistik eğilimler, ilin coğrafi konumu ve turistik ürünlerinin daha farklı tarzda olması ile tercih edilmesine sebep olduğu düşünülmektedir.

Tablo 12'ye göre çalışma alanımızda Covid-19'dan en çok etkilenen ilin Çanakkale olduğu görülmüştür. Çanakkale'nin bu denli etkilenmesinin sebepleri arasında Covid-19'un küresel çapta pandemi olarak ilan edilme sürecinin mart ayında başlayan yurt içi ve yurt dışı şehitlik ziyaretlerine denk gelmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ/MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklemi, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, otellerin afet direncini ortaya koyarken, otel yöneticilerinin sorumlu oldukları otel işletmelerinin Covid-19 Pandemisinden etkilenme düzeylerinin tespit edilmesine yardımcı olan nicel araştırma yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan anket otel yöneticilerine eposta yoluyla ve yüz yüze görüşme yapılarak toplanmıştır.

3.2. Veri Toplama Araçları ve Yöntem

Veri toplamak amacıyla, literatür taraması yapılarak otellerin afet direnç düzeyini saptamaya yönelik oluşturulan anket formu kullanılmıştır.

3.2.1. Afet Direnç Ölçeği

Bu araştırmada Brown ve arkadaşlarının Yeni Zelanda'daki otel sektörünün afet direncinin ölçülmesi amacıyla oluşturulan ölçek (Ekler: EK-A DRHF Ölçeği) kullanılmıştır (Brown vd., 2019). Araştırma kavramlarına benzer maddeler ekleyen ve araştırmanın geçerliliğini artırmayı amaçlayan Ivkov vd., (2019) 'i aynı çalışmayı geliştirerek Avrupa'da bulunan otellerde uygulamışlardır. Brown ve arkadaşları afet direncini ölçerken otel yöneticisi ve personele yönelik uygulama yapmış, Ivkov ve arkadaşları ise sadece otel yöneticilerine yönelik uygulama yapmışlardır. Araştırmamızda mevcut ölçeği kullanarak geliştiren Ivkov vd., (2019)'lerinin geliştirdiği yöntem kullanılarak ve geliştirilerek Trakya Bölgesinde bulunan otellerin afet direnç düzeylerinin ölçülmesi hedeflenmiştir.

Araştırmada kullanılan anketin (Ek A) son hali üç bölümden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümü katılımcıların sosyo-demografik profilini (örn. Cinsiyet, yaş, iş

deneyimi vb.), otel profilini (örn. Yer, kategori vb.) ve katılımcıların deneyimlerini inceleyen soruları içermektedir. İkinci bölümde, ekonomik (7), örgütsel (9), insan (12), fiziksel (7), doğal (4), kültürel (2) ölçek maddelerini temsil eden 41 soru ve son bölümde Covid-19 (9)' un otel işletmelerine etkileri ölçmek adına toplamda 50 maddeden oluşmaktadır. Anketin son iki bölümünde katılımcılardan madde belirleyicilerine verecekleri yanıtlarını 1 (kesinlikle katılmıyorum) ile 5 (kesinlikle katılıyorum) arasında değişen 5'li Likert ölçeğinde değerlendirmeleri istenmiştir. 50. Soruda ise katılımcıların yanıtlarını kısaca belirletmeleri istenmiştir. Elde edilen verilerin istatistiksel analizlerinde t-testleri ve ANOVA kullanılmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması

Yazılı kaynaklar taranarak konu hakkında diğer araştırmacılar veya kurumlar tarafından yapılmış ve ortaya konan tez, makale, kitap vb. yazılı kaynaklardan yararlanılarak verilere ulaşılmıştır. EM-DAT ve TABB veri tabanları kullanılarak turizm istatistiklerinin düzenli olarak tutulmaya başlanan 1990'lı yıllardan sonra çalışma alanımız olarak belirlenen Çanakkale, Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ'da kaydedilen afetlerin bilgilerine ulaşılmıştır. Ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Otelciler Birliği ve Türkiye İstatistik Kurumu'nun turizm ve otelcilik ile ilgili istatistiki verileri ilgili kurumların web sitelerinden toplanarak incelenmiş ve derlenmiştir. Bunun yanında, bu illerdeki otel yöneticilerine ulaşmak için iki ana yol izlenmiştir. İlki doğrudan ilgililere ulaşılmış, diğeri ise Google formlar üzerinde hazırlanan anket formu elektronik olarak otel yöneticilerine ulaşılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Elde edilen anket verileri: SPSS 25.0 paket programı kullanılarak kaydedilmiş t-testleri ve ANOVA kullanılarak analiz edilmiştir.

3.5. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu çalışmanın evrenini Trakya Bölgesi olarak adlandırılan ve il sınırlarının tamamı ya da bir bölümü bu bölge içerisinde olan Çanakkale, Edirne, Kırklareli ve

Tekirdağ seçilmiştir. Bu illerde bulunan, Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmeliği Madde 19'a göre (Resmi Gazete, 2005) belirlenen üç, dört ve beş yıldızlı Bakanlık belgeli otel statüsüne sahip otellerin yöneticileri ile çalışmamız sınırlandırılmıştır. Türkiye Otelciler Birliği web sitesi ve Kültür ve Turizm Bakanlığı web sitesi üzerinde yapılan inceleme sonrasında çalışma alanımızda bu kriterlere uyan 81 adet otel (59 *adet 3 yıldızlı,* 16 *adet 4 ve 6 adet 5 yıldızlı* / (Tablo: 13)) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 13

Çalışma alanına ait otel bilgileri

Şehir	**3 Yıldız Oteller**	**4 Yıldız Oteller**	**5 Yıldız Oteller**	**Toplam**
Çanakkale	33	9	2	44
Edirne	10	1	1	12
Kırklareli	6	1	1	8
Tekirdağ	10	5	2	17
TOPLAM	**59**	**16**	**6**	**81**

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Türkiye Otelciler Birliği (Erişim tarihi: 29.05.2020)

Evreni bilinen çalışmalarda örneklem büyüklüğünü hesaplamak için popülasyon birey sayısı, standart sapma, örneklem sayısı, görülmeme sıklığı, etki büyüklüğü ve görülü sıklığını içeren bir formül kullanılmaktadır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Kullanılan formüle göre evreni 81 otel yöneticisi olan bu çalışmanın örneklemini minimum 61 otel yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırmaya 62 katılımcı dahil olmuştur.

Tablo 14

Ankete katılanların ve kuruluşların profili (N=62)

Değişken	**Gruplar**	**Frekans**	**Yüzde %**
Otelin bulunduğu il	Çanakkale	23	37,7
	Edirne	22	36,1
	Kırklareli	3	4,9
	Tekirdağ	13	21,3

Otel Kategorisi	3 Yıldızlı	43	69,4
	4 Yıldızlı	16	25,8
	5 Yıldızlı	3	4,8
Otel Büyüklüğü	Küçük	31	50
	Orta	29	46,8
	Büyük	2	3,2
Otel Personel Sayısı (kişi)	10'dan az	17	27,4
	11-50	36	58,1
	51'den fazla	9	14,5
Cinsiyet	Kadın	19	30,6
	Erkek	43	69,4
Eğitim Düzeyi	İlkokul	2	3,2
	Lise	9	14,5
	Ön lisans	9	14,5
	Lisans	38	61,3
	Yüksek Lisans / Doktora	4	6,5
Konaklama sektöründe iş deneyimi (Yıl)	3'e kadar	7	11,3
	3-5	3	4,8
	6-10	18	29
	11-15	14	22,6
	16-20	12	19,4
	21 ve üzeri	8	12,9
Otel Yöneticisi olarak iş deneyimi (Yıl)	5'e kadar	27	43,5
	6-10	19	30,6
	11-15	12	19,4
	16 ve üzeri	4	6,5
Yaşamınızda daha önce hiç afetle ilgili deneyiminiz oldu mu?	Evet	21	33,9
	Hayır	41	66,1

Otel yöneticisi olarak kariyeriniz sırasında hiç afetle ilgili deneyiminiz oldu mu?	Evet	14	22,6
	Hayır	48	77,4
Oteldeki pozisyonunuz	Genel Müdür	15	24,2
	Ön Büro Müdürü	14	22,6
	İşletme Sahibi	12	19,4
	Satış Pazarlama Müdürü	4	6,5
	Muhasebe Müdürü	3	4,8
	Otel Yöneticisi	2	3,2
	Rezervasyon Sorumlusu	2	3,2
	AFOM	1	1,6
	F/B Müdürü	1	1,6
	Güvenlik Şefi	1	1,6
	Hoteller Direktörü	1	1,6
	Kat Hizmetleri Müdürü	1	1,6
	Misafir İlişkileri Yöneticisi	1	1,6
	Satış Müdürü	1	1,6
	Satış-Pazarlama Müdürü	1	1,6
	Shift Leader	1	1,6
	Şef Aşçı	1	1,6

Tablo 14'e göre toplam katılımcı sayısı 62'dir. Katılımcıların %30,6'sı 19 kişisi kadın iken %69,4'ü 43 kişisi erkektir. Trakya Bölgesi'nde otel yöneticilerinin erkek istihdamının daha yüksek olduğu görülmüştür. Katılımcıların eğitim düzeyleri durumuna göre %61,3 ile en fazla olan grup lisans mezunudur. %14,5'lik yüzdeye sahip lise ve ön lisans eğitim düzeyleri ise en yüksek ikinci grubu oluşturmaktadır. Baskın yaş aralığı olarak 30-45 arası 45 kişi olduğu görülmektedir. Ayrıca ankete katılanların %50 civarının konaklama sektöründe 6 il 15 yıl arasında iş tecrübesine sahipken, %42,6'sı 26 kişi henüz 5 yıla kadar otel yöneticisi olarak iş deneyimine sahiptir. Trakya Bölgesinde bulunan otellerde yöneticilerin görevlerine kısa süre önce başlamıştır. Katılımcıların %67,2'si 41 kişi yaşamlarında daha önce hiç afetle ile ilgili bir tecrübesi olmadığını, %78,7 'si 48 kişi ise otel yöneticisi olarak kariyerinde daha önce hiç afetle ile ilgili bir deneyimi olmadığını ifade etmiştir.

Tablo 14'e göre otel işletmelerinin bulunduğu illerin dağılımında %37,7'sinin 23 işletme ile ilk grupta Çanakkale, % 36,1'nin 22 işletme ile ikinci grupta Edirne ilidir. Otel kategorisi olarak ise %68,9'u 3 yıldızlı, %26'sı 4 yıldızlı otellerdir. Otellerin %50,8si

küçük, %45,9'u orta büyüklüktedir. Çalışma alanımızda bulunan otellerin çalışan sayıları açısından ilk grupta %57,4'ü ile 11-50 çalışana sahipken, %27,9'nun 10'dan az personele sahiptir.

Güvenilirlik Skalası

Çalışma alanımızda bulunan otellerin yöneticilerinin yanıtladıkları Otel Sektörü İçin Afet Direnç Ölçeğine (DRFH) uygulanan güvenilirlik analizinden kullanılacak güvenilirlik skalası bulguları Tablo 15'te yer almaktadır.

Tablo 15

Ölçeklerde Uygulanan Güvenilirlik Skalası Bulguları

Cronbach's Alpha	**Güvenilirlik**
0 ile 0,40 arası	Güvenilir Değil
0,40 ile 0,60 arası	Düşük Güvenilirlik
0,60 ile 0,8 arası	Oldukça Güvenilir
0,80 ile 1,00 arası	Yüksek Derece Güvenilir

Cronbach's Alpha katsayısı 0-1 arası dağılımı gösterirken, Alpha değerinin düşük olarak saptanması testin homojen olmadığını göstermektedir.

Tablo 15'te görüldüğü üzere, 0,80-1 arasında ölçeğin yüksek derece güvenilir, 0 ile 0,40 arası ise güvenilir değil yorumu yapılmaktadır.

Tablo 16

Otel Sektörü İçin Afet Direnç Ölçeği Güvenirlik Analizi

Cronbach's Alpha	**N of Items**
,919	49

Anketin güvenilirlikleri "Cronbach's Alpha" ile test edilmiştir. Güvenilirlik testinde ,919 Yüksek Derecede Güvenilir sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 17

Tanımlayıcı istatistikler ve belirleyicilerin güvenilirliği

	Puan Skalası	Standart Sapma
Ekonomik Belirleyiciler	**4,03**	**,579**
Otel, kapsamlı ve çoklu tehlikeli sigortalara sahiptir.	4,65	,812
Afet yönetimi giderleri otel bütçesinin önemli bir parçasıdır.	3,98	1,048
Otel farklı müşteri tabanına / pazarlara sahiptir.	4,69	,692
Otel pazarlama stratejilerinde müşteri tabanını güçlendirmeyi amaçlamaktadır.	4,48	,695
Otel karını artırmak için sürekli yeni fırsatlar aramaktadır.	4,47	,824
Geçen yılki karlılıktan memnunum.	2,45	1,479
Kuruluşun sahip olduğu finansal rezervlerin yeterli olduğuna inanıyorum.	3,47	1,155
	Puan Skalası	**Standart Sapma**
Örgütsel Belirleyiciler	**4,14**	**,853**
Otel tüm planlama aşamalarında ekip yaklaşımını benimser.	4,34	,904
Fikirler ve girdiler otel yönetimi tarafından değerlendirilir.	4,35	,889
Personelin sosyalleşmesi şirket faaliyetleri çerçevesinde teşvik edilmektedir.	3,71	1,233
Medya ve iletişim ağları aracılığıyla iyi bilgilendirilmiş çalışanlara sahip olmak bu organizasyonda teşvik edilmektedir.	3,79	1,058
Yönetici olarak afette ihtiyaç duyulabilecek diğer kuruluşlarla ilişkiler kurmak için çalışıyorum.	3,81	1,084
Bu kuruluştaki insanlar problem çözme konusunda kararlıdır.	4,23	,931
Otel tüm paydaşları ile bilgi yaratıcılığını kullanır.	4,32	,883
Planlarımızın afetlerde işe yarayacağına inanıyoruz.	4,13	1,048
Otel yöneticileri sorunları çözmek için gerekli önlemler alırlar.	4,56	,692
	Puan Skalası	**Standart Sapma**
Beşeri Belirleyiciler	**4,01**	**,877**
Örgütte kilit rolde olan yerinde değil ise yerini her zaman dolduracak başkası vardır.	4,11	1,042
Tüm çalışanlar afet müdahalesi planlamasına katılır.	4,06	,921
Tüm çalışanlar düzenli olarak afet müdahale tatbikatlarına katılırlar.	3,40	1,408
Bir felaketin ardından çalışanlar hemen göreve hazırdırlar.	4,06	1,099
Çalışanlar bir afetin ardından gerektiğinde otele yürüyebilecek kadar yakın konumdadır/ikamet etmektedirler.	3,81	1,252
Çalışanlar, bir afet durumunda konuklara yeterli bakımı sağlayabilecek niteliktedirler.	4,13	1,032

Konuklara düzenli olarak acil durum prosedürleri hakkında bilgi verilmektedir.	3,58	1,222
Otel, kritik sistemler için tüm manuel prosedürlere sahiptir.	4,13	1,079
Yönetici olarak, hayatım ve şartlar üzerinde kontrolüm var.	4,37	,854
CPR (Temel Yaşam Desteği) eğitimi, çalışanlara bir felaket anında harekete geçmeleri için gerekli becerileri sağlamaktadır.	4,29	,818
Otel yöneticileri, ortaya çıkabilecek potansiyel sorunlara ilişkin erken önlem almak için sektörü proaktif olarak izler.	4,16	,927
Otel yöneticileri, afetler ile ilgili duyuruları / raporları proaktif olarak izleyerek ortaya çıkabilecek potansiyel sorunlara ilişkin erkenden önlem alır.	4,05	1,031

	Puan Skalası	**Standart Sapma**
Fiziksel Belirleyiciler	**4,46**	**,908**
Ortaya çıkabilecek afetlere karşı müdahale için ekipman ve kaynaklar hemen devreye alınmaya hazırdır.	4,32	1,004
Tahliye planları açık, takip edilmesi kolay ve otelde bulunması gereken yerdedir.	4,52	,825
Otelde yeterli yedek güç üretim kapasitesi mevcuttur.	4,40	1,093
Otelde acil kullanım için yeterli su ve gıda malzemeleri mevcuttur.	4,47	,882
Otel yerel bina yönetmeliklerine uygundur.	4,61	,710
Tüm kritik kurumsal veriler düzenli olarak yedeklenir ve / veya yazdırılır.	4,47	,882
Kritik sistemlerin bizi hızla işe geri döndürmek için yeterli yedekleri vardır.	4,44	,880

	Puan Skalası	**Standart Sapma**
Doğal Belirleyiciler	**3,75**	**,551**
Otel konumu itibariyle afet riskine maruz kalmaktadır.	2,61	1,383
Personel ve misafirler gerektiğinde otelden hızla güvenli bir yere tahliye edilebilir.	4,34	,991
Bu otel, eko-sistemin korunmasına düzenli olarak katılmaktadır.	4,00	1,173
İşletmemizin yerel (doğal) çevre üzerindeki etkisi otel politikalarının önemli bir parçasıdır.	4,03	1,130

	Puan Skalası	**Standart Sapma**
Kültürel Belirleyiciler	**4,66**	**,926**
Bu şehirde, şehir kültürüne aşina olacak kadar uzun yaşadım.	4,42	,915
Kendimi yerel sakin olarak tanımlıyorum.	4,31	1,049

	Puan Skalası	Standart Sapma
Covid-19 Belirleyiciler	**4,05**	**,633**
Covid-19 krizi mevcut rezervasyonlarımızın büyük oranda iptal edilmesine neden oldu.	4,32	1,083
Covid-19 krizi gelecekteki rezervasyonlarımızın büyük oranda iptal edilmesine neden oldu.	4,05	1,348
İşletmemiz dış kaynaklı hizmetlerde yaşanan aksamalardan etkilendi.	4,05	1,260
Covid-19 krizi sonrası konaklama sektörünün 6-12 ay gibi bir süre içerisinde normal düzenine dönmesini bekliyorum.	3,55	1,351
Covid-19 krizi sonrası pazarlama stratejimizde değişikliklere gitmeyi düşünüyorum.	3,60	1,286
Covid-19 kriziyle birlikte iç turizme yönelik stratejiler geliştirmek işletmemiz açısından ön planda tutulacaktır.	4,34	,940
Covid-19 kriziyle birlikte dış turizme yönelik stratejiler geliştirmek işletmemiz açısından ön planda tutulacaktır.	4,21	,943
İşletmemiz Türkiye'nin Sağlıklı Turizm Sertifikasyon Programı'nı büyük ölçüde tamamlamıştır.	4,26	1,130

Sonuçlar, katılımcıların fiziksel belirleyicilerine (M= 4,46; SD= ,908), beşeri belirleyicilerine (M= 4,01; SD= ,877) ve örgütsel belirleyicilerine (M= 4,14; SD= ,853) en yüksek puanları verdiğini ortaya koymaktadır. Brown ve ark. (2019)'larının ve Ivkov ve ark. (2019)'larının yaptığı araştırmalarda da benzer bulgular rapor edilmiştir. Ankete göre Trakya Bölgesi'nde bulunan otellerin (M=4,69) Otel farklı müşteri tabanına/pazarlara sahip olduğu, (M=4,65) kapsamlı ve çoklu tehlikelere karşı sigortalı olduğu ve (M=4,65) otellerin bina yönetmeliklerine uygun şekilde yapıldığı bildirilmiştir.

Doğal belirleyiciler (M= 3,75; SD= ,551) incelenen tüm belirleyiciler arasında en düşük puanı almıştır. Bunun en büyük nedeni otel yöneticilerinin otel binasının bulunduğu yerin bir afete maruz kalmayacağını düşünmesidir (M=2,61).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu kısımda, araştırmada kullanılan ölçekler ile ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Analizler çalışmada kullanılan ölçeğe göre sırasıyla ele alınmış ve yorumlanmıştır.

Veri setinin normal dağılıma uygunluğunu test etmek için %95 güven düzeyinde Kolmogrov-Smirnov (KS) ve Shapiro-Wilk (SW) normallik testleri uygulanmıştır. Testler sonucunda elde edilen p-değeri 0,05'ten büyük olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple ortalamalar arasındaki farkların analizinde parametrik testler kullanılmıştır.

Elde edilen analiz sonuçları neticesinde; otel yöneticisi olmadan önce afet deneyimi ile otel direnci arasındaki ilişkilerine, otel yöneticisi olduktan sonra afetlerle genel deneyim ve otel direnci arasındaki ilişkilere, yöneticilik deneyimi ile otel dirençliliği arasındaki ilişkilere, eğitim düzeyi ile otel dirençliliği arasındaki ilişkiye, otel kategorisi ile otel dirençliliği arasındaki ilişkilere, otel büyüklüğü ile otel dirençliliği arasındaki ilişkilere, otel yöneticisi olmadan önce afet deneyimi Covid-19 arasındaki ilişkilere, otel yöneticisi olduktan sonra afetlerle genel deneyim ve Covid-19 arasındaki ilişkilere, yöneticilik deneyimi ile Covid-19 arasındaki ilişkilere, eğitim düzeyi ile Covid-19 arasındaki ilişkilere, otel kategorisi ile Covid-19 arasındaki ilişkilere, otel büyüklüğü ile Covid-19 arasındaki ilişkilere yer verilmiştir.

Araştırmaya Katılan Otel Kategorisi ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Tek yönlü varyans analizi ANOVA uygulanarak, bağımlı değişkenler (ekonomik, örgütsel, beşeri, fiziksel ve doğal belirleyicilerin aritmetik ortalamaları ile bağımsız değişken olarak otel kategorisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı incelenmiştir.

Tablo 18

Otel Kategorisi ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

Tanımlayıcı İstatistikler						
Faktörler	**Varyans**	**N**	**Ortalama**	**SS**	**Minimum**	**Maximum**
	3 Yıldızlı	43	3,9805	,52365	2,43	5,00
	4 Yıldızlı	16	4,1500	,58673	3,00	4,86

Ekonomik Belirleyiciler	5 Yıldızlı	3	4,0500	,21932	3,86	4,29
Aritmetik Ortalama (7	Toplam	62	4,0276	,52967	2,43	5,00
Madde)						
Örgütsel Belirleyiciler	3 Yıldızlı	43	4,1970	,63309	2,78	5,00
Aritmetik Ortalama (9	4 Yıldızlı	16	4,0556	,77924	2,00	4,89
Madde)	5 Yıldızlı	3	3,7400	,39154	3,33	4,11
	Toplam	62	4,1384	,66508	2,00	5,00
Beşeri Belirleyiciler	3 Yıldızlı	43	3,9781	,75347	2,33	5,00
Aritmetik Ortalama (12	4 Yıldızlı	16	4,1513	,56062	2,92	4,92
Madde)	5 Yıldızlı	3	3,7800	,53507	3,17	4,17
	Toplam	62	4,0132	,69720	2,33	5,00
Fiziksel Belirleyiciler	3 Yıldızlı	43	4,4453	,82880	2,00	5,00
Aritmetik Ortalama (7	4 Yıldızlı	16	4,5088	,44294	3,71	5,00
Madde)	5 Yıldızlı	3	4,4300	,37987	4,14	4,86
	Toplam	62	4,4610	,72578	2,00	5,00
Doğal Belirleyiciler	3 Yıldızlı	43	3,8023	,80836	1,00	5,00
Aritmetik Ortalama (4	4 Yıldızlı	16	3,7500	,61914	2,75	4,75
Madde)	5 Yıldızlı	3	2,9167	,57735	2,25	3,25
	Toplam	62	3,7460	,76888	1,00	5,00

Tablo 19

Otel Kategorisi ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik ANOVA Testi

Faktörler	Varyans	Kareler Toplamı	SD	Ortalama Kareler	f	P
Ekonomik Belirleyiciler	Gruplar Arası	,337	2	,168	,592	,556
Aritmetik Ortalama (7	Gruplar İçi	16,777	59	,284		
Madde)	Toplam	17,113	61			
Örgütsel Belirleyiciler	Gruplar Arası	,733	2	,367	,824	,444
Aritmetik Ortalama (9	Gruplar İçi	26,249	59	,445		
Madde)	Toplam	26,982	61			
Beşeri Belirleyiciler	Gruplar Arası	,521	2	,260	,528	,593
Aritmetik Ortalama (12	Gruplar İçi	29,131	59	,494		
Madde)	Toplam	29,652	61			
Fiziksel Belirleyiciler	Gruplar Arası	,050	2	,025	,046	,955
Aritmetik Ortalama (7	Gruplar İçi	32,082	59	,544		
Madde)	Toplam	32,132	61			
Doğal Belirleyiciler	Gruplar Arası	2,200	2	1,100	1,917	,156
Aritmetik Ortalama (4	Gruplar İçi	33,861	59	,574		
Madde)	Toplam	36,061	61			

Tablo 19'da otel kategorisi ile otelin afetlere karşı dirençliliği arasındaki ilişki belirlemek için uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi sonuçları verilmiştir. Bu tabloya göre ekonomik, örgütsel, beşeri, fiziksel ve doğal belirleyiciler ile otel kategorisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur (p>0,05).

Araştırmaya Katılan Otel Büyüklüğü ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Tek yönlü varyans analizi ANOVA uygulanarak, bağımlı değişkenler (ekonomik, örgütsel, beşeri, fiziksel ve doğal belirleyicilerin aritmetik ortalamaları ile bağımsız değişken olarak otel büyüklüğü ile otelin afet dirençliliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı incelenmiştir.

Tablo 20

Otel Büyüklüğü ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

Tanımlayıcı İstatistikler						
Faktörler	**Varyans**	**N**	**Ortalama**	**SD**	**Min**	**Max**
Ekonomik Belirleyiciler	Küçük (Yatak Sayısı 1-99)	31	4,0790	,54439	3,00	5,00
Aritmetik Ortalama (7 Madde)	Orta (Yatak Sayısı 100-299)	29	3,9252	,49459	2,43	4,71
	Büyük (Yatak Sayısı 300 ve üzeri)	2	4,7150	,20506	4,57	4,86
	Toplam	62	4,0276	,52967	2,43	5,00
Örgütsel Belirleyiciler	Küçük (Yatak Sayısı 1-99)	31	4,2732	,54166	2,89	5,00
Aritmetik Ortalama (9 Madde)	Orta (Yatak Sayısı 100-299)	29	3,9424	,74096	2,00	5,00
	Büyük (Yatak Sayısı 300 ve üzeri)	2	4,8900	,00000	4,89	4,89
	Toplam	62	4,1384	,66508	2,00	5,00
Beşeri Belirleyiciler Aritmetik	Küçük (Yatak Sayısı 1-99)	31	4,0345	,71105	2,50	5,00
Ortalama (12 Madde)	Orta (Yatak Sayısı 100-299)	29	3,9366	,68258	2,33	4,75
	Büyük (Yatak Sayısı 300 ve üzeri)	2	4,7950	,17678	4,67	4,92
	Toplam	62	4,0132	,69720	2,33	5,00
Fiziksel Belirleyiciler	Küçük (Yatak Sayısı 1-99)	31	4,5348	,58701	3,00	5,00
Aritmetik Ortalama (7 Madde)	Orta (Yatak Sayısı 100-299)	29	4,3497	,86223	2,00	5,00
	Büyük (Yatak Sayısı 300 ve üzeri)	2	4,9300	,09899	4,86	5,00
	Toplam	62	4,4610	,72578	2,00	5,00
Doğal Belirleyiciler Aritmetik	Küçük (Yatak Sayısı 1-99)	31	3,6371	,63521	2,00	4,50
Ortalama (4 Madde)	Orta (Yatak Sayısı 100-299)	29	3,8276	,90164	1,00	5,00
	Büyük (Yatak Sayısı 300 ve üzeri)	2	4,2500	,35355	4,00	4,50
	Toplam	62	3,7460	,76888	1,00	5,00

Tablo 21

Otel Büyüklüğü ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik ANOVA Testi

Faktörler	Varyans	Kareler Toplamı	SD	Ortalama Kareler	f	p	Anlamlı Fark
Ekonomik Belirleyiciler Aritmetik Ortalama (7 Madde)	Gruplar Arası	1,331	2	,666	2,488	,092	(Orta)-(Büyük)
	Gruplar İçi	15,782	59	,267			
	Toplam	17,113	61				
Örgütsel Belirleyiciler Aritmetik Ortalama (9 Madde)	Gruplar Arası	2,807	2	1,404	3,426	,039	
	Gruplar İçi	24,175	59	,410			
	Toplam	26,982	61				
Beşeri Belirleyiciler Aritmetik Ortalama (12 Madde)	Gruplar Arası	1,407	2	,703	1,469	,238	
	Gruplar İçi	28,245	59	,479			
	Toplam	29,652	61				
Fiziksel Belirleyiciler Aritmetik Ortalama (7 Madde)	Gruplar Arası	,968	2	,484	,917	,405	
	Gruplar İçi	31,163	59	,528			
	Toplam	32,132	61				
Doğal Belirleyiciler Aritmetik Ortalama (4 Madde)	Gruplar Arası	1,069	2	,534	,901	,412	
	Gruplar İçi	34,993	59	,593			
	Toplam	36,061	61				

Tablo 21'de otel büyüklüğü ile otelin afetlere karşı dirençliliği arasındaki ilişki belirlemek için uygulanan ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Bu tabloya göre örgütsel belirleyiciler ile otel büyüklüğü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0,05$). İstatistiksel veriler LSD Post Hoc Tests üzerinden incelendiğinde ekonomik faktörler (p=,092; F=2,488) ve örgütsel aktörler (p=,039; F=3,426) ile ilgili cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı farklılığa işaret etmektedir.

Otel Personel Sayısı ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Tek yönlü varyans analizi ANOVA uygulanarak, bağımlı değişkenler (ekonomik, örgütsel, beşeri, fiziksel ve doğal belirleyicilerin aritmetik ortalamaları ile bağımsız değişken olarak otel personel sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı incelenmiştir.

Tablo 22

Otel Personel Sayısı ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

Tanımlayıcı İstatistikler

Faktörler	Varyans	N	Ortalama	SD	Min	Max
Ekonomik Belirleyiciler	10'dan az	17	3,9588	,54632	3,29	4,86
Aritmetik Ortalama (7 Madde)	11-50	36	3,9756	,54280	2,43	5,00
	51'den fazla	9	4,3656	,32012	3,86	4,86
	Toplam	62	4,0276	,52967	2,43	5,00
Örgütsel Belirleyiciler	10'dan az	17	4,3024	,51567	3,56	5,00
Aritmetik Ortalama (9 Madde)	11-50	36	4,0150	,74009	2,00	5,00
	51'den fazla	9	4,3222	,53002	3,33	4,89
	Toplam	62	4,1384	,66508	2,00	5,00
Beşeri Belirleyiciler Aritmetik	10'dan az	17	4,0388	,71788	2,50	5,00
Ortalama (12 Madde)	11-50	36	3,9369	,72560	2,33	5,00
	51'den fazla	9	4,2700	,52019	3,17	4,92
	Toplam	62	4,0132	,69720	2,33	5,00
Fiziksel Belirleyiciler	10'dan az	17	4,4959	,69117	3,00	5,00
Aritmetik Ortalama (7 Madde)	11-50	36	4,3969	,81440	2,00	5,00
	51'den fazla	9	4,6511	,31251	4,14	5,00
	Toplam	62	4,4610	,72578	2,00	5,00
Doğal Belirleyiciler Aritmetik	10'dan az	17	3,7353	,58943	2,25	4,50
Ortalama (4 Madde)	11-50	36	3,7500	,85982	1,00	5,00
	51'den fazla	9	3,7500	,76035	2,25	4,50
	Toplam	62	3,7460	,76888	1,00	5,00
Kültürel Belirleyiciler	10'dan az	17	4,2059	1,10480	1,00	5,00
Aritmetik Ortalama (2 Madde)	11-50	36	4,5000	,93350	1,00	5,00
	51'den fazla	9	4,1111	,65085	3,00	5,00
	Toplam	62	4,3629	,95028	1,00	5,00

Tablo 23

Otel Personel Sayısı ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik ANOVA Testi

Faktörler	Varyans	Kareler Toplamı	SD	Ortalama Kareler	f	p	Anlamlı Fark

Ekonomik Belirleyiciler	Gruplar Arası	1,206	2	,603	2,236	,116	(11-50)-(51'den fazla)
Aritmetik Ortalama (7	Gruplar İçi	15,907	59	,270			
Madde)	Toplam	17,113	61				
Örgütsel Belirleyiciler	Gruplar Arası	1,309	2	,655	1,504	,231	
Aritmetik Ortalama (9	Gruplar İçi	25,673	59	,435			
Madde)	Toplam	26,982	61				
Beşeri Belirleyiciler	Gruplar Arası	,814	2	,407	,833	,440	
Aritmetik Ortalama (12	Gruplar İçi	28,838	59	,489			
Madde)	Toplam	29,652	61				
Fiziksel Belirleyiciler	Gruplar Arası	,494	2	,247	,460	,633	
Aritmetik Ortalama (7	Gruplar İçi	31,638	59	,536			
Madde)	Toplam	32,132	61				
Doğal Belirleyiciler	Gruplar Arası	,003	2	,001	,002	,998	
Aritmetik Ortalama (4	Gruplar İçi	36,059	59	,611			
Madde)	Toplam	36,061	61				
Kültürel Belirleyiciler	Gruplar Arası	1,666	2	,833	,920	,404	
Aritmetik Ortalama (2	Gruplar İçi	53,418	59	,905			
Madde)	Toplam	55,085	61				

Tablo 23'te otelde çalışan personel sayısı ile otelin afetlere karşı dirençliliği arasındaki ilişki belirlemek için uygulanan ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Bu tabloya göre ekonomik, örgütsel, beşeri, fiziksel ve doğal belirleyiciler ile otel büyüklüğü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur (p>0,05). Ancak ekonomik faktörler (p: ,116; F:2,236) açısından personel sayısı 51'den fazla olan otellerin 11-50 arasında personele sahip otellere göre afetlere karşı daha dirençli oldukları tespit edilmiştir.

Otelin Bulunduğu İl ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Tek yönlü varyans analizi ANOVA uygulanarak, bağımlı değişkenler (ekonomik, örgütsel, beşeri, fiziksel, doğal ve kültürel belirleyicilerin aritmetik ortalamaları ile bağımsız değişken olarak otel bulunduğu il arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı incelenmiştir.

Tablo 24

Otelin Bulunduğu İl ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

Tanımlayıcı İstatistikler

Faktörler	Varyans	N	Ortalama	SD	Min	Max
Ekonomik Belirleyiciler	Çanakkale	24	3,9525	,50595	3,00	5,00
Aritmetik Ortalama (7	Edirne	22	3,9936	,59283	2,43	4,86
Madde)	Kırklareli	3	3,9533	,30105	3,71	4,29
	Tekirdağ	13	4,2408	,49125	3,29	4,71
	Toplam	62	4,0276	,52967	2,43	5,00
Örgütsel Belirleyiciler	Çanakkale	24	4,0654	,69625	2,78	5,00
Aritmetik Ortalama (9	Edirne	22	4,2527	,62107	2,78	5,00
Madde)	Kırklareli	3	3,9267	,45797	3,56	4,44
	Tekirdağ	13	4,1285	,75063	2,00	4,89
	Toplam	62	4,1384	,66508	2,00	5,00
Beşeri Belirleyiciler	Çanakkale	24	3,8713	,79033	2,33	5,00
Aritmetik Ortalama (12	Edirne	22	4,0300	,70676	2,50	5,00
Madde)	Kırklareli	3	3,9700	,47571	3,58	4,50
	Tekirdağ	13	4,2569	,50623	3,50	4,92
	Toplam	62	4,0132	,69720	2,33	5,00
Fiziksel Belirleyiciler	Çanakkale	24	4,3513	,76323	2,14	5,00
Aritmetik Ortalama (7	Edirne	22	4,4741	,78576	2,00	5,00
Madde)	Kırklareli	3	4,4767	,78831	3,57	5,00
	Tekirdağ	13	4,6377	,56464	3,57	5,00
	Toplam	62	4,4610	,72578	2,00	5,00
Doğal Belirleyiciler	Çanakkale	24	3,7917	,90790	1,00	5,00
Aritmetik Ortalama (4	Edirne	22	3,6023	,77020	2,00	5,00
Madde)	Kırklareli	3	3,9167	,14434	3,75	4,00
	Tekirdağ	13	3,8654	,56472	2,75	4,75
	Toplam	62	3,7460	,76888	1,00	5,00
Kültürel Belirleyiciler	Çanakkale	24	4,6458	,63381	3,00	5,00
Aritmetik Ortalama (2	Edirne	22	4,3864	,96278	1,00	5,00
Madde)	Kırklareli	3	5,0000	,00000	5,00	5,00
	Tekirdağ	13	3,6538	1,17942	1,00	5,00
	Toplam	62	4,3629	,95028	1,00	5,00

Tablo 25

Otelin Bulunduğu İl ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik ANOVA Testi

Faktörler	Varyans	Kareler Toplamı	SD	Ortalama Kareler	f	p

Ekonomik Belirleyiciler Aritmetik Ortalama (7 Madde)	Gruplar Arası	,768	3	,256	,908	,443
	Gruplar İçi	16,345	58	,282		
	Toplam	17,113	61			
Örgütsel Belirleyiciler Aritmetik Ortalama (9 Madde)	Gruplar Arası	,551	3	,184	,403	,751
	Gruplar İçi	26,431	58	,456		
	Toplam	26,982	61			
Beşeri Belirleyiciler Aritmetik Ortalama (12 Madde)	Gruplar Arası	1,268	3	,423	,863	,465
	Gruplar İçi	28,384	58	,489		
	Toplam	29,652	61			
Fiziksel Belirleyiciler Aritmetik Ortalama (7 Madde)	Gruplar Arası	,699	3	,233	,430	,732
	Gruplar İçi	31,432	58	,542		
	Toplam	32,132	61			
Doğal Belirleyiciler Aritmetik Ortalama (4 Madde)	Gruplar Arası	,777	3	,259	,426	,735
	Gruplar İçi	35,284	58	,608		
	Toplam	36,061	61			
Kültürel Belirleyiciler Aritmetik Ortalama (2 Madde)	Gruplar Arası	9,687	3	3,229	4,125	,010
	Gruplar İçi	45,398	58	,783		
	Toplam	55,085	61			

Tablo 25'te otelin bulunduğu il ile otelin afetlere karşı dirençliliği arasındaki ilişki belirlemek için uygulanan ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Bu tabloya göre kültürel belirleyiciler ile otel büyüklüğü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0,05$). Tekirdağ ilinin kültürel belirleyiciler (p: ,010; F: 4,125) açısından diğer illere göre kendisini bulunduğu yere ait hissedemeyenlerden oluştuğu sonucuna varılabilir.

Otel Yöneticilerinin Cinsiyeti ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Tek yönlü varyans analizi t-testi uygulanarak, bağımlı değişkenler (ekonomik, örgütsel, beşeri, fiziksel, doğal ve kültürel belirleyicilerin aritmetik ortalamaları ile bağımsız değişken olarak otel yöneticisinin cinsiyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı incelenmiştir.

Tablo 26

Otel Yöneticilerinin Cinsiyeti ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik T-testi

Faktörler (Aritmetik ortalama)	Cinsiyet	N	Ort.	SS	t	p
Ekonomik Belirleyiciler Aritmetik Ortalama	Kadın	19	4,3226	,39230	3,117	,194
(7 Madde)	Erkek	43	3,8972	,53359	3,506	
Örgütsel Belirleyiciler Aritmetik Ortalama	Kadın	19	4,3284	,49145	1,511	,081
(9 Madde)	Erkek	43	4,0544	,71788	1,744	
Beşeri Belirleyiciler Aritmetik Ortalama	Kadın	19	4,2842	,45172	2,090	,005
(12 Madde)	Erkek	43	3,8935	,75541	2,522	
Fiziksel Belirleyiciler Aritmetik Ortalama	Kadın	19	4,7221	,38795	1,925	,005
(7 Madde)	Erkek	43	4,3456	,80998	2,473	
Doğal Belirleyiciler Aritmetik Ortalama	Kadın	19	3,7632	,60938	,116	,376
(4 Madde)	Erkek	43	3,7384	,83622	,131	
Kültürel Belirleyiciler Aritmetik Ortalama	Kadın	19	4,1053	,89099	-1,431	,921
(2 Madde)	Erkek	43	4,4767	,96334	-1,476	

Tablo 26'da ölçek sorularının otel yöneticisinin cinsiyetine göre otellerin afet dirençlerine yönelik karşılaştırma sonuçları verilmiştir. Tüm faktörlerin değerinin ($p>0,05$) alması sebebiyle otel yöneticilerinin cinsiyeti ile afetler karşı dirençlilik arasında anlamlı bir fark bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Araştırmaya Katılan Otel Yöneticilerinin Eğitim Düzeyi ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Tek yönlü varyans analizi ANOVA uygulanarak, bağımlı değişkenler (ekonomik, örgütsel, beşeri, fiziksel ve doğal belirleyicilerin aritmetik ortalamaları ile bağımsız değişken olarak otel yöneticilerinin eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı incelenmiştir.

Tablo 27

Otel Yöneticilerinin Eğitim Düzeyi ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişki Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

Tanımlayıcı İstatistikler

Faktörler	Varyans	N	Ortalama	SD	Min	Max
44,Ekonomik	İlkokul	2	3,7150	1,81726	2,43	5,00
Belirleyiciler Aritmetik	Lise	9	4,0633	,41173	3,57	4,57
Ortalama (7 Madde)	Önlisans	9	4,0000	,62907	3,14	4,86
	Lisans	38	4,0376	,48420	3,00	4,86
	Yüksek Lisans-Doktora	4	4,0700	,36028	3,71	4,57

	Toplam	62	4,0276	,52967	2,43	5,00
Örgütsel Belirleyiciler	İlkokul	2	4,3850	,07778	4,33	4,44
Aritmetik Ortalama (9	Lise	9	4,3722	,34365	3,67	4,67
Madde)	Önlisans	9	4,0367	,63606	2,89	4,89
	Lisans	38	4,1087	,66714	2,78	5,00
	Yüksek Lisans-Doktora	4	4,0000	1,35516	2,00	4,89
	Toplam	62	4,1384	,66508	2,00	5,00
Beşeri Belirleyiciler	İlkokul	2	3,6650	,58690	3,25	4,08
Aritmetik Ortalama (12	Lise	9	4,3611	,59844	3,00	4,92
Madde)	Önlisans	9	3,9267	,66661	2,83	4,92
	Lisans	38	3,9645	,73739	2,33	5,00
	Yüksek Lisans-Doktora	4	4,0625	,65056	3,50	4,67
	Toplam	62	4,0132	,69720	2,33	5,00
Fiziksel Belirleyiciler	İlkokul	2	4,2150	,91217	3,57	4,86
Aritmetik Ortalama (7	Lise	9	4,6978	,65641	3,00	5,00
Madde)	Önlisans	9	4,2544	,79612	2,57	5,00
	Lisans	38	4,4400	,74477	2,00	5,00
	Yüksek Lisans-Doktora	4	4,7150	,57000	3,86	5,00
	Toplam	62	4,4610	,72578	2,00	5,00
Doğal Belirleyiciler	İlkokul	2	4,2500	,35355	4,00	4,50
Aritmetik Ortalama (4	Lise	9	3,3611	,90235	2,00	4,75
Madde)	Önlisans	9	3,9722	,45833	3,25	4,50
	Lisans	38	3,7697	,79776	1,00	5,00
	Yüksek Lisans-Doktora	4	3,6250	,77728	2,75	4,50
	Toplam	62	3,7460	,76888	1,00	5,00

Tablo 28

Otel Yöneticilerinin Eğitim Düzeyi İle Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik ANOVA Testi

Faktörler	Varyans	Kareler Toplamı	SD	Ortalama Kareler	f	p
Ekonomik	Gruplar Arası	,225	4	,056	,190	,943
Belirleyiciler Aritmetik	Gruplar İçi	16,889	57	,296		
Ortalama (7 Madde)	Toplam	17,113	61			
Örgütsel Belirleyiciler	Gruplar Arası	,817	4	,204	,445	,776
Aritmetik Ortalama (9	Gruplar İçi	26,165	57	,459		
Madde)	Toplam	26,982	61			

Beşeri Belirleyiciler Aritmetik Ortalama (12 Madde)	Gruplar Arası	1,499	4	,375	,759	,556
	Gruplar İçi	28,153	57	,494		
	Toplam	29,652	61			
Fiziksel Belirleyiciler Aritmetik Ortalama (7 Madde)	Gruplar Arası	1,284	4	,321	,593	,669
	Gruplar İçi	30,848	57	,541		
	Toplam	32,132	61			
Doğal Belirleyiciler Aritmetik Ortalama (4 Madde)	Gruplar Arası	2,382	4	,595	1,008	,411
	Gruplar İçi	33,680	57	,591		
	Toplam	36,061	61			

Tablo 28'de otel yöneticilerinin eğitim düzeyi ile otel dayanıklılığı arasındaki ilişki belirlemek için uygulanan ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Bu tabloya göre ekonomik, örgütsel, beşeri, fiziksel ve doğal belirleyiciler ile eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur (p>0,05).

Araştırmaya Katılan Otel Yöneticilerinin Yöneticilik Deneyimi ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Tek yönlü varyans analizi ANOVA uygulanarak, bağımlı değişkenler (ekonomik, örgütsel, beşeri, fiziksel ve doğal belirleyicilerin aritmetik ortalamaları ile bağımsız değişken olarak yöneticilik deneyim süresi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı incelenmiştir.

Tablo 29

Yöneticilik Deneyimi Süresi ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

Tanımlayıcı İstatistikler

Faktörler	Varyans	N	Ortalama	SD	Min	Max
Ekonomik Belirleyiciler Aritmetik Ortalama (7 Madde)	5'e kadar	27	4,1689	,49106	3,00	4,86
	6-10	19	3,8947	,58882	2,43	4,71
	11-15	12	3,9050	,51766	3,29	5,00
	16 ve üzeri	4	4,0725	,44440	3,57	4,57
	Toplam	62	4,0276	,52967	2,43	5,00
Örgütsel Belirleyiciler Aritmetik Ortalama (9 Madde)	5'e kadar	27	4,0948	,76626	2,00	5,00
	6-10	19	4,1989	,54750	2,89	5,00
	11-15	12	4,0650	,67805	3,11	5,00
	16 ve üzeri	4	4,3650	,53917	3,56	4,67

	Toplam	62	4,1384	,66508	2,00	5,00
Beşeri Belirleyiciler Aritmetik	5'e kadar	27	4,1237	,74277	2,33	5,00
Ortalama (12 Madde)	6-10	19	3,9426	,62245	2,92	4,75
	11-15	12	3,8258	,76954	2,50	5,00
	16 ve üzeri	4	4,1650	,54213	3,58	4,67
	Toplam	62	4,0132	,69720	2,33	5,00
Fiziksel Belirleyiciler Aritmetik	5'e kadar	27	4,4233	,86890	2,00	5,00
Ortalama (7 Madde)	6-10	19	4,5189	,58251	3,00	5,00
	11-15	12	4,3933	,64470	3,57	5,00
	16 ve üzeri	4	4,6425	,71500	3,57	5,00
	Toplam	62	4,4610	,72578	2,00	5,00
Doğal Belirleyiciler Aritmetik	5'e kadar	27	3,6481	,92054	1,00	5,00
Ortalama (4 Madde)	6-10	19	3,8421	,63031	2,75	5,00
	11-15	12	3,8750	,50565	3,25	4,75
	16 ve üzeri	4	3,5625	1,04831	2,00	4,25
	Toplam	62	3,7460	,76888	1,00	5,00

Tablo 30

Yöneticilik Deneyimi Süresi ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik ANOVA Testi

Faktörler	Varyans	Kareler Toplamı	SD	Ortalama Kareler	f	p
Ekonomik Belirleyiciler	Gruplar Arası	1,063	3	,354	1,280	,290
Aritmetik Ortalama	Gruplar İçi	16,051	58	,277		
	Toplam	17,113	61			
Örgütsel Belirleyiciler	Gruplar Arası	,391	3	,130	,284	,837
Aritmetik Ortalama	Gruplar İçi	26,591	58	,458		
	Toplam	26,982	61			
Beşeri Belirleyiciler	Gruplar Arası	,938	3	,313	,631	,598
Aritmetik Ortalama	Gruplar İçi	28,714	58	,495		
	Toplam	29,652	61			
Fiziksel Belirleyiciler	Gruplar Arası	,289	3	,096	,175	,913
Aritmetik Ortalama	Gruplar İçi	31,843	58	,549		
	Toplam	32,132	61			

Doğal Belirleyiciler	Gruplar Arası	,768	3	,256	,421	,739
Aritmetik Ortalama	Gruplar İçi	35,293	58	,609		
	Toplam	36,061	61			

Tablo 30'da yöneticilik deneyimi süresi ile otel dayanıklılığı arasındaki ilişki belirlemek için uygulanan ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Bu tabloya göre ekonomik, örgütsel, beşeri, fiziksel ve doğal belirleyiciler ile yöneticilik deneyim süresi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur (p>0,05).

Araştırmaya Katılan Otel Yöneticilerinin Afet Deneyimi ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Tek yönlü varyans analizi t-testi uygulanarak, bağımlı değişkenler ekonomik, örgütsel, beşeri, fiziksel, doğal ve kültürel belirleyicilerin aritmetik ortalamaları ile bağımsız değişken olarak otel yöneticisinin afet deneyimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı incelenmiştir.

Tablo 31

Otel Yöneticisi Olmadan Önce Afet Deneyimi ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik T-testi

Faktörler (Aritmetik ortalama)	**Yaşamınızda daha önce hiç afetle ilgili deneyiminiz oldu mu?**	**N**	**Ortalama**	**SS**	**t**	**p**
Ekonomik Belirleyici	Evet	21	3,9862	,48286	-,437	,649
	Hayır	41	4,0488	,55668	-,458	
Örgütsel Belirleyici	Evet	21	4,1705	,62190	,270	,781
	Hayır	41	4,1220	,69307	,280	
Beşeri Belirleyici	Evet	21	4,1152	,70514	,822	,418
	Hayır	41	3,9610	,69601	,819	
Fiziksel Belirleyici	Evet	21	4,4757	,83779	,114	,916
	Hayır	41	4,4534	,67244	,106	
Doğal Belirleyici	Evet	21	3,5833	,89559	-1,196	,279
	Hayır	41	3,8293	,69246	-1,101	

Tablo 31'de ölçek sorularının otel yöneticisi olmadan önce afet deneyemine göre otel direncine yönelik karşılaştırma sonuçları verilmiştir. Tüm faktörlerin değerinin (p>0,05) alması sebebiyle otel yöneticisi olmadan önce afet deneyimi olan ile olmayan katılımcılar arasında anlamlı bir fark bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Tablo 32

Otel Yöneticisi olarak kariyeriniz sırasında Afet Deneyimi ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik T-Testi

Faktörler (Aritmetik ortalama)	Otel Yöneticisi olarak kariyeriniz sırasında hiç afetle ilgili deneyiminiz oldu mu?	N	Ortalama	SS	t	p
Ekonomik Belirleyici	Evet	14	4,0607	,47874	,12795	,778
	Hayır	48	4,0179	,54799	,07910	
Örgütsel Belirleyici	Evet	14	4,1593	,59754	,15970	,887
	Hayır	48	4,1323	,68931	,09949	
Beşeri Belirleyici	Evet	14	4,0836	,72428	,19357	,672
	Hayır	48	3,9927	,69562	,10040	
Fiziksel Belirleyici	Evet	14	4,5407	,79318	,21199	,644
	Hayır	48	4,4377	,71218	,10279	
Doğal Belirleyici	Evet	14	3,7500	,92508	,24724	,982
	Hayır	48	3,7448	,72839	,10513	

Tablo 32'de ölçek sorularının otel yöneticisi olduktan sonra afet deneyemine göre otel direncine yönelik karşılaştırma sonuçları verilmiştir. Tüm faktörlerin değerinin ($p>0,05$) alması sebebiyle otel yöneticisi olduktan sonra afet deneyimi olan ile olmayan katılımcılar arasında anlamlı bir fark bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Konaklama Sektöründe İş Deneyimi ile Otelin Afetlere Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Tek yönlü varyans analizi ANOVA testi uygulanarak, bağımsız değişkenler konaklama sektöründe iş deneyimi ile bağımlı değişkenler ekonomik, örgütsel, beşeri, fiziksel, doğal ve kültürel belirleyicilerin aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı incelenmiştir.

Tablo 33

Konaklama Sektöründe İş Deneyimi ile Otelin Afetlere Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

	Tanımlayıcı İstatistikler					
Faktörler (Aritmetik ortalama)	Varyans	N	Ortalama	SD	Min	Max

Ekonomik	3'e kadar	7	4,6743	,19789	4,43	4,86
Belirleyiciler	3-5	3	3,7633	,58106	3,14	4,29
Aritmetik Ortalama (7	6-10	18	3,8883	,57833	2,43	4,57
Madde)	11-15	14	4,0400	,55897	3,14	5,00
	16-20	12	3,9642	,28170	3,43	4,29
	21 ve üzeri	8	3,9475	,53382	3,29	4,57
	Toplam	62	4,0276	,52967	2,43	5,00
Örgütsel Belirleyiciler	3'e kadar	7	4,5557	,24227	4,22	4,89
Aritmetik Ortalama (9	3-5	3	3,7033	1,05097	2,89	4,89
Madde)	6-10	18	4,1422	,75576	2,00	5,00
	11-15	14	4,1271	,59719	2,78	5,00
	16-20	12	3,8525	,63064	2,89	5,00
	21 ve üzeri	8	4,3763	,59488	3,33	5,00
	Toplam	62	4,1384	,66508	2,00	5,00
Beşeri Belirleyiciler	3'e kadar	7	4,2743	,57306	3,42	5,00
Aritmetik Ortalama	3-5	3	3,6667	1,16715	2,83	5,00
(12 Madde)	6-10	18	4,1389	,62422	2,50	4,75
	11-15	14	3,9993	,77620	2,33	5,00
	16-20	12	3,7767	,71350	2,50	4,83
	21 ve üzeri	8	4,0113	,66600	2,92	4,67
	Toplam	62	4,0132	,69720	2,33	5,00
Fiziksel Belirleyiciler	3'e kadar	7	4,8586	,20153	4,43	5,00
Aritmetik Ortalama (7	3-5	3	3,9033	1,23217	2,57	5,00
Madde)	6-10	18	4,5161	,74144	2,00	5,00
	11-15	14	4,2650	,90251	2,14	5,00
	16-20	12	4,4050	,57434	3,57	5,00
	21 ve üzeri	8	4,6250	,58608	3,57	5,00
	Toplam	62	4,4610	,72578	2,00	5,00
Doğal Belirleyiciler	3'e kadar	7	3,9643	,60257	3,00	4,50
Aritmetik Ortalama (4	3-5	3	3,2500	1,00000	2,25	4,25
Madde)	6-10	18	3,8472	,62508	2,75	5,00
	11-15	14	3,5536	,87804	1,00	4,50
	16-20	12	3,8333	,67700	3,00	5,00
	21 ve üzeri	8	3,7188	1,08921	2,00	5,00
	Toplam	62	3,7460	,76888	1,00	5,00
Kültürel Belirleyiciler	3'e kadar	7	4,4286	1,13389	2,00	5,00
Aritmetik Ortalama (2	3-5	3	3,5000	,50000	3,00	4,00
Madde)	6-10	18	4,2500	1,04670	1,00	5,00
	11-15	14	4,4286	,75593	3,00	5,00
	16-20	12	4,7500	,45227	4,00	5,00
	21 ve üzeri	8	4,1875	1,41263	1,00	5,00
	Toplam	62	4,3629	,95028	1,00	5,00

Tablo 34

Konaklama Sektöründe İş Deneyimi ile Otelin Afetlere Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik ANOVA Testi

Faktörler	Varyans	Kareler Toplamı	SD	Ortalama Kareler	f	p	Anlamlı Fark
Ekonomik Belirleyiciler	Gruplar Arası	3,588	5	,718	2,971	,019	(3-5 Yıl)-
Aritmetik Ortalama (7	Gruplar İçi	13,526	56	,242			(6-10 ve 16-20 yıl)
Madde)	Toplam	17,113	61				
Örgütsel Belirleyiciler	Gruplar Arası	3,222	5	,644	1,519	,199	
Aritmetik Ortalama (9	Gruplar İçi	23,759	56	,424			
Madde)	Toplam	26,982	61				
Beşeri Belirleyiciler	Gruplar Arası	1,796	5	,359	,722	,610	
Aritmetik Ortalama (12	Gruplar İçi	27,856	56	,497			
Madde)	Toplam	29,652	61				
Fiziksel Belirleyiciler	Gruplar Arası	2,885	5	,577	1,105	,368	
Aritmetik Ortalama (7	Gruplar İçi	29,247	56	,522			
Madde)	Toplam	32,132	61				
Doğal Belirleyiciler	Gruplar Arası	1,872	5	,374	,613	,690	
Aritmetik Ortalama (4	Gruplar İçi	34,190	56	,611			
Madde)	Toplam	36,061	61				
Kültürel Belirleyiciler	Gruplar Arası	4,598	5	,920	1,020	,415	
Aritmetik Ortalama (2	Gruplar İçi	50,487	56	,902			
Madde)	Toplam	55,085	61				

Tablo 34'te konaklama sektöründe iş deneyimi ile otelin afetlere karşı dirençliliği arasındaki ilişki belirlemek için uygulanan ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Bu tabloya göre ekonomik belirleyiciler ile konaklama sektöründe iş deneyimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0,05$). Veriler Tukey HSD Post Hoc Tests üzerinden incelendiğinde ekonomik faktörler ($p=,019$; $F=2,971$) ile ilgili cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı farklılığa işaret etmektedir.

Araştırmaya Katılan Otel Kategorisi ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Tek yönlü varyans analizi ANOVA uygulanarak, bağımlı değişkenler Covid-19 belirleyicilerinin aritmetik ortalamaları ile bağımsız değişken olarak otel kategorisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı incelenmiştir.

Tablo 35

Otel Kategorisi İle Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişki Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

Tanımlayıcı İstatistikler
Covid19 Belirleyiciler Aritmetik Ortalama (8 Madde)

Varyans	N	Ortalama	SD	Min	Max
3 Yıldızlı	43	4,1214	,68591	2,75	5,00
4 Yıldızlı	16	3,8156	,42171	3,25	4,88
5 Yıldızlı	3	4,2533	,21939	4,00	4,38
Toplam	62	4,0489	,62392	2,75	5,00

Tablo 36

Otel Kategorisi İle Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik ANOVA Testi

Varyans	Kareler Toplamı	SD	Ortalama Kareler	f	p
Gruplar Arası	1,222	2	,611	1,601	,210
Gruplar İçi	22,524	59	,382		
Toplam	23,746	61			

Tablo 36'da otel kategorisi ile Covid-19 Pandemisi arasındaki ilişki belirlemek için uygulanan ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Bu tabloya göre Covid-19 belirleyicileri ile otel kategorisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$). Ancak 3 ve 5 yıldızlı ilgili cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı farklılığa işaret etmektedir. Elde edilen verilere göre Trakya Bölgesinde bulanan oteller kategorisi bakımında 3 ve 5 yıldızlı otellerin 4 yıldızlı otellere göre Covid-19'dan daha az etkilendiği söylenebilir.

Araştırmaya Katılan Otel Büyüklüğü ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Tek yönlü varyans analizi ANOVA uygulanarak, bağımlı değişkenler Covid-19 belirleyicilerinin aritmetik ortalamaları ile bağımsız değişken olarak otel büyüklüğü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı incelenmiştir.

Tablo 37

Otel Büyüklüğü İle Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

Tanımlayıcı İstatistikler
Covid19 Belirleyiciler Aritmetik Ortalama (8 Madde)

Varyans	N	Ort.	SD	Min	Max
Küçük (Yatak Sayısı 1-99)	31	4,0432	,11480	2,75	5,00
Orta (Yatak Sayısı 100-299)	29	4,0493	,11888	3,00	5,00
Büyük (Yatak Sayısı 300 ve üzeri)	2	4,1300	,00000	4,13	4,13
Toplam	62	4,0489	,07924	2,75	5,00

Tablo 38

Otel Büyüklüğü İle Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik ANOVA Testi

Varyans	Kareler Toplamı	SD	Ortalama Kareler	f	p
Gruplar Arası	,014	2	,007	,018	,983
Gruplar İçi	23,732	59	,402		
Toplam	23,746	61			

Tablo 38'de otel büyüklüğü ile Covid-19 Pandemisi arasındaki ilişki belirlemek için uygulanan ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Bu tabloya göre Covid-19 belirleyicileri ile otel büyüklüğü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$).

Otel Personel Sayısı ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Tek yönlü varyans analizi ANOVA uygulanarak, bağımlı değişken Covid-19 belirleyicisinin ortalamaları ile bağımsız değişken olarak otel personel sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı incelenmiştir.

Tablo 39

Otel Personel Sayısıi ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

Tanımlayıcı İstatistikler Covid19 Belirleyiciler Aritmetik Ortalama (8 Madde)					
Varyans	**N**	**Ort.**	**SD**	**Min**	**Max**
10'dan az	17	3,9512	,71705	2,88	5,00
11-50	36	4,0783	,63292	2,75	5,00
51'den fazla	9	4,1156	,39765	3,63	4,88
Toplam	62	4,0489	,62392	2,75	5,00

Tablo 40

Otel Personel Sayısı ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik ANOVA Testi

Varyans	**Kareler Toplamı**	**SD**	**Ortalama Kareler**	**f**	**p**
Gruplar Arası	,234	2	,117	,293	,747
Gruplar İçi	23,512	59	,399		
Toplam	23,746	61			

Tablo 40'ta otelde çalışan personel sayısı ile Covid-19 Pandemisine karşı direnç düzeyi arasındaki ilişki belirlemek için uygulanan ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Bu tabloya göre Covid-19 belirleyicileri ile otel büyüklüğü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$).

Otelin Bulunduğu İl ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Tek yönlü varyans analizi ANOVA uygulanarak, bağımlı değişkenler Covid-19 belirleyicisinin aritmetik ortalamaları ile bağımsız değişken olarak otel bulunduğu il arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı incelenmiştir.

Tablo 41

Otelin Bulunduğu İl ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

Tanımlayıcı İstatistikler
Covid19 Belirleyiciler Aritmetik Ortalama (8 Madde)

Varyans	N	Ort.	SD	Min	Max
Çanakkale	24	4,0962	,60029	2,75	5,00
Edirne	22	4,0995	,68805	2,88	5,00
Kırklareli	3	4,5433	,58791	3,88	5,00
Tekirdağ	13	3,7615	,49225	3,00	4,88
Toplam	62	4,0489	,62392	2,75	5,00

Tablo 42

Otelin Bulunduğu İl ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye ANOVA Testi

Varyans	Kareler Toplamı	SD	Ortalama Kareler	f	p.
Gruplar Arası	1,917	3	,639	1,698	,177
Gruplar İçi	21,829	58	,376		
Toplam	23,746	61			

Tablo 42'dee otelin bulunduğu il ile Covid-19 Pandemisine karşı direnç düzeyi arasındaki ilişki belirlemek için uygulanan ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Bu tabloya göre Covid-19 belirleyicileri ile otelin bulunduğu il arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$).

Otel Yöneticilerinin Cinsiyeti ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Tek yönlü varyans analizi t-testi uygulanarak, bağımsız değişkenler otel yöneticisinin cinsiyeti ile bağımlı değişkenler Covid-19 belirleyicilerin aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı incelenmiştir.

Tablo 43

Otel Yöneticilerinin Cinsiyeti ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik T-testi

Faktör	Cinsiyet	N	Ortalama	SS	t	p
Covid19 Belirleyiciler Aritmetik Ortalama (8 Madde)	Kadın	19	3,9168	,60774	-1,110	,771
	Erkek	43	4,1072	,62906	-1,125	

Tablo 43'te ölçek sorularının otel yöneticisinin cinsiyetine göre otellerin Covid-19 Pandemisine karşı dirençine yönelik karşılaştırma sonuçları verilmiştir. Tüm faktörlerin değerinin (p>0,05) alması sebebiyle otel yöneticilerinin cinsiyeti ile afetler karşı dirençlilik arasında anlamlı bir fark bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Araştırmaya Katılan Otel Yöneticilerinin Eğitim Düzeyi ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Tek yönlü varyans analizi t-testi uygulanarak, bağımsız değişkenler otel yöneticilerinin eğitim düzeyi ile bağımlı değişkenler Covid-19 belirleyicilerin aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı incelenmiştir.

Tablo 44

Otel Yöneticilerinin Eğitim Düzeyi ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

Tanımlayıcı İstatistikler
Covid19 Belirleyiciler Aritmetik Ortalama (8 Madde)

Varyans	N	Ort.	SD	Min	Max
İlkokul	2	3,0000	,35355	2,75	3,25
Lise	9	3,9200	,57758	3,00	4,88
Ön lisans	9	3,9056	,55669	2,88	4,75
Lisans	38	4,1603	,61995	3,00	5,00
Yüksek Lisans-Doktora	4	4,1275	,63804	3,25	4,75
Toplam	62	4,0489	,62392	2,75	5,00

Tablo 45

Otel Büyüklüğü ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik ANOVA Testi

Varyans	Kareler Toplamı	SD	Ortalama Kareler	f	p	Anlamlı Farklar
Gruplar Arası	3,031	4	,758	2,085	,095	(İlkokul)-
Gruplar İçi	20,715	57	,363			(lisans ve
Toplam	23,746	61				lisansüstü)

Tablo 45'te otel büyüklüğü ile Covid-19 Pandemisi arasındaki ilişki belirlemek için uygulanan ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Bu tabloya göre Covid-19 belirleyicileri ile otel büyüklüğü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur (p>0,05).

Araştırmaya Katılan Otel Yöneticilerinin Yöneticilik Deneyimi ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Tek yönlü varyans analizi t-testi uygulanarak, bağımsız değişkenler otel yöneticisi olarak afet deneyimi ile bağımlı değişkenler Covid-19 belirleyicilerin aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı incelenmiştir.

Tablo 46

Genel Afet Deneyimi ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik T-testi

Faktör	Otel Yöneticisi olarak kariyeriniz sırasında hiç afetle ilgili deneyiminiz oldu mu?	N	Ortalama	SS	t	p
Covid19	Evet	14	4,1107	,53132	,419	,206
Belirleyiciler	Hayır	48	4,0308	,65244	,469	
Aritmetik Ortalama (8 Madde)						

Tablo 46'da otel yöneticisi olduktan sonra afet deneyimine göre Covid-19 Pandemisine yönelik karşılaştırma sonuçları verilmiştir. Covid-19 belirleyicilerinin (p>0,05) alması sebebiyle otel yöneticisi olduktan sonra afet deneyimi olan ile olmayan katılımcılar arasında anlamlı bir fark bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Araştırmaya Katılan Otel Yöneticilerinin Afet Deneyimi ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Tek yönlü varyans analizi t-testi uygulanarak, bağımsız değişkenler otel yöneticisi olarak afet deneyimi ile bağımlı değişkenler Covid-19 belirleyicilerin aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı incelenmiştir.

Tablo 47

Otel Yöneticisi Olmadan Önce Afet Deneyimi ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik T-testi

Faktör	Yaşamınızda daha önce hiç afetle ilgili deneyiminiz oldu mu?	N	Ortalama	SS	t	p
Covid19 Belirleyiciler Aritmetik Ortalama (8 Madde)	Evet	21	4,2767	,50164	2,115	,192
	Hayır	41	3,9322	,65317	2,302	

Tablo 47'de otel yöneticisi olmadan önce afet deneyemine göre Covid-19 Pandemisine yönelik karşılaştırma sonuçları verilmiştir. Covid-19 belirleyicilerinin (p>0,05) alması sebebiyle otel yöneticisi olmadan önce afet deneyimi olan ile olmayan katılımcılar arasında anlamlı bir fark bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Otel Yöneticisi Olarak Calışma Süresi ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Tek yönlü varyans analizi ANOVA testi uygulanarak, bağımsız değişkenler otel yöneticisi olarak calışma süresi ile bağımlı değişkenler Covid-19 belirleyicilerin aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı incelenmiştir.

Tablo 48

Otel Yöneticisi Olarak Calışma Süresi ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

Tanımlayıcı İstatistikler Covid19 Belirleyiciler Aritmetik Ortalama (8 Madde)						
Varyans	**N**	**Ort.**	**SD**	**Min**	**Max**	**Varyans**
5'e kadar	27	3,9470	,64011	,12319	2,88	5,00
6-10	19	4,0416	,60827	,13955	3,00	5,00
11-15	12	4,1383	,63612	,18363	2,75	5,00
16 ve üzeri	4	4,5025	,51032	,25516	4,00	5,00
Toplam	62	4,0489	,62392	,07924	2,75	5,00

Tablo 49

Otel Yöneticisi Olarak Calışma Süresi ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Anava Testi

Varyans	**Kareler Toplamı**	**SD**	**Ortalama Kareler**	**f**	**p**
Gruplar Arası	3,031	4	,758	2,085	,095
Gruplar İçi	20,715	57	,363		
Toplam	23,746	61			

Tablo 49'da otel yöneticisi olarak calışma süresi ile otelin Covid-19 Pandemisine yönelik karşılaştırma sonuçları verilmiştir. Covid-19 belirleyicilerinin ($p>0,05$) alması sebebiyle otel yöneticisi olarak calışma süresi ile otelin Covid-19 Pandemisine karşı direnç düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Araştırmaya Katılan Otel Yöneticilerinin: "Covid-19 Pandemesinin Turizm Sektörüne Etkileri Nelerdir?" Sorusuna Yanıtlarına Dair Bulgular

Tablo 50

50.Soru: Size göre Covid-19 Pandemesinin turizm sektörüne etkileri nelerdir?

Anahtar Kelimeler	**Frekans**	**Yüzde**
Sektörün olumsuz etkilenmesi	21	33,87%
Sektörde gelir kaybı yaşanması	14	22,58%
Rezervasyon iptalleri	4	6,45%
Sektöre yapılan yatırımların azalması	4	6,45%
Hijyen standartlarında gelişen yenilikler	4	6,45%
Aşıların etkisi ile sektörün eski haline döneceği	2	3,23%
Fiyat artışı	2	3,23%
İşletme maliyetlerinde artış	2	3,23%
Rezervasyonların revize edilmesine sebep olması	2	3,23%
Sektörde istihdam kaybı yaşanmıştır.	2	3,23%
Turist davranışlarında değişiklik.	2	3,23%
Ürün ve hizmet standartlarında değişim	2	3,23%
Yazlık ve küçük işletmeler de sezon oldukça iyi geçmiştir.	1	1,61%
Toplam	**62**	

Araştırmanın ellinci sorusu, Trakya Bölgesinde faaliyet gösteren üç, dört ve beş yıldızlı otel işletmelerinin yönetcilerine Covid-19 Pandemisinin turizm sektörüne etkisini ölçmek ve pandemiye karşı varsa aldıkları önlemleri tespit etmek amacıyla sorulmuştur. Bu sorudan elde edilen veriler anahtar kelimeler belirlenerek kurulan cümlelerden analiz edilerek kurgulanmış olup elde edilen bulgular tabla 50'de sunulmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM
SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç

Bu çalışmada Trakya Bölgesinde faaliyet gösteren üç, dört ve beş yıldızlı otel işletmelerinin, katılımcılarının demografik özelliklerini, otellerin afet direnç düzeylerini ve Covid-19 Pandemisinin işletmelere etkilerini tespit etmeye çalışılmıştır.

Otel Kategorisi ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki Farklılıklar: Otel kategorisi ile afet direnç düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Örgütsel ve doğal faktörlere göre Trakya Bölgesinde faaliyet gösteren 3 ve 4 yıldızlı otellerin afet direnci 5 yıldızlı otellere göre istatistiksel olarak daha yüksektir ancak aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Otel Büyüklüğü ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki Farklılıklar: Otel büyüklüğü ile afet direnç düzeyi arasında örgütsel belirleyiciler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0,05$). İstatistiksel veriler LSD Post Hoc Tests üzerinden incelendiğinde ekonomik faktörler ($p=,092$; $F=2,488$) ve örgütsel faktörler ($p=,039$; $F=3,426$) ile ilgili cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı farklılığa işaret etmektedir. Büyük ölçekli otellerin orta ölçekli otellere göre afetlere karşı ekonomik ve örgütsel açıdan daha dirençli olduğu sonucuna varılmıştır.

Otel Personel Sayısı ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki Farklılıklar: Otel personel sayısı ile afet direnç düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Ancak ekonomik faktörler ($p: ,116$; $F:2,236$) açısından personel sayısı 51'den fazla olan otellerin 11-50 arasında personele sahip otellere göre afetlere karşı daha dirençli oldukları tespit edilmiştir.

Otelin Bulunduğu İl ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki Farklılıklar: Otel bulunduğu il ile afet direnç düzeyi arasında kültürel belirleyiciler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0,05$). Tekirdağ ilinde faaliyet gösteren otellerin yöneticilerinin kültürel faktörler açısından diğer illere göre kendisini bulunduğu yere ait hissedemeyenlerden oluştuğu istatistiksel olarak tespit edilmiştir. Yine

Tekirdağ'da bulunan otellerin diğer illerdeki otellerin ekonomik, örgütsel, beşeri, fiziksel ve doğal faktörler açısından afetlere karşı daha dirençli olduğu istatistiksel olarak tespit edilmiştir.

Otel Yöneticilerinin Cinsiyeti ile Otelin Afetlere Karşı Dirençliliği Arasındaki Farklılıklar: Otel yöneticilerinin cinsiyeti ile afetler karşı dirençlilik arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

Otel Yöneticilerinin Eğitim Düzeyi ile Otel Dirençliliği Arasındaki Farklılıklar: Otel yöneticilerinin eğitim düzeyi ile afetler karşı dirençlilik arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

Otel Yöneticilerinin Yöneticilik Deneyimi ile Otel Dirençliliği Arasındaki Farklılıklar: Otel yöneticilerinin yöneticilik süresi ile afetlere karşı dirençlilik arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Otel yöneticiliği 5'e kadar olanlar ile 16 ve üzeri yıl olanların ekonomik, örgütsel, beşeri, fiziksel ve doğal faktörler açısından afet dirençliliği diğer deneyim sürelerine göre istatistiksel olarak daha yüksektir.

Otel Yöneticilerinin Yönetici Olmadan Önce Afet Deneyimi Olanlarla Olmayanlar Arasındaki Farklılıklar: Otel yöneticilerinin yönetici olmadan önce afet deneyimi olan ile olmayanların afetlere karşı otel dirençliliği arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

Otel Yöneticilerinin Yönetici Olduktan Sonra Afet Deneyimi Olanlarla Olmayanlar Arasındaki Farklılıklar: Otel yöneticilerinin yönetici olduktan sonra afet deneyimi olan ile olmayanların afetlere karşı otel dirençliliği arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

Konaklama Sektöründe İş Deneyimi ile Otelin Afetlere Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki Farklılıklar: Konaklama sektöründe iş deneyimi ile afetlere karşı otel dirençliliği arasında ekonomik belirleyiciler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0,05$). Ekonomik faktörler açısından konaklama sektöründe 3-5 yıl (M: 4,67) arasında çalışanlar ile 6-10 yıl (M: 3,88) ve 16-20 yıl (M: 3,96) arasında çalışanlar arasında anlamlı bir istatistiksel farka işaret ettiği için Tukey HSD post hoc testi gerçekleştirilmiş 3-5 yıl deneyime sahip olan yöneticilerin 6-10 yıl ve 16-20 yıl arasında tecrübeye sahip olanlara karşı anlamlı bir fark ile afetlere karşı daha dirençli olduğu tespit edilmiştir.

Otel Kategorisi ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki Farklılıklar: Otel kategorisi ile otelin Covid-19 Pandemisine karşı direnç

düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Trakya Bölgesinde faaliyet gösteren 3 ve 5 yıldızlı otellerin Covid-19 Pandemisine karşı direnci 4 yıldızlı otellere göre istatistiksel olarak daha yüksektir ancak aralarında anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

Otel Büyüklüğü ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki Farklılıklar: Otel büyüklüğü ile otelin Covid-19 Pandemisine karşı direnç düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

Otel Personel Sayısı ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki Farklılıklar: Otel personel sayısı ile otelin Covid-19 Pandemisine karşı direnç düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Personel sayısı 10'dan az olan otellerin Covid-19 Pandemisine karşı direnç düzeyinin istatistiksel olarak düşük olduğu söylenebilir ancak anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

Otelin Bulunduğu İl ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki Farklılıklar: Otel bulunduğu il ile otelin Covid-19 Pandemisine karşı direnç düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Tekirdağ ilinde faaliyet gösteren otellerin Covid-19 Pandemisine karşı direnç düzeyinin istatistiksel olarak düşük olduğu söylenebilir ancak anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

Otel Yöneticilerinin Cinsiyeti ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki Farklılıklar: Otel yöneticilerinin cinsiyeti ile otelin Covid-19 Pandemisine karşı direnç düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Kadın yöneticilerin (M: 3,91) çalıştığı otellerin erkek yöneticilere (M: 4,10) göre Covid-19 Pandemisine karşı direnç düzeyinin istatistiksel olarak düşük olduğu söylenebilir ancak anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

Otel Yöneticilerinin Eğitim Düzeyi ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki Farklılıklar: Otel yöneticilerinin eğitim düzeyi ile otelin Covid-19 Pandemisine karşı direnç düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. İlkokul mezunları (Ort:3,00) ile lisans mezunları (Ort: 4,16) ve Yüksek Lisans-Doktora mezunları arasında (Ort: 4,12) anlamlı bir istatistiksel farka işaret ettiği için LSD post hoc testi gerçekleştirilmiş ve eğitim seviyesi lisans ve lisansüstü eğitime sahip olan yöneticilerin ilkokul mezunu yöneticilere karşı anlamlı bir fark ile Covid-19'a karşı daha dirençli olduğu tespit edilmiştir.

Otel Yöneticilerinin Yöneticilik deneyimi ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki Farklılıklar: Otel yöneticilerinin yöneticilik deneyimi

ile otelin Covid-19 Pandemisine karşı direnç düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

Otel Yöneticilerinin Afet Deneyimi ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki Farklılıklar: Otel yöneticilerinin afet deneyimi ile otelin Covid-19 Pandemisine karşı direnç düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

Konaklama Sektöründe İş Deneyimi ile Otelin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Arasındaki Farklılıklar: Konaklama ile otelin Covid-19 Pandemisine karşı direnç düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

19 Pandemesinin Turizm Sektörüne Etkileri Nelerdir?": Araştırmanın ellinci sorusu, Trakya Bölgesinde faaliyet gösteren üç, dört ve beş yıldızlı otel işletmelerinin yöneticilerine Covid-19 Pandemisinin turizm sektörüne etkisini ölçmek ve pandemiye karşı varsa aldıkları önlemleri tespit etmek amacıyla sorulmuştur. Otel yöneticilerin cevapları incelendiğinde kısıtlamalar ve insanların endişelerinden kaynaklı seyahat edememelerinin sektörü olumsuz etkilediği ve ekonomik kayıplara sebep olduğu tespit edilmiştir.

Otellerin Genel Afetlere Karşı Direnç Düzeyi Üzerine Tartışma; Trakya Bölgesinde bulunan üç, dört ve beş yıldızlı otellerin kategorisinin ve büyüklüğünün afet direnç düzeyine etkisinin verilen yanıtlar ile olumlu etkisi olduğu söylenebilir. Elimizdeki verilere göre örgütsel ve doğal faktörler göz önüne alındığında Trakya Bölgesinde faaliyet gösteren 3 ve 4 yıldızlı otellerin afet direnci 5 yıldızlı otellere göre istatistiksel olarak daha yüksek olduğu görülmüş aynı zamanda büyük ölçekli otellerin orta ölçekli otellere göre afetlere karşı ekonomik ve örgütsel açıdan daha dirençli olduğu tespit edilmiş ancak aralarında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Elde edilen verilere göre 5 yıldızlı otellerden anketimize dönüş sayısının az olması (üç adet) sebebiyle 5 yıldızlı otellerin durumu hakkında net bir yargıda bulunmamızı engellemiş olabilir. Ivkov vd., (2019)'lerinin yaptığı araştırmada otel kategorisi ve otel büyüklüğüne göre afet direnç düzeyi önemli ölçüde farklılıklar göstermektedir. Araştırmada beş yıldızlı otel yöneticileri ile büyük ve orta ölçekli otellerde çalışanlar arasında beşeri ve fiziki faktörlerde anlamlı istatistiksel farklar bildirmişlerdir. Ivkov vd., (2019)'lerinin araştırma sının Avrupa'daki otelleri kapsadığı ve Avrupa'da otel işletmelerinin, otel çalışanlarının gelişimleri ile otelin fiziksel kapasitesinin gelişimine önem verdiği, Trakya Bölgesindeki

otel işletmelerinde ise ekonomik yapı ile organizasyon yapısının güçlü olmasına ağırlık verdikleri düşünüldüğünde aradaki farklılığın bu nedenle ortaya çıkmış olabilir.

Yöneticilik öncesi ve sonrasında afet tecrübesi olanlar ile olmayanlar arasında afet direnç düzeyine etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Otel yöneticiliğinde deneyim süresi 3-5 yıl olan yöneticilerin, 6-10 yıl ve 16-20 yıl arasında tecrübeye sahip olanlara karşı otellerinin ekonomik faktörler açısından afetlere karşı daha dirençli olduğu bulunmuş ancak ortaya çıkan bu farkın kaynağı bulunamamıştır. Ivkov vd., (2019)'lerinin yaptığı araştırma sonuçlarına göre daha önce doğal afet tecrübesi olan veya otelcilik sektöründe daha uzun süre staj yapmış yöneticiler tarafından işletilen oteller diğerlerine oranla daha yüksek düzeyde dirençliliğe sahiptirler. Bu tür yöneticiler, otelin dayanıklılığına yatırım yapmanın öneminin farkındadır ve bu nedenle gerekli prosedürlere yatırım yapar ve finansal kaynakları bu amaçlara tahsis ederler sonucuna varılmıştır.

Otellerin Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi Üzerine Tartışma: Trakya Bölgesinde faaliyet gösteren üç, dört ve beş yıldızlı otellerin Covid-19 Pandemisine karşı direnci düzeyi ölçülmeye çalışılmıştır. Anketimize katılan yöneticiler Covid-19 Pandemisinin turizm sektörüne etkisinin yüksek gelir kaybı ve istihdam kaybına neden olduğunu bildirmişlerdir. Yaşanan kısıtlamalar ve sağlık endişeleri nedeniyle turizme katılma isteğinin azaldığı ya da tamamen ortadan kalkmak zorunda kaldığı bir dönemden geçildiği bilinmektedir. Otel yöneticilerine göre Covid-19 Pandemisinin turizm sektöründe çok büyük olumsuzluklara yol açacağı, yüksek gelir kaybına neden olacağı, mevcut rezervasyonların iptal edilmesine sebep olacağı, yatırımlarda azalmaların yaşanabileceği ve gelişen yeni hijyen koşullarının işletmelere maddi yükler getireceği düşünülmektedir. Karadeniz vd., (2020)'leri de çalışmalarında benzer bulgular elde etmişler ve otelcilik sektörünün salgına hazırlıksız yakalandığını ve salgının sektöre özellikle ekonomik bağlamda kalıcı olumsuz etkiler bırakacağını raporlamışlardır (Karadeniz vd., 2020). Bir başka araştırmada Ö. Türker ve Ertürk (2020)'de katılımcıların büyük bir kısmının turizm sektörünün yaşanan pandemi sürecinden olumsuz bir şekilde etkileneceğini düşündüklerini belirtmişlerdir (Özaltın Türker ve Ertürk, 2020).

Otellerin Covid-19 Pandemisine karşı direnç düzeyi ölçülürken, eğitim düzeyi lisans ve lisansüstü olan yöneticilerin ilkokul mezunlarına göre Covid-19 sürecini daha iyi yönettikleri ve alınması gereken tedbirlere daha hızlı uyum sağlayabildikleri tespit edilmiştir.

Personel sayısı bakımından Otellerin Covid-19 Pandemisine karşı afet direnci düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ö. Türker ve Ertürk (2020) yaptıkları çalışmada işletmelerin, turizm sezonunun hedeflenen düzeyin altında seyretmesi sebebiyle maliyetleri kısmak için kapasite düşürme ve daha az sayıda personel çalıştırılmaya yöneldiklerini tespit etmişlerdir (Özaltın Türker ve Ertürk, 2020). Bu bulgular, bizim çalışmamızda yer alan 50. soruya verilen yanıtlar ile benzerdir.

Sonuçları genel olarak ele aldığımızda, konaklama sektörünün pandemi durumuna karşı hazırlıksız olduğu, Covid-19 Pandemisinin sektörde ağırlıklı olarak ekonomik sorunlara yol açtığı ve etkilerinin kısa sürede ortadan kalkmayacağı söylenebilir. Pandeminin turizm sektörüne verdiği yıkıcı etkilerden korunabilmek için işletmeler planlarını uzun vadeli hazırlamalı ve gelişmeleri yakından takip ederek hızlı kararlar alabilmelidirler. Yaşanan küresel kısıtlamalar ile birçok Avrupa ülkesinin Türkiye'yi güvenli ülke statüsünde görmemesi sonucu yabancı turist sayısında düşük rakamlarla karşı karşıya kalan konaklama sektörü iç turizme yönelik hamleler yaparak yeni pazarlama stratejileri geliştirmelidirler.

Yeni normaller olarak adlandırılan tedbirler sonucunda esnetilen kısıtlamalar ile konaklama sektörü bir miktar rahatlamış ve pandemi başındaki durağan süreçten belli oranda çıkılması sağlanmıştır. Yaşanan krizler sonrası çıkan yeni fırsatları görerek yeni turizm konseptleri üretebilen işletmelerin gelirlerini arttırabilecekleri döneme girilmiştir. Buna en iyi örnek pandemi öncesindeki eski tip otel ve benzeri konaklama işletmeleri yerine daha az hareketliliğin olduğu, sosyal mesafenin uygulanabildiği ya da tamamen insanlardan uzak olunabilecek işletmelerin tercih edilmeye başlandığı (Yenişehirlioğlu & Salha, 2019) ortaya konulmuştur.

Afetlerde Dirençlilik Kavramı Üzerine Tartışma: Yaşanan afetlere karşı insanoğlu tedbir alma ihtiyacı ile çeşitli stratejiler geliştirmiştir. Son yıllarda geliştirilen afet yönetim modelleri arasında dirençlilik kavramı öne çıkmaktadır. 1970'li yıllarda Direnç kavramı ekolojik değişimler ve dengelerin belirlenmesinde kullanıyorken, 90'lı yıllara gelindiğinde artık afet riskini azaltma üzerine yapılan çalışmalarda kendisine yer bulmaya başlamıştır. "Afetlerde dirençlilik, bir tehlikeye maruz kalmış bir sistemin ya da toplumun, temel yapılarının korunması ve yenilenmesi de dahil olmak üzere, tehlikenin etkilerini zamanında ve etkili bir şekilde soğurma, eski hale dönüş ve iyileşme kabiliyeti" (Gerdan, vd., 2018) olarak tanımlamıştır.

AFAD'a göre afete dirençlilik (disaster resilience), tehlikelere açık bir sistem, toplum veya topluluğun afet tehlikesine karşı dayanıklı olabilme, bununla baş edebilme, afetlerin etkisini kısa sürede gidererek iyileştirme kapasitesidir. Başka bir ifade ile tehlikeli bir oluşumun etkilerini zamanında ve etkili olarak ön görme, tahmin etme, uyum sağlama, önleme, azaltma, baş edebilme ve iyileştirme yeteneği şeklinde tanımlanmıştır (AFAD, 2020).

Afetlere dirençli toplum (disaster resilient community): Afet sonrası yaşanan acil durum sürecinin ardından, toplumun olası yeni bir afete karşı daha dirençli kılınması amacıyla yapılan zarar azaltma, hazırlık ve iyileştirme faaliyetleri sonucunda ulaşılan yeterlilik düzeyi. Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması konusunda eğitimli ve bilinçli olduğu ve etkin önlemler alabildiği için her tür ve büyüklükteki afetlerden olabildiğince az zarar gören ve hazırlıklı olduğu için de kısa süre içinde ve dışarıdan büyük yardımlar almadan normal yaşam düzenine dönebilen toplulukları ifade eder (AFAD, 2020).

Dirençlilik (resilience) kavramını ise; bir birey veya topluluğun tehlikeli bir oluşumun etkilerini, zamanında ve etkili olarak tahmin etme, öngörme, önleme, azaltma ve iyileştirme kapasitesi olarak tanımlanmıştır (AFAD, 2020).

Afetlere karşı kentsel direnci Birleşmiş Milletler 2009'da: "Her türlü tehlike/ tehdit karşısında, etkilenme olasılığına sahip yerleşmelerin, toplumların ve tüm sistemlerin; kendilerini koruma, sistemin işleyişini güvence altına alma, kısa sürede yeniden yapılanma ve değişime uyum sağlama için gerekli kaynaklara sahip olması ve bu kaynakları etkin kullanım becerisi" olarak açıklamıştır (İstanbul Valiliği & Türkoğlu, 2014).

Afet direnci ile ilgili çalışmalar: Otellerin afet direncini ölçme hedefiyle yaptıkları ilk çalışmalarında, Brown vd., (2017)'leri "Otel sektöründe afet direncinin araştırılması: Literatürün sistematik bir derlemesi" ile felaketlere karşı afet dirençliliğinin turizm sektörü için çerçevelendiği ve otel sektörüne göre kavramların uygulanabilirliğinin araştırıldığı çalışma olmuştur. Araştırmada afetlerin ve oteller özelinde beklenilen seviyede olmadığını söylemişlerdir.

İkinci çalışmalarında, Brown vd., (2018)'leri afet direnç belirleyicilerinin kavramsal çerçevesinin oluşturulması ve otel işletmelerindeki organizasyonların afetlere karşı dirençlerini geliştirebilmeleri için pratik bir yol bulunması amacıyla "Otel sektöründe afet direncini araştırmak için bütünleştirici bir çerçeve" DRFH "Otel Sektörü

için Afet Direnç Ölçeği"'ni geliştirerek, geçerlilik ve güvenilirlik araştırmalarını yapmışlardır. Araştırmacılar, Kavramsal çerçeveyi; ekonomik, sosyal, beşeri, fiziksel, doğal ve kültürel belirleyiciler olarak tanımlamış ve her bir otel bazında afetlere karşı dayanıklılık geliştirmek için ayrı ayrı yordayıcı-gruplar olarak incelemişlerdir.

Son çalışmalarında, Brown vd., (2019) 'lerinin "Otel sektöründe afet direncinin ölçülmesi: Wellington ve Hawke's Bay, Yeni Zelanda Otel Personeli ve Yöneticilerinin Keşif Çalışması" isimli makalelerinde geliştirdikleri "Otel Sektörü için Afet Direnç Ölçeği (DRFH) 'ni kullanmışlardır. Araştırmacılar bu çalışmada; otel sektörünün afet direnç düzeyini ölçmede geliştirdikleri DRFH ölçeğinin kullanılabilirliğini ölçmek üzere yaptıklarını aktarmışlardır. Otellerin afetlere karşı direncini, organizasyonların bir afet ile karşı karşıya kaldığında, yaşanan bu krize dayanma gücünü ve bu krizlerden kurtulma becerilerini ölçmeyi hedeflemişlerdir. Çalışmada belirlenen bölgelerde bulunan otellerin hem genel müdürler hem de çalışanlarından elde edilen anket bilgileri, direnç belirleyicileri hakkındaki bilgilerimizin geliştirilmesini sağlama, mevcut ve gelecekteki direnç düzeyinde bulunan boşlukların belirlenmesine ve geliştirilmesine katkıda bulunmuştur. Sonuç olarak elde edilen veriler ile çalışmanın kapsamında uygulamaya tabi olan otellerin, tüm DRFH belirleyicileri açısından olumlu afet direnç özelliğine sahip olduğunu saptamış olmalarına rağmen otellerin afetlere karşı direnç düzeylerinde bazı boşluklar olduğunu tespit etmişler ve mevcut direnci gelecekte geliştirmeleri adına şu önerilerde bulunmuşlardır; afet yönetimi faaliyetlerinin bütçelenmesi, personelin afet planlamasına dahil edilmesine daha fazla önem verilmesi ve konuklara var olan tehlikelerin neler olduğuna ve bu tehlikelere karşı alınan koruyucu tedbirler hakkında daha fazla bilgi verilmesi gerektiği sonucuna varmışlardır.

Ivkov vd., (2019)'lerinin "Doğal Afetler ve Otel Endüstrisinin Direnci: Avrupa'daki Otel Yöneticileri arasında Keşifsel Bir Çalışma" isimli makaleleri Brown vd., (2019)'nin geliştirdiği DRFH ölçeğini otel yöneticileri üzerine uygulanabilecek şekilde geliştirmişlerdir. Çalışmada otellerin doğal afet direnci ile yönetici profili arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Bu çalışma doğal afetlerden en çok etkilenen 12 Avrupa ülkesinden 63 otel yöneticisinin anket yanıtlarına dayanmaktadır. Çalışmada çok belirleyicili öngörücüye dayalı yaklaşım bazında, otellerin doğal afetlere karşı direnci incelenmiştir. Yöneticilerin daha önce bir doğal afet deneyimi, yönetimsel deneyimi olup olmaması, organizasyon kategorisi ve büyüklüğünün, otel direnci üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Otellerin bu tür durumları önceden tahmin

etmesi gerektiği ve işlerin sürdürülebilirliğini sağlamak için yapılması gerekenlerin araştırılması gerekliliği vurgulanmıştır.

Cutter vd., (2008)'lerinin "Doğal afetlerde toplumun direncini anlamak için mekana dayalı bir model" isimli çalışmalarında afetlere direnci ölçmek için standartların ve ölçümlerin belirlenmesinin, özellikle ABD'de yerel, eyalet ve federal kurumların karşılaştığı zorluklardan biri olduğu saptanmış yerel veya topluluk düzeyinde afet direncinin karşılaştırılmalı değerlendirmelerini geliştirmek için yeni tasarlanmış bir afet direnç (DROP) modeli oluşturulmuştur. Geliştirilen DROP ölçeği Ekolojik, Sosyal, Ekonomik, Kurumsal, Altyapı ve Topluluk yeterliliği olmak üzere 6 belirleyiciden oluşmaktadır. Bu çalışma afet direnci ile ilgili yapılmış ilk çalışmalardan biri olma özelliği ile öne çıkmaktadır.

Literatür taramasında birçok alanın afet direncini ölçmek adına araştırmacıların çalışmalar yaptığı görülmüştür. Bunlara kısaca değinilecek olursa; Cutter vd., (2014)'lerinin "Toplum Afet Direncinin Coğrafyaları" isimli çalışmalarından ABD'nin tüm ilçeleri üzerinde uyguladıkları Topluluklar için Temel Direnç Göstergeleri (BRİC) ile afet direnci ölçülmüştür. Mühendislik alanında Cimellaro vd, (2010)'lerinin "Afet direncinin analitik nicelendirilmesi için çerçeve" isimli çalışmalarında fiziksel sistemindeki ve sistemin hizmet verdiği popülasyondaki doğrudan ve dolaylı kayıplar dikkate alınarak, basitleştirilmiş bir kurtarma modeli kullanılarak tipik Kaliforniya Hastanesi binası için formüle edilmiş ve örneklenmiştir. Direnç ölçeğini örneklemek için bir hastane ağını analiz etmişlerdir. Direnç fonksiyonuna felaketin etkisini, müdahale ve iyileşmenin sonuçlarını, restorasyon ve hazırlığın etkilerini ortaya koyabildiğini bu nedenle, böyle bir işlevin hem politikacılar hem de mühendisler için karar sürecinde önemli bir araç haline geldiğini söylemişlerdir. Orencio ve Fujii, (2013) "Kıyı topluluklarını analitik bir hiyerarşi sürecine (AHP) göre değerlendirmek için yerelleştirilmiş bir afet direnç endeksi" isimli çalışmalarında iklim değişikliği üzerine geliştirdikleri Analitik Hiyerarşi Süreci (AHP) isimli ölçekleri ile yerel düzeyde afetlere dirençli kıyı toplumlarının oluşturmasını önermişler. Çalışma sonucunda geliştirilen ölçeğin yerel yönetimler tarafından anlamlı afet riskinin azaltılmasını ve yönetimini kolaylaştırmak için bir araç olarak kullanılabileceği belirmişlerdir. Mao vd., (2020)'leri "Sağlık hizmeti kurtarma ekipleri için bir prototip afet direnç aracı geliştirmek için yetişkinlerin direnç ölçeklerinin kapsamlı bir incelemesi" isimli çalışmalarında afet direncinin, afet kurtarma çalışanlarının çalışmalarındaki önemini vurgulamışlardır. Afet

çalışanlarının veya ilk müdahale ekiplerini işe alırken veya eğitirken, afet direncini ölçmek ve güvenli ve geçerli bir araca sahip olmanın önemi doğrultusunda geliştirdikleri afet kurtarma çalışanlarının afet direncini ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirmişlerdir. Bu çalışmaların yanı sıra afet direncinin ölçüldüğü başlıca alanlar; uluslararası kalkınma, toplumların sosyal direnci, afet yaşayan yaşlı yetişkinlerin afet direnci, sel ve taşkınlara karşı afet direnci, siklon ve fırtınalara karşı toplumun afet direncidir.

5.3. Öneriler

Bu çalışmanın belirtilmesi gereken bazı kısıtlılıkları vardır. Araştırmamız sınırlı sayıda katılımcı ve yanıtlarıyla sınırlıdır. Bununla birlikte Trakya Bölgesinde faaliyet gösteren üç, dört ve beş yıldızlı otellerin yöneticilerinin ifadelerinden yararlanılarak analiz edilmiştir.

Örneklem, konaklama kariyerleri boyunca veya genel olarak yaşamlarında afetlerle karşılaşmış olan yöneticilerin küçük bir bölümünü içermektedir. Bu bağlamda, örneklem katmanlara ayrılarak her iki grupta da eşit sayıda yanıtlayıcı bulunmalıdır.

Araştırmamız Türkiye'nin belli bir alanına aittir. Tüm ülkede turizm endüstrisinin afet direnci ve Covid-19 hakkındaki direnç düzeylerini belirleyebilmek için daha geniş kapsamlı örneklemlerde çalışma yapılmasına ihtiyaç vardır. Bu sayede farklı değişkenler arasındaki nedensel ilişkiler veya otellerin afet dirençlerini etkileyen sebepler hakkında sonuçlar çıkarmak mümkün olacaktır.

Daha büyük otellerin ve daha yüksek kategoriye sahip olan otellerin afetlere karşı daha dirençli olduğu yapılan araştırmalar ile kanıtlanmıştır (Ivkov vd., 2019). Bu nedenle, daha küçük ve daha alt kategorideki otel yöneticileri, afet risklerini anlamak ve bu riskleri yönetebilmek için uzun vadeli stratejiler geliştirmeli ve afet yönetimi ile ilgili giderleri mutlaka işletme bütçesine dahil etmelidirler. Ayrıca, afet risk yönetim modellerinin geliştirilmesi ve otellerin uyum derecesini ve dolayısıyla afet direncini artıracak uluslararası kabul görmüş standartların oluşturulması gerekmektedir. Böylece belirlenen standartları uygulayan otellerin afet direnç düzeyi yönetici profiline çok fazla bağlı olmayacaktır.

Otel işletmelerinin afetlere karşı direnç düzeyini ve Covid-19 Pandemisine karşı direnç düzeyini ölçmeyi hedefleyen çalışmamız ülkemizde faaliyet gösteren diğer turizm işletme türleri içinde çalışmalara zemin hazırlayabileceği düşünülmektedir. Araştırma

farklı gruplar dahil edilerek yapılabilir. Afet direnç ölçeğini geliştiren Brown ve arkadaşlarının yaptığı gibi hem yöneticiler hem de otel personelini kapsayacak şekilde çalışma genişletilebilir. İşletmede konaklayan misafirlerinde katılacağı bir çalışma geliştirilerek müşterilerin bakış açısıyla otelin afet direnç düzeyi ölçülmeye çalışılabilir. Ülke genelinde ya da öncü turizm bölgelerinde yapılacak çalışmalar ülke genelinde otel işletmelerinin afet direnç düzeyini ölçmede faydalı olacaktır. Gelişen afet yönetim modelleri ile birlikte artan bilgilerimiz, dayanaklılık anlayışımızı ve insanları ve işletmeleri afet etkilerinden nasıl korumamız gerektiği ile ilgili bilgilerimizi geliştirmeye devam edecektir.

Otellerin afetlere karşı dirençlerine ilişkin gelecekteki araştırmalar, otel türüne ve kuruluşun faaliyet süresi gibi bu araştırmaya dahil edilmeyen diğer bağımsız değişkenler eklenebilir. Buna ek olarak meydana gelen afet türü ve sıklığına göre dirençliliğin ölçülmesi farklı sonuçlar ortaya çıkaracaktır.

Turizm sektöründe bulunan işletmelerin küçük, orta ve büyük ölçekli olarak boyutlandırıldığı bilinmektedir. Covid-19 Pandemisi dünya çapında etki göstermiş olsa da en çok küçük çapta işletmeleri etkilemiştir. Mali açıdan yeterli finans kaynaklarına sahip olmayan küçük konaklama işletmelerinin ortaya çıkardığı ürünü stoklayamadıkları ve bir sonraki yıla aktaramadıkları için ayakta kalmalarının çok zor olduğu (Alaeddinoğlu ve Rol, 2020) yapılan çalışmalar ile ortaya konulmuştur. Bu sebeple özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin afet direnç düzeyini ve gerekli prosedürleri izleyerek gerekli tedbirleri almaları gerekmektedir.

Çalışmanın yazım sürecinde bulaşı tam anlamıyla engelleyemeyen ancak ölümlü vakaları azaltan etkili aşılar üretilmiş ancak, aşı olmayı redden aşı karşıtları ve aşı varlığı nedeniyle rehavete kapılan bireyler nedeniyle toplumsal bağışıklık sağlanamamıştır. İnsanların sosyal mesafe kuralına uymadan maskesiz bir şekilde park, bahçe, restoran, kafe, otel vb alanlarda dikkatsiz bir şekilde yaşamaya başlaması vaka sayılarının düşmesini engellemekte ve pandeminin sürmesine sebep olmaktadır. Bu durum hayatın tüm alanlarını etkilediği gibi konaklama işletmelerini de olumsuz yönde etkilemektedir.

KAYNAKÇA

5902 Sayılı Afet Ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, (2009). Ankara: Resmi Gazete. Erişim: 13 Kasım 2020, https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5902.pdf.

7126 Sayılı Sivil Savunma Kanunu, (1958). Ankara: Resmi Gazete. Erişim: 13 Kasım 2020, https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.7126.pdf.

7269 Sayılı Umumi Hayata Müesir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun, (1959). Ankara: Resmi Gazete. Erişim: 13 Kasım 2020, https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.7269.pdf.

AFAD, (2020). "Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü.", Erişim:12 Şubat 2020, https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu.

AFAD, (2020). "Doğal Afetler". Erişim: 22 Kasım 2020, https://www.afad.gov.tr/afadem/dogal-afetler.

Afetlerin Genel Hayata Etkililiğine İlişkin Temel Kurallar Hakkında Yönetmelik, (1968). Ankara: Resmi Gazete. Erişim: 17 Aralık 2020, https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=4903&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5.

Ak Bingül, B., Türk, A., ve Ak, R. (2020). "Covid-19 Bağlamında Tarihteki Büyük Salgınlar ve Ekonomik Sonuçları.", *Turkish Studies*, 15(4), 189-200. doi:https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44242.

Akar, S. (2013). "Doğal Afetlerin Kamu Maliyesine ve Makro Ekonomiye Etkileri: Türkiye Değerlendirmesi.", *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi - Sayı: 21*. doi: http://dx.doi.org/10.11611/JMER197.

Akgöz, E., Göral, R., ve Tengilimoğlu, E. (2016). "Turistik Ürün Çeşitlendirmenin Sürdürülebilir Destinasyonları Açısından Önemi.", *Akademik Bakış Dergisi, ISSN:1694-528X*.

Akşit, S. (2007). "Doğal Ortam Duyarlığı Açısından Sürdürülebilir Turizm.", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Erciyes Üniversitesi*, Sayı:23, S. 441-460.

Aktan, C. C. ve Şen, H. (2001). "Ekonomik Kriz: Nedenler ve Çözüm Önerileri.", *Yeni Türkiye, Ekonomik Kriz Özel Sayısı*, Sayı:42, Cilt:II, SS.1225-1230.

Akyılmaz, D. ve Karka, O. (2009). "Afetlerde Psikolojik İlkyardım.*",* İstanbul: İstanbul İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü. Erişim: 12 Kasım 2020, http://www.guvenliyasam.org/wp-content/uploads/2016/02/Afetlerde-Psikolojik-ilkyardim.pdf.

Alaeddinoğlu, F. ve Rol, S. (2020). "Covid-19 Pandemisi ve Turizm Üzerindeki Etkileri.", *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Salgın Hastalıklar Özel Sayısı*, 233-258.

AlBattat, A. R., ve Mat Som, A. P. (2013). "Emergency Preparedness for Disasters and Crises in the Hotel Industry.", *Sage Journals Research Article*. doi:https://doi.org/10.1177/2158244013505604.

Aragom-Correa, J., Martin-Tapia, İ., ve Torre-Ruiz, J. (2015). "Sustainability issues and hospitality and tourism firms' strategies: analytical review and future directions." *Int. J. Contemp. Hosp. Manag.*, 27 (2015), pp. 498-522. doi:https://doi.org/10.1108/IJCHM-11-2014-0564.

Bahadır, H., ve Uçku, R. (2018). "Uluslararası Acil Durum Veri Tabanına Göre Türkiye Cumhuriyeti Tarihindeki Afetler.", *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*. doi:10.21324/dacd.348117.

Bahar, O., ve Çelik İlal, N. (2020). "Coronavirüsün (Covid-19) turizm sektörü üzerindeki ekonomik etkileri.", *International Journal of Social Sciences and Education Research*, Volume: 6(1), 125-139.

Bayram, A., ve Seyhan, B. (2016). "Doğal afetlerin önlenmesinde kuruluşların önem ve sorumluluk düzeylerine göre incelenmesi: İstanbul Örneği.", *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. doi: http://dx.doi.org/10.17218/hititsosbil.280810.

Boz, M. (2004). Turizmin Gelişmesinde Alternatif Turizm Pazarlamasının Önemi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ensitiüsü, İstanbul.

Brown, N. A., Rovins, J. E., Feldmann-Jensen, S., Orchiston, C., ve Johnston, D. (2017). "Exploring disaster resilience within the hotel sector: A systematic review of literature.", *International Journal of Disaster Risk Reduction*, Volume 22, June 2017, Pages 362-370. doi:https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2017.02.005.

Brown, N., Orchiston, C., Rovins, J., Feldman-Jensen, S., ve Johnston, D. (2018). "An integrative framework for investigating disaster resilience within the hotel sector." *Journal of Hospitality and Tourism Management*, Volume 36, September 2018, Pages 67-75. doi:https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2018.07.004.

Brown, N., Rovins, J., Feldmann-Jensen, S., Orchiston, C., ve Johnston, D. (2019). "Measuring disaster resilience within the hotel sector: An exploratory survey of Wellington and Hawke's Bay, New Zealand hotel staff and managers.", *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 108-121.

Bora, Ö., (2018). Sürdürülebilir Turizmin İlkeleri ve Göstergeleri Açısından Alaçatı (Çeşme/İzmir) Turizminin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, İzmir.

Cimellaro, G. P., Reinhorn, A., ve Bruneau, M. (2010). "Framework for analytical quantification of disaster resilience.", *Engineering Structures*, Volume 32, Issue 11, November 2010, Pages 3639-3649. doi:https://doi.org/10.1016/j.engstruct.2010.08.008.

Civelek, M., Dalgın, T., ve Çeken, H. (2014). "Agro-Turizm ve Kırsal Kalkınma İlişkisi Muğla Yöresindeki Agro-Turizm Alanlarında Bir Araştırma." *Turizm Akademik Dergisi* , 1 (1), 15-28.

CRED. (2015). Annual Disaster Statistical Review 2015 The Numbers and Trends. *Brussels, Belgium: Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED).* Erişim:12 Aralık 2020, https://www.cred.be/sites/default/files/ADSR_2015.pdf.

Cutter, S., Ash, K., ve Emrich, C. (2014). "The geographies of community disaster resilience.", *Global Environmental Change*, Volume 29, November 2014, Pages 65-77. doi:https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2014.08.005.

Cutter, S., Barnes, L., Berry, M., Burton, C., Evans, E., Tate, E., ve Webb, J. (2008). "A place-based model for understanding community resilience to natural disasters.",

Global Environmental Change, Volume 18, Issue 4, October 2008, Pages 598-606. doi:https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2008.07.013.

Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2021). Genel Bilgiler. Çanakkale. Erişim: 21 Ocak 2021, https://canakkale.ktb.gov.tr/TR-70466/genel-bilgiler.html.

de Sausmarez, N. (2007). "Crisis management, tourism and sustainability: The role of indicators.", *Journal of Sustainable Tourism*, Volume 15, Issue 6, 2007, Pages 700-714. https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-37049028797&origin=inward&txGid=83907bc36b0d8552000f3323df2c4b52.

Demirtaş, N. (2010). *Otel İşletmeciliği* (2 Cilt). Ankara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi Yayın No:67: Ankara.

Devlet Planlama Teşkilatı. (2014). *Onuncu Kalkınma Planı: Afet.* Erişim: 21 Şubat 2021. Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/10/10_AfetYonetimindeEtkinlik-3.pdf.

Dinç, H. (1995). "Kitle Turizmine Dönüşük Politikaların Faturası Ve Karşı Tepki", *Türkiye'de 19. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu.* Antalya.

Doğantan, E. (2017, Aralık). Turizmde Kırılganlık İle Rezilyans Kapasitesi İlişkisi: Farklı Turizm İşletmelerinde Karşılaştırmalı Bir Analiz. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Durak, Ş. (2014, Eylül). Tarihi Çevrelerde Sürdürülebilir Turizm Planlaması: Diyarbakır Tarihi Sur İçi Bölgesi Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.

EM-DAT. (2020). *public.emdat.be*. Erişim: 14 Mayıs 2020, EM-DAT Public

Emekli, G. (2001). "Doğal Felaketler ve Turizm: İzmir Örneği.", *2. Ulusal Turizm Sempozyumu Bildiri kitabı.* Türkiye Turizmini Araştırma Enstitüsü, İzmir.

Emekli, G. (2011). "Öğrenen Turizm Bölgeleri, Kentler Ve Kent Turizmine Kuramsal Yaklaşım.", *Ege Coğrafya Dergisi, 20-2 , 27-39*, İzmir.

Erdoğan, N. (2003). "Kitle Turizmi, Alternatif Turizm ve Ekoturizmde Sürdürülebilirlik Üzerine bir Değerlendirme.", *Türkiye'nin Alternatif Turizm Potansiyeli ve Güncel Sorunları Konferansı.* Başkent Üniversitesi, Çankırı.

Ergünay, O. (2007). “Türkiye'nin Afet Profili.”, *TMMOB AFET SEMPOZYUMU* (s. 1-14). Ankara: TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası.

Ergünay, O. (2008). *Afet Yönetiminde Kurumsal Yapılanma ve Mevzuat Nedir? Nasıl Olmalıdır?* Erişim: 19.12.2020. http://deprem.gazi.edu.tr/posts/download?id=43381

Erkal, T., ve Topgül, İ. (2015). “Meriç Nehri’nin Son 15 Yıllık Taşkınları ve Korunma Projeleri.”, http://tucaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/280/2015/08/semp8_18.pdf

Eyidoğan, H. (2007). “Marmara Bölgesinin ve İstanbul kentinin Deprem Tehlikesi Üzerine Bir Derleme.”, *TMMOB AFET SEMPOZYUMU* (s. 15-29). TMMOB İnşaat Mühendisleri, Ankara.

Gerdan, S., Buluş Kırıkkaya, E., ve Özdemir, A. (2018). “Kocaeli Mahalle halkı Afetlere Hazırlık Eğitimi Projesi.” *Academic Platform*, Natural Hazards and Disaster Management 04-06 MAY 2018. http://www.ishad.info/PastConferences/ISHAD2018/ISHAD2018/papers/A1.9-ISHAD2018ID97.pdf?

Gülbahar, O. (2009). “1990'lardan Günümüze Türkiye'de Kitle Truizminin Gelişimi ve Alternatif Yönelimler.”, *Süleyman Demirel Üniversitesi*, C.14, S.1 s.151-177, İsparta.

Gülertekin Genç, S., Genç, V., ve Gümüş, M. (2016). “Otel İşletmelerinde Duygusal Zekanın İş Stresi ve İş Yaşam Dengesi Üzerindeki Etkisi.”, *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, Cilt 6 Sayı 2/1 (2016). https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/313284

Güncü, A., ve Güneş, E. (2017). “1939 Depremi İle Afet Yeri Olan Erzincan’ın Hüzün Turizmi Potansiyeli Üzerine Bir Araştırma.” *Turkish Studies*. doi:http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12283

Güneş, G., ve Dülger, A. (2017). “Turizm Kavramı, Turizmin Tarihçesi, Ülke Ekonomilerine Katkısı Ve Turizm İstatistikleri.”, *Sağlık Turizmi* (s. 17-39).

Hacıoğlu N. ve Avcıkurt C. ve Köroğlu A. (2004). Turizmde Kriz Yönetimi ve Otel İşletmelerine Yönelik Bir Uygulama, Amforth Dünya Turizm Forumu I -5 Mayıs:42-50.

Halisçelik, E. (2015). Binyıl Kalkınma Hedefleri ve Yoksul Odaklı Büyüme. Gazi Kitapevi: Ankara.

İstanbul AFAD. (2009). "Afetlerde Psikolojik İlkyardım", İstanbul: İstanbul İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü.

İstanbul Valiliği, İstanbul İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, İstanbul Proje Koordinasyon Birimi, ve Türkoğlu, H. (2014). Afete Dirençli Şehir Planlama ve Yapılaşma. İstanbul: İSMEP Rehber Kitaplar. http://www.guvenliyasam.org/wp-content/uploads/2016/02/ADSPY.pdf.

Işık, Ö., Aydınoğlu, H., Koç, S., Gündoğdu, O., Korkmaz, G., & Ay, A. (2012). "Afet Yönetimi ve Afet Odaklı Sağlık Hizmetleri.", *Okmeydanı Tıp Dergisi*, 28 (2), 82-123. https://jag.journalagent.com/eamr/pdfs/OTD-97268-REVIEW-ISIK.pdf.

Ivkov, M., Blesic, I., Janicevic, S., Kovacic, S., Milijkovic, D., Lukic, T., & Sakulski, D. (2013). "Natural Disasters vs Hotel Industry Resilience: An Exploratory Study among Hotel Managers from Europe." *De Gruyter Open Geosciences Volume 11: Issue 1*. doi:https://doi.org/10.1515/geo-2019-0030.

Kadıoğlu, M. (2008). "Modern, Bütünleşik Afet Yönetimin Temel İlkeleri. Kadıoğlu, M. ve Özdamar, E., (editörler), "Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri*"; s. 1-34, .* Ankara: JICA Türkiye Ofisi Yayınları No:2.

Kadıoğlu, M. (2011). "Afet Yönetimi Beklenilmeyeni Beklemek, En Kötüsünü.", *İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Yayınları.*

Karadeniz, E., Beyaz, F., Ünlübulduk, S., & Kayhan, E. (2020). "Covid-19 Salgınının Turizm Sektörüne Etkilerinin ve Uygulanan Stratejilerin Değerlendirilmesi: Otel Yöneticileri Üzerinde Bir Araştırma.", *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, ISSN: 2587–0890 Dergi web sayfası: https://www.tutad.org.

Kılıç, B., ve Kurnaz, A. (2010). "Alternatif Turizm ve Ürün Çeşitliliği Oluşturmada Ekolojik Çiftlikler: Pastoral Vadi Örneği.", *İşletme Araştırmaları Dergisi 2/4 (2010) 39-56.*

Kılıç, O. (2020). "Tarihte Küresel Salgın Hastalıklar ve Toplum Hayatına Etkileri.", *Küresel Salgının Anatomisi: İnsan ve Toplumun Geleceği* . içinde Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.

Kısa Ovalı, P. (2007). "Kitle Turizmi Ve Ekolojik Turizmin Kavram, Mimari Ve Çevresel Etkiler.", *Megaron YTÜ Mim. Fak. E-Dergisi*, 2(2), 64-79.

Kozak, N., Akoğlan Kozak, M., ve Kozak, M. (2008). *Genel Turizm İlkeleri - Kavramlar* (Cilt Gözden Geçirilmiş 15. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık. http://bookcollector.az/file/pic/xeber/2018-5/1527229980_genel_turizm_ilkeler-kavramlar.pdf.

Köşker, H. (2017). "Krizlerin Turizm Sektörüne Etkileri Üzerine Bir Araştırma: 2016 Yılı Türkiye Örneği." *Akademik Bakış Dergisi. Sayı: 62 ISSN:1694-528X*.

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2009). Türkiye'de Turizm Sektörüne Sağlanan Teşvik ve Destekler. Ankara: Türkiye'de Turizm Teşvik.

Mao, X., Wang, Z., Hu, X., ve Loke, A. Y. (2020). "A scoping review of resilience scales of adults to develop a prototype disaster resilience tool for healthcare rescuers.", *International Journal of Disaster Risk Reduction*, Volume 49, October 2020, 101678. doi:https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2020.101678.

Meydan Uygur, S., ve Baykan, E. (2007). "Kültür Turizmi ve Turizm Varlıkları Üzerindeki Etkileri.", *Ticaret ve turizm eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:2.

Mil, B. (2019). "Türkiye'de Turizm Teşvik Politikalarına Kronolijik Bir Yaklaşım.", *Ekonomi, Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*.

NİDM. (2018). Natinal İnstitute of Disaster Management. Erişim: 22 Aralık 2020 https://nidm.gov.in/PDF/Disaster_about.pdf.

Olalı, H. (1973). "Otel İşletmeciliği ve Yönetimi.", *Ege Üniversitesi İktisadi ve Tİcari Bilimler Fakültesi Yayını* , Yayın No: 64-34 ss.5.

Olalı, H., ve Korzay, M. (1998). "Otel İşletmeciliği.", İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları, İstanbul.

Ongun, U. (2004). Krizlerin Antalya Turizmine Etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Orencio, P., ve Fujii, M. (2013). "A localized disaster-resilience index to assess coastal communities based on an analytic hierarchy process (AHP).", *International Journal of Disaster Risk Reduction*, Volume 3, March 2013, Pages 62-75. doi:https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2012.11.006.

Özaltın Türker, G., ve Ertürk, N. (2020). "Covıd-19'un Konaklama İşletmelerine Etkileri: Yöneticiler Perspektifinden Bir Değerlendirme.", *Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, Aralık, s.89-101, 2020.

Özatay, F., ve Sak, G. (2020). "COVID-19'un Ekonomik Sonuçlarını Yönetebilmek için Ne Yapılabilir?", *Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı*. https://www.tepav.org.tr/upload/mce/2020/notlar/covid19un_ekonomik_sonuclarini_yonetebilmek_icin_ne_yapilabilir.pdf.

Özmen, B., ve Özden, A. (2013). "Türkiye'nin Afet Yönetim Sistemine İlişkin Eleştirel Bir Değerlendirme.", *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No:49. (Ekim 2013). ss.1-28.

Öztekin, H., ve İlhan, İ. (1994). "Konaklama endüstrisi ve konaklama İşletmelerinin sınıflandırılması.", *Anatolia*, 12-15. Erişim: 01 Ocak 2021, https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1032815.

Öztürk, Y., ve Yazıcıoğlu, İ. (2002). "Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerine Teorik Bir Çalışma.", *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, S.2, S.183-195.* Ankara.

Paraskevas, A., ve Quek, M. (2019). "When Castro seized the Hilton: Risk and crisis management lessons from the past.", *Tourism Management*, Volume 70. Pages 419-429. doi:https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.09.007.

Perez, A., ve Del Bosque, I. (2014). “Sustainable development and stakeholders: a renew proposal for the implementation and measurement of sustainability in hospitality companies.”, *Knowledge and Process Management*, Volume 21, Issue 3 pp. 198-205. doi:https://doi.org/10.1002/kpm.1452.

Resmi Gazete (2005). Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik. Erişim: 01 Ocak 2021, https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.20058948.pdf

Resmi Gazete. (2013). İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik. Erişim: 01 Ocak 2021,

Sarı, Y. (2001). Amasra İlçesi'nin Doğal ve Kültürel Peyzaj Değerlerinin Sürdürülebilir Turizm Bağlamında İrdelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak.

Seçilmiş, C., ve Sarı, Y. (2010). “Kriz Dönemleride Konaklama İşletmelerinin Kriz Yönetimi Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma.”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , C.15, S.1 s.501-520.

Seyhan, G., ve Yılmaz, B. S. (2010). “Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Konaklama İşletmelerinde Yeşil Pazarlama: Calista Luxury Resort Hotel.”, *İşletme Fakültesi Dergisi, Cilt 11, Sayı 1, 51-74*.

Sharma, D., Thomas, A., ve Paul, J. (2021). “Reviving tourism industry post-COVID-19: A resilience-based framework.”, *Tourism Management Perspectives*, Volume 37, January 2021, 100786. doi:https://doi.org/10.1016/j.tmp.2020.100786.

Soyak, M. (2013). Uluslararası Turizmde Son Eğilimler ve Türkiye'de Turizm Politikalarının Evrimi. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi Sayı:4*.

Soykan, F. (1999). “Doğal Çevre ve Kırsal Kültürle Bütünleşen Bir Turizm Türü Kırsal Turizm.”, *Anaıolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 67-75.

Soykan, F. (2003). “Kırsal Turizm ve Türkiye Turizmi için Önemi.”, *Ege Coğrafya Dergisi*, Sayı:12, ss: 1-11.

Sönmez, S., Apostolopoulos, Y., ve Tarlow, P. (1999). "Tourism in Crisis: Managing the Effects of Terrorism.", *Journal of Travel Research*, 38 (1), pp. 13-18. doi:https://doi.org/10.1177/004728759903800104.

Strobl, E. (2012). "The economic growth impact of natural disasters in developing countries: Evidence from hurricane strikes in the Central American and Caribbean regions.", *Journal of Development Economics*, Volume 97, Issue 1, January 2012, Pages 130-141. doi:https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2010.12.002.

Sürme, M. (2020). Turizm ve Kovid-19. Ankara: İksad Publications. Erişim: 01 Ağustos 2021, https://iksadyayinevi.com/wp-content/uploads/2020/08/TUR%C4%B0ZM-VE-KOV%C4%B0D-19.pdf.

Şahin, F., ve Demir, S. (2020). "Virüsler, Viral Pandemileri Etkileyen Faktörler ve Sonuçları." *Küresel Salgının Anatomisi: İnsan ve Toplumun Geleceği* (s. 58-76). içinde Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2020a). Turizm İstatistikleri. Erişim: 12 Ocak 2020 https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9851/turizm-istatistikleri.html.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2020b). *2020 Ocak - Eylül Turizm İstatistikleri 3.* Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü. https://yigm.ktb.gov.tr/Eklenti/78391,turizmistatistikleri2020-3-ceyrekpdf.pdf?0

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2020c). https://www.ktb.gov.tr/. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

T.C. Sağlık Bakanlığı (2020). *COVID-19* (Yeni Koronavirüs Hastalığı) Nedir? Erişim: 12 Ocak 2020, https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/covid-19-yeni-koronavirus-hastaligi-nedir.html

T.C. Sağlık Bakanlığı (2021). Erişim: 15 Kasım 2021, https://covid19.saglik.gov.tr

TABB (2020). Türkiye Afet Bilgi Bankası. Erişim 20 Kasım 2021, https://www.afad.gov.tr/tabb-turkiye-afet-bilgi-bankasi

TABB (2020, 12 19). Türkiye Afet Bilgi Bankası. Erişim 20 Kasım 2021, https://tabb-analiz.afad.gov.tr/Genel/Raporlar.aspx

Taş, Ş., ve Mürsel, E. (2015). "Afet Yönetiminde Sürdürülebilirlik.", *2nd İnternational Sustainable Building Symposium.* Ankara: Gazi Üniversitesi.

Tekin, N. (2012). Turistik Destinasyon Pazarlaması ve Çeşme Örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Tercan, B. (2008). Afet Bölgelerinde Yeniden Yerleştirme ve İskân Politikaları: Doğubayazıt Afetzede Yerleşim Alanları Uygulama Örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.

TGA (2020). *https://tga.gov.tr/*. Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı.

Timothy, D. (2006). "Safety and Security Issues in Tourism." *Tourism Management Dynamics*, Trend, Management and Tolls, ss.19-27. Elsevier Butterworth-Heinemann. doi:10.1016/B978-0-7506-6378-6.50013-5.

Tükenmez, Ö., ve Kutlu, Y. (2018). "Doğal Afet Direncini Ölçmeye Yönetilik Bir Anket Çalışmasının İlk Sonuçları.", *Journal of Awareness (JoA)*, Cilt:3, Sayı: Özel, 2018 Vol:3, Issue: Special, 2018. http://www.ratingacademy.com.tr/ojs/index.php/joa.

Türk, A., Ak Bingül, B., ve Ak, R. (2020). "Tarihsel Süreçte Yaşanan Pandemilerin Ekonomik ve Sosyal Etkileri.", *Gaziantep Unıversıty Journal Of Socıal Scıences*, 2020 Specıal Issue 612-632.

TÜROB (2020, 05 29). *Türkiye Otelciler Birliği*. Üye Bilgileri: http://www.turob.com/Files/Dosyalar/excel/02032020.xls.

TÜROFED (2019). *2019/1 Turizm Raporu.* TÜROFED. Erişim: 15 Aralık 2020 https://www.turofed.org.tr/_files/_pdf/RAPOR/turofed-turizm-raporu-2019.pdf.

Türsab (2020). *www.tursab.com.tr*. TÜRSAB Türkiye Seyahat Acentaları Birliği.

Uluslararası Doğal Afet Azaltma On Yılı (IDNDR). (1990). Erişim: 28 Aralık 2020. https://www.preventionweb.net/organizations/2672/view.

UN (2015). Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi 2015-2030. Sendai, Japonya. Erişim: 28 Aralık 2020 https://www.preventionweb.net/files/43291sendaiframeworkfordrren.pdf.

UNDP, ve UN DESA (2012). *RİO+20 United Nations Conference on Sustianable Development.* Rio, Brezilya: United Nations Department of Economic and Social Affairs and the. Erişim: 30 Aralık 2020. https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/742RIO+20_Synthesis_Report_Final.pdf.

UNISDR (2005). *Hyogo Çerçeve Eylem Planı 2005-2015.* Kobe,Japonya: World Conference on Disaster Reduction. Erişim 30.12.2020 https://www.unisdr.org/2005/wcdr/intergover/official-doc/L-docs/Hyogo-framework-for-action-english.pdf.

UNISDR (2012). *Making Cities Resilient Report 2012.* Geneva: United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNISDR). Erişim: 26.12.2020 https://www.preventionweb.net/files/28240_rcreport.pdf.

UNISDR, PATA, ve GIDRM (2015). *Developing strategies to strengthen the resilience of hotels to disasters: A scoping study to guide the development of the Hotel Resilient Initiative.* Bangkok: The United Nations Office for Disaster Risk Reduction. https://www.unisdr.org/files/45258_scopingstudyhotelresilientinitiativ.pdf.

UNWTO (2015). *Tourism Hihlights 2015 Edition.* UNTWO. https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416899.

UNWTO (2017). *2017 Annual Report.* UNWTO. https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419807.

UNWTO (2020). https://www.unwto.org/news/international-tourism-arrivals-could-fall-in-2020. Erişim: 28 Aralık 2020, UNWTO.

Varol, N., ve Buluş Kırıkkaya, E. (2017). "Afetler Karşısında Toplum Dirençliliği.", *Dirençlilik Dergisi*, 1(1), 2017, (1-9). doi:10.32569/resilience.344784.

World Conference on Natural Disaster Reduction (1994). Yokohama Strategy and Plan of Action for a Safer World, Guidelines for Natural Disaster Prevention, Preparedness and Mitigation. Yokohama, Japan: World Conference on Natural Disaster Reduction. Erişim: 28 Aralık 2020. https://www.ifrc.org/Docs/idrl/I248EN.pdf .

World Tourism and Travel Council WTTC (2019). Crisis readiness. https://www.wttc.org/-/media/files/reports/2019

Yazıcıoğlu, Y., ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri.*Detay Yayıncılık: Ankara.

Yenişehirlioğlu, E., ve Salha, H. (2019). "Covıd 19 Pandemisinin Türkiye İç Turizmine Yansımaları: Değişen Talep Üzerine Bir Araştırma.", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Sosyal Bilimler Özel Sayısı*, s.355-368.

Yeşiltaş, M., Öztürk, İ., ve Türkmen, F. (2008). "Terör Faaliyetlerinin Turizm Sektörüne Etkilerinin Çözüm Önerileri Perspektifinde Değerlendirilmesi.", *Sosyal Bilimler Dergisi / Cilt: X, Sayı 1*, 175-188.

Yücel, C. (2002). "Turizmde Yükselen Değer: Ekoturizm.", *TÜRSAB AR-GE Departmanı*.

EKLER

Ek A

Otel Sektörü İçin Afet Direnç Ölçeği (DRFH)

Maddeler	**Dayanıklılık belirleyicileri**
Ekonomik	• Kaynakların bulunabilirliği • Farklı gelir • Finansal Güç • Personel ekonomik dayanıklılığı
Sosyal	• Sosyal Ağlar • Sosyal uyum/bağlantılılık • Grup halinde çalışma kapasitesi • Güven
Beşeri Sermaye	• Sağlık • Beceriler • Uyum kapasitesi • Bilgi • İş sürekliliği
Fiziksel	• Can Güvenliği • İş sürekliliği
Doğal Sermaye	• Konum çevresi riskler • Konumun çevre
Kültürel	• Sosyal üzerinde kültürel etki sistem • Kültürel bilgi

Kaynak: Brown N.A., Rovins J.E., Feldmann-Jensen S., Orchiston C., Johnston D., Measuring disaster resilience within the hotel sector: An exploratory survey of Wellington and Hawke's Bay, New Zealand hotel staff and managers. Int. J. Disast. Risk. Re., 2019, 33, 108-121

Ek B: Anket Onam Formu

ANKET ONAM FORMU

Değerli katılımcı

Bu araştırma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Afet Eğitimi ve Yönetimi Programı Yüksek Lisans öğrencisi Talih ERDİNÇ'in "**Otel İşletmelerinin Yeni Nesil Afet Olarak Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi: Trakya Bölgesi Otel Yöneticileri Üzerine Uygulama**" isimli Yüksek Lisans Tezi ile ilgilidir. Araştırmada herhangi bir kişisel bilginiz, adınız ya da soyadınız geçmeyecektir. Yapmanız gereken sadece 50 maddeden oluşan ankete cevap vermenizdir. Araştırmaya katılım sağlayarak afetlerin otel işletmeleri üzerindeki etkilerine, özellikle de yeni nesil afet olarak Covid-19 pandemisinin otel işletmeleri üzerinde bıraktığı etkileri hakkında bizlere veri sağlamış olacaksınız. Araştırmada elde edilen verilerle bir yüksek lisans tezi üretilecektir. Elde edilen veriler başka herhangi bir amaçla kullanılmayacaktır.

Eğer araştırmaya katılmaya onam verdiğinizi gösterir aşağıdaki kutuyu tıklarsanız anket size açılacaktır. Eğer onam vermezseniz form kapanacak ve anketi görmeyeceksiniz. Onam verip anketi cevaplama aşamasına geçseniz dahi anketi tamamlamadan sayfadan ayrılabilir ve araştırmaya dahil olmamış olursunuz. Anketi doldurursanız ve veriler araştırmacılara ulaşmış olsa dahi, eğer araştırmadan ayrılmak isterseniz aşağıdaki telefonlardan araştırmacılara ulaşarak verilerinizin araştırma dışı bırakılmasını talep edebilirsiniz.

Talih ERDİNÇ
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Afet Eğitimi ve Yönetimi Yüksek Lisans Programı
Yüksek Lisans Öğrencisi

☐ Araştırmaya katılmaya onam veriyorum.

Ek C: Anket Formu

Anket Formu

Değerli Katılımcı;

Bu anket çalışması, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Afet Eğitimi ve Yönetimi Programı Yüksek Lisans öğrencisi Talih ERDİNÇ'in "**Otel İşletmelerinin Yeni Nesil Afet Olarak Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi: Trakya Bölgesi Otel Yöneticileri Üzerine Uygulama**" isimli Yüksek Lisans Tezi kapsamında istatiksel veri elde edilmesi amacıyla hazırlanmıştır.

50 sorudan oluşan bu ankette her soruya uygun gördüğünüz bir cevabı işaretlemenizi rica ederim. Katılımınız için teşekkür ederim.

Talih ERDİNÇ

Katılımcıların ve Kuruluşların Profili

Otel Kategorisi	3 Yıldız ( )		4 Yıldız ( )		5 Yıldız ( )	
Otel Büyüklüğü	Küçük ( ) (Yatak Sayısı 0-99)		Orta ( ) Yatak Sayısı (100-299)		Büyük ( ) Yatak Sayısı 300 ve üzeri	
Otel Personel Sayısı	10'dan az ( )		11-50 ( )		51'den fazla ( )	
Otelin Bulunduğu İl	Çanakkale ( )	Edirne ( )	Kırklareli ( )	Tekirdağ ( )		
Cinsiyet	Kadın ( )		Erkek ( )			
Yaşınız						
Konaklama sektöründe iş deneyimi (Yıl)	3'e kadar ( )	3-5 ( )	6-10 ( )	11-15 ( )	16-20 ( )	21 ve üzeri ( )
Eğitim Düzeyi	İlkokul ( )	Lise ( )	Önlisans ( )	Lisans ( )	Y.Lisans/Doktora ( )	
Otel Yöneticisi olarak iş deneyimi (Yıl)	5'e kadar ( )	6-10 ( )	11-15 ( )	16 ve üzeri ( )		
Yaşamınızda daha önce hiç afetle ilgili deneyiminiz oldu mu?	Evet ( )		Hayır ( )			

Otel yöneticisi olarak kariyeriniz sırasında hiç afetle ilgili deneyiminiz oldu mu?	Evet ( )	Hayır ( )
Oteldeki pozisyonunuz?		

Katılma Dereceniz: (**1.** Kesinlikle katılmıyorum, **2.** Az katılıyorum, **3.** Kısmen katılıyorum, **4.** Çoğunlukla katılıyorum, **5.** Kesinlikle katılıyorum)							
S.N.	**SORULAR**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
	Ekonomik Belirleyiciler					
1	Otel, kapsamlı ve çoklu tehlikeli sigortalara sahiptir.					
2	Afet yönetimi giderleri otel bütçesinin önemli bir parçasıdır.					
3	Otel farklı müşteri tabanına / pazarlara sahiptir.					
4	Otel pazarlama stratejilerinde müşteri tabanını güçlendirmeyi amaçlamaktadır.					
5	Otel karını artırmak için sürekli yeni fırsatlar aramaktadır.					
6	Geçen yılki karlılıktan memnunum.					
7	Kuruluşun sahip olduğu finansal rezervlerin yeterli olduğuna inanıyorum.					
	Örgütsel Belirleyiciler					
8	Otel tüm planlama aşamalarında ekip yaklaşımını benimser.					
9	Fikirler ve girdiler otel yönetimi tarafından değerlendirilir.					
10	Personelin sosyalleşmesi şirket faaliyetleri çerçevesinde teşvik edilmektedir.					
11	Medya ve iletişim ağları aracılığıyla iyi bilgilendirilmiş çalışanlara sahip olmak bu organizasyonda teşvik edilmektedir.					
12	Yönetici olarak afette ihtiyaç duyulabilecek diğer kuruluşlarla ilişkiler kurmak için çalışıyorum.					
13	Bu kuruluştaki insanlar problem çözme konusunda kararlıdır.					
14	Otel tüm paydaşları ile bilgi yaratıcılığını kullanır.					
15	Planlarımızın afetlerde işe yarayacağına inanıyoruz.					
16	Otel yöneticileri sorunları çözmek için gerekli önlemler alırlar.					
	Beşeri Belirleyiciler					
17	Örgütte kilit rolde olan yerinde değil ise yerini her zaman dolduracak başkası vardır.					
18	Tüm çalışanlar afet müdahalesi planlamasına katılır.					
19	Tüm çalışanlar düzenli olarak afet müdahale tatbikatlarına katılırlar.					
20	Bir felaketin ardından çalışanlar hemen göreve hazırdırlar.					

21	Çalışanlar bir afetin ardından gerektiğinde otele yürüyebilecek kadar yakın konumdadır/ikamet etmektedirler.					
22	Çalışanlar, bir afet durumunda konuklara yeterli bakımı sağlayabilecek niteliktedirler.					
23	Konuklara düzenli olarak acil durum prosedürleri hakkında bilgi verilmektedir.					
24	Otel, kritik sistemler için tüm manuel prosedürlere sahiptir.					
25	Yönetici olarak, hayatım ve şartlar üzerinde kontrolüm var.					
26	CPR (Temel Yaşam Desteği) eğitimi, çalışanlara bir felaket anında harekete geçmeleri için gerekli becerileri sağlamaktadır.					
27	Otel yöneticileri, ortaya çıkabilecek potansiyel sorunlara ilişkin erken önlem almak için sektörü proaktif olarak izler.					
28	Otel yöneticileri, afetler ile ilgili duyuruları / raporları proaktif olarak izleyerek ortaya çıkabilecek potansiyel sorunlara ilişkin erkenden önlem alır.					
Fiziksel Belirleyiciler						
29	Ortaya çıkabilecek afetlere karşı müdahale için ekipman ve kaynaklar hemen devreye alınmaya hazırdır.					
30	Tahliye planları açık, takip edilmesi kolay ve otelde bulunması gereken yerdedir.					
31	Otelde yeterli yedek güç üretim kapasitesi mevcuttur.					
32	Otelde acil kullanım için yeterli su ve gıda malzemeleri mevcuttur.					
33	Otel yerel bina yönetmeliklerine uygundur.					
34	Tüm kritik kurumsal veriler düzenli olarak yedeklenir ve / veya yazdırılır.					
35	Kritik sistemlerin bizi hızla işe geri döndürmek için yeterli yedekleri vardır.					
Doğal Belirleyiciler						
36	Otel konumu itibariyle afet riskine maruz kalmaktadır. *					
37	Personel ve misafirler gerektiğinde otelden hızla güvenli bir yere tahliye edilebilir.					
38	Bu otel, eko-sistemin korunmasına düzenli olarak katılmaktadır.					
39	İşletmemizin yerel (doğal) çevre üzerindeki etkisi otel politikalarının önemli bir parçasıdır.					
Kültürel Belirleyiciler						
40	Bu şehirde, şehir kültürüne aşina olacak kadar uzun yaşadım.					
41	Kendimi yerel sakin olarak tanımlıyorum.					
Covid-19 Belirleyicileri						
42	Covid-19 krizi mevcut rezervasyonlarımızın büyük oranda iptal edilmesine neden oldu.					
43	Covid-19 krizi gelecekteki rezervasyonlarımızın büyük oranda iptal edilmesine neden oldu.					
44	İşletmemiz dış kaynaklı hizmetlerde yaşanan aksamalardan etkilendi.					
45	Covid-19 krizi sonrası konaklama sektörünün 6-12 ay gibi bir süre içerisinde normal düzenine dönmesini bekliyorum.					
46	Covid-19 krizi sonrası pazarlama stratejimizde değişikliklere gitmeyi düşünüyorum.					

47	Covid-19 kriziyle birlikte iç turizme yönelik stratejiler geliştirmek işletmemiz açısından ön planda tutulacaktır.					
48	Covid-19 kriziyle birlikte dış turizme yönelik stratejiler geliştirmek işletmemiz açısından ön planda tutulacaktır.					
49	İşletmemiz Türkiye'nin Sağlıklı Turizm Sertifikasyon Programı'nı büyük ölçüde tamamlamıştır.					
50	Size göre Covid-19 Pandemisinin turizm sektörüne etkileri nelerdir?					

Ek D: Etik Kurul Onay

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Sayı : E-84026528-050.01.04-2100001785
Konu : Başvuru İncelenmesi

06.01.2021

Sayın Talih ERDİNÇ

Yürütücülüğünüzü yapmış olduğunuz 2020-YÖNP-0133 nolu projeniz ile ilgili olarak Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun almış olduğu 04/01/2021 tarih ve 01/08 sayılı kararı aşağıdadır.

Bilgilerinize rica ederim.

KARAR:8- Talih ERDİNÇ'in sorumlu yürütücülüğünü yaptığı "Otel İşletmelerinin Yeni Nesil Afet Olarak Covid-19 Pandemisine Karşı Direnç Düzeyi: Trakya Bölgesi Otel Yöneticileri Üzerine Uygulama" başlıklı araştırmasının, Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul ilkelerine **uygun olduğuna** oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ
Kurul Başkanı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır
Belge Doğrulama Kodu: PAT9FTM Belge Takip Adresi: https://ubys.comu.edu.tr/ERMS/RecordConfirmationPage/Index
Adres: Onsekiz Mart Üniversitesi Terzioğlu Yerleşkesi Çanakkale
Telefon No: (0 286) 2180018 - 14071 Faks No:
e-Posta: Internet Adresi:
Kep Adresi: comu@hs01.kep.tr
Bilgi için: Vildan Kapucu
Fen Bilimleri Enstitüsü Etik Kurulu Memur
Telefon No: (0 286) 2180018 - 14071